

ASSZONYSZERELEM

ELBESZÉLÉSEK

IRTA
MUNTUREANU HRABOVSKY JULIA,
A KELETI PÁRIS SZERZŐJE

BUDAPEST.
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R. T. KIADÁSA
1898.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-323-6 (online)
MEK-18277

TARTALOM
KI VOLT A GYŐZTES?
SOHA TÖBBÉ
EGY CSUNYA EMBERRŐL.
HIÁBAVALÓ ÁLDOZAT.
LEKÖTVE.
A LEJTŐN.
NYÁRÉJI-ÁLOM.
ELJÁTSZOTT ÉLET.
AMINT Ő AKARJA.
VASZILESCU STEFANE.

KI VOLT A GYŐZTES?

- Kokóana Ilinka, hiába keverem a kártyákat, mindig egyformát mutatnak: változás, bánat... egy fiatal személy okozza a bajt... ne folytassuk ma.

- Sőt inkább, tudni akarom, minő veszély fenyeget, vedd elő a babjaidat.

Zina, az öreg, ránczos képű cigányasszony, rikító sárga fejkendővel a román parasztasszonyok viseletében, kedvetlenül szedte elő babjait.

E perczben lármás kutyaugatás, kocszi-robogás hallatszott Popescu Vasile falusi házának napos udvarán és Kokóana Ilinka az ablakhoz szaladt.

- A boér jött meg... eredj a konyhába Zina, a szakácsné majd enni ad neked, most nincs időm... holnap újra hivatlak, talán akkor jobbat mutatnak a kártyák - tette hozzá nehéz sóhajtással.

Kokóana Ilinka, Popescu Vasile földbirtokosnak a gazdasszonya, szikár, magas termetű, körülbelül 43 éves asszony volt. Arcza egykori nagy szépségének nyomait viselte, nevezetesen szemei, azok az égő, gyilkos fekete szemek őrizték meg csodálatos módon egykori bűbájokat, de az elfonnyadt sovány asszony máskülönben semmi jogot sem tarthatott többé a fiatalságra. Csinnal, de egyszerűen, falusias szabásu ruhába volt öltözve, sem uriasszonynak, sem cselédnek, de öntudatos modora, biztos fellépése folytán könnyen a ház urnőjének tarthatták volna, amint tényleg az is volt huszonöt év óta, habár soha sem állt Vaszile ural az oltár előtt.

Ilinka kiszaladt a tornácra, hogy hizelgő szavakkal fogadja a ház urát, de mikor a világos porköpenyt viselő, potrohos Vaszilét megpillantotta, összecsapta két kezét és hangosan óbégatni kezdett:

- Maica Domnului: mi történt magával boerule?! Miféle csuda ez? Maica prăcista! ilyet még nem láttam!

- Ne óbégass - förmedt reá boszusan Vaszile ur - ha nem láttál, látsz most!

A földbirtokos különben is viritó arcza czéklavörös volt a forró délutáni kocsizástól, de lehet a felindulástól is. Haragosan beszélt, talán hogy valami kényelmetlen érzést palástoljon.

Mialatt azonban bent a szobában az elcsendesült Ilinka lesegítette róla a porköpenyegét, békéltetőleg folytató:

- Minek csapsz olyan lármát az udvaron, Ilinka! Összecsóditetted valamennyi cselédet! Érdemes is. Hát mi van abban, ha a hajam most fekete? Koromnál fogva még az lehetne! Korán öszültem... de szerencsére az a fufangos párisi kitalálta a módját, hogyan kell ki-reparálni a bajt. Husz frank egy kis üveggel, nem is drága és nézd Ilinka - mondá tetszelgőleg fordulva gazdasszonya felé - nem lettem-e husz évvel fiatalabb?

- Nem boerule - mondá kárörömmel Ilinka - nem lett. A haja, szakálla, bajusza az szénfekete, de az arcza, az egyforma maradt, az orra bibircsós és a termetén meglátszik...

- Hallgass te liba!

- Meglátszik boerule, hogy ötven éves elmúlt. Pentru Dumnezeu! Minek csinál magából ilyen bolondot! Kinek akar tetszeni?

- Mi közöd hozzá! Neked bizonyára nem.

- Tudom Vaszile, tudom - pityergett az asszony - én már nem is vagyok a világon magának. Ezt érdemeltem a hűségemmel? Huszonöt éve, huszonöt éve, hogy e házban vagyok, ápolom,

dédelgetem, szeretem és mivel hálálja azt meg? Reám förmed, mint egy rossz cselédre, már alig van jó szava hozzám, egyre a városba jár még most is, mikor annyi dolog van a gazdaság körül! Mi van abban a városban, abban az istentelen Bukarestben, hogy annyira vonzani tud egy ilyen faluhoz szokott öreg urat? Vaszile! Vaszile!

- Ne nevezd öreg úrnak és ne szólíts Vaszilének, - felelé Popescu hirtelen - ha megváltoztam irántad, magad vagy az oka. Annyit boszantottál, hogy szórakozást kerestem a városban.

- Én boszantottam? Mikor csak a javát akartam mindig az én szeretett uramnak!

- Hallgass reám, Ilinka, végre is nyíltan kell, hogy veled szóljak. Te hűséges, jó teremtés vagy és én nem leszek hálátlan irántad; végrendeletemben gondoskodtam rólad, de végre is... lásd... én... én még nem vagyok öreg és... és... nem szeretném, ha ez a szép birtok halálom után idegenekre szállna... ezért megházasodom!

- Megházasodik?

- Igen, Ilinka, hogy örököseim legyenek. Fiatal leányt veszek el; tizenkét testvére van; ez kecsesgató, jó faj, lesznek gyermekeim!

- Vai de mine, vai de mine! - siránkozott a gazdasszony - mi lesz velem! mi lesz velem öreg napjaimra! Kitesznek a házból, elkergetnek, mint a kutyát!

- Ki kerget el? Ha akarsz, maradhatsz. Házvezetőnőm maradsz továbbra is, de okosan kell viselned magadat, nehogy a feleségem gyanítsa...

- Oh! oh! - zokogott az asszony - azt nem bírnám elviselni soha, fiatal asszonyt lássak a háznál én... én...

*

És Ilinka mégis maradt. Mikor néhány hét múlva a potrohos Vaszile haza hozta fiatal feleségét, Maritzát, Ilinka is sorba állott az ujonnan fogadott többi cseléddel. Levetette finom köntösét és egyszerű kartonruhát öltött, fehér kötényt tett maga elé és fejét bekötötte egy fehér tulpánnal (mullkendő), ami aztán végleg gazdasszonyává avatta. A cselédeknek pedig megparancsolta, hogy ne Kokóana Ilinkának, csak egyszerűen zsuponeásza-nak szólítsák. (A mosónőket és szobaleányokat szokták így czimezni.)

Vaszile zavartan köhögött és elvörösödött, mikor feleségének Ilinkát bemutatta; a fiatal bukaresti kokonicza fürkészőleg nézett az asszonyra és 22 éves tapasztalatlansága daczára, tisztában látszott lenni a helyzettel. »Ilinkától óvakodnom kell«, gondolta, de azért leereszkedőleg mosolygott és biztosította az alázatosan hajlongó Ilinkát kegyeiről.

Vaszile ur nagy boldogsága nem maradt sokáig zavartalan. A szép fiatal asszony csakhamar elkedvetlenedett. A gazdasággal nem törődött, férje kedveskedését türelmetlenül fogadta, unta magát. Hogy hamarabb teljék az idő, csak dél felé kelt fel ágyából, sokáig öltözködött, délután zongorázott, regényeket olvasott és mikor este férje hazatért a gazdaságból és szerelemittasan magához akarta ölelni bájos nejét, az asszonyka rendszerint migrént kapott és Vaszile urnak nem volt szabad őt nyugalmában háborgatni. Szomoruan ült ki ilyenkor Vaszile ur a tornácra, arcza még jobban kigyuladt a sűrűn egymásután felhajtott pohártól, gömbölyü, bamba szemeit kimeresztette és koronkint nagyokat sóhajtott. Miért van a rózsának tövise is! Pedig minő szép volt itt kinn a birtokon az élet! A nagy udvar tele volt illatos rózsákkal, a szellő idehajtotta a lekaszált széna-illatot, amihez hozzávegyült a frissen öntözött virágágyak üde párázata. A közeli templomtornyon egy gólya kelepelt és a mezőről ide hallatszott a nyájak kolompja.

Szegény Vaszile, sokszor könyekkel telt meg a szeme...

Ilinka egyszer csendesen mellé sompolygott és hűségesen nézve urára, félve, halkán rebegte:

- Szegény, kokonasulé... nem megmondtam, baj lesz ebből...
- Miből? - förmedt reá felijedve a földesur.
- Ne tagadja kokonasule, látom, hogy könyezik...
- Bolond!... dörgé Vaszile... a napba néztem... attól könyezem.

Pedig a nap már régen lement.

*

Popesco Vaszile sorsa azonban jobbra fordult, mióta gyakrabban voltak vendégeik a városból. A fiatal asszony felvidult, ritkábban volt migrénje és ilyenkor szemlesütve megvallotta férjének, hogy hiszen ő nagyon szereti az ő Vaszilijét, de hiába, városi élethez szokott és nem bír társaság nélkül meglenni. »Hát hívj magadnak« - tanácsolá a túlboldog férj - és a feleség élt jogával. Sorba ellátogattak az asszony rokonai, a tizenkét testvér és a számtalan unokanővér és unokafivér, leginkább pedig Grigore, a nyalka kis vadásztiszt, aki úgy szerette Mariczáat, mintha csak édestestvére lett volna.

Víg fiu volt ez a Grigore, tudott mindenféle bolondos éneket, a mit a bukaresti santánokban tanult, tudott inni és órákig elkártyázott Vaszile urral, úgy hogy mire végre felkerekedett, hogy távozzék: rendesen lekészt a vonatról. Persze Vaszilenél kellett aludnia. És a sok lekésésből végre is bevett szokássá vált, hogy ha Grigore hadnagy kijött a birtokra, nyolcz nap előtt nem is távozott. Vaszile örült ennek legjobban, de talán Maricza is, csakhogy ő azt csak akkor mutatta, ha egyedül volt Grigoreval.

- Szegény uram, szegény Vaszile - sóhajtott eközben Ilinka sok álmatlan éjjelen, - de megmentem őt, kiszabadítom annak a kigyónak a bűbája alól!

- Csakhogy a mentéshez bajos volt hozzákezdeni. Mióta Vaszile ur újra boldog volt, nagyon ridegen viselte magát Ilinkával szemben, úgy hogy a gazdasszony alig mert szólni hozzá.

Ősz volt, szeptember. Hűvös, esős idő járt, korán besötétedett. A házban meggyújtották a lámpákat. Vaszile szobájában számadásait rendezte. Ilinka azt hitte, az asszony is bent van a szobában, de amint később a kis kerti lugas mellett elhaladt, czuppanó csókot hallott, aztán még egyet... és édes susogást. A vér elhült ereiben; megállt és figyelt. Maritza volt ott és Grigore. Sötét volt, ők nem láthatták a gazdasszonyt és boldogságukban nem hallották nesztelen lépteit. Ilinka első gondolata az volt, hogy Popescuért siet, de ezalatt a fiatal pár felkerekedett és előtte ment be a házba. E percztől fogva Ilinkának csak egy gondolata volt, rajtakapni Maritzát és felfedni hűtlenségét a férjnek. Másnap reggel azonban Grigore már eltávozott - úgylátszik, bucsuzni voltak a lugasban. És mialatt Ilinka egyre töprengett, miként ronthatná meg ellenét, a fiatal asszony egy mindenható lánczczal még szorosabban fűzte magához Vaszilét: anya volt! Popescu magánkívül volt örömeiben. Tudtam, tudtam! - kiáltá - jó faj! a tizenkét testvér... nem csalódtam!

Ilinka a haját szerette volna tépni dühében. Még ez is. Ha a gyermek a világra jön, örökre vége mindennek, Vaszile sohasem fogja eltaszítani nejét, és meg fog bocsátani neki mindent: a gyermekért. Nem soha; ezt nem tűrheti. Maritza most gyakran gyöngékedett és korán feküdt le. Vaszile a góréban időzött és kedvtelve szemlélte a sok felhalmozott kukoriczát. Nagy kincs ez Romániában, a szegény népnek ez adja meg a mindennapi kenyerét: a mama-ligát. Amint nézi a kincset és gondolatban számlálgatja: mi mindent fog ő vásárolni szépséges feleségének, ha a termést eladja, egyszerre csak Ilinka áll előtte. A sovány asszony még jobban lefogyott, mióta olyan nagy keserv rágódott a szivén, arcza halálsápadt volt, csak szemei fénylettek vésztojólóan.

- Vaszile - mondá rekedt hangon - beszélni akarok veled.

Popescu összehuzta szemöldeit és dorgálólág nézett reá, aztán körültekintett, nem hallotta-e valaki ezt a bizalmas megszólítást.

- Mit akarsz? - kérdé mogorván - mondtam már, ne szólíts így.

- Bocsánat, - rebegé az asszony, - de hiszen egyedül vagyunk és amit mondani akarok, igen, azt könnyebben mondom meg, ha bizalmasan szólítlak. Vaszile, te tudod, mennyire szeretlek, egész életemben csak te voltál az egyedüli... feláldoztam volna magamat boldogságodért, de mivel látom, hogy boldogságodat aláássák, most nem nézhetem tovább, nem hagyhatom, hogy ilyen galádul megcsaljanak...

Popescu egy halmaz kukoriczának dőlt; a sárga szemü csövek csendesen csusztak alá.

- Mit akarsz mondani? - rivalt az asszonyra - ki csal meg? Kicsoda?

- A feleséged - viszonzá halkan Ilinka.

Vaszile felemelt egy vasgereblyét, a mivel a szétpergett szemeket szokták összegereblyézni.

- Hallgass, nyomorult, vagy...

- Nem, nem, ha meg is ütsz, tudnod kell; ha hazudom, csak üss agyon, a feleséged megcsal... Grigore a kedvese, láttam, hallottam őket, mikor a lugasban voltak együtt, éjjel, és a gyerek... a gyerek, a minék annyira örövendsz... nem a tied...

Popescu elbocsátotta a gereblyét és torkonragadta Ilinkát.

- Hazudsz, hazudsz! - kiáltá magánkívül. - Az irigység, a féltékenység szól belőled, de elkergetlek a házamból, te kigyó... te... te...

És ütlegelni kezdte az asszonyt. Az ott csusztott térden előtte és szó nélkül tűrte a verést. Mikor Vaszile megelégelte a verést, az asszony megragadta mindkét kezét és csókjaival borította el.

- Üss, üss, - lihegett - azért mégis szeretlek és nem hagyom, hogy kinevessenek a hátad mögött. Mit adsz, ha bebonyítom neked, hogy kijátszottak?

Popescu nehezen lélegzett, e felfedezés, az asszony ragaszkodása és csökönyössége kihozták sodrából.

- Mit adok? - kérdezte fuldokolva. - Mindent, amit akarsz, ha bebonyítod... De ha hazudsz... jaj neked!

- Jól van - mondá Ilinka feltápáskodva és megigazította az ütésektől félrecsúszott tulpánját. - Hallgass reám, Vaszile, én be fogom neked bizonyítani, saját szemekkel fogod látni házad gyalázatát, de akkor igérd meg, hogy elkergeted a feleségedet...

- Elkergetem - nyögte Popescu.

- Elválsz tőle?

- Elválok...

- És elveszel engemet?

Popescu Vaszile néhány perczig habozott, aztán ráhagyta:

- Jó!

Hetek multak el ezután. Ilinka mitsem tudott bebonyítani, mert Maritzának volt esze és kiérezte férjének megváltozott viseletéből, valamint a gazdasszony leskelődéseiből, hogy

óvatosnak kell lennie. Több izben kint járt azóta Grigore, a férj próbára is tette őket, de csak Maritza ártatlansága bizonyult be mindig. A gazdasszonynak rossz napjai voltak. Vaszilének kedve lett volna elkergetni házi békéjének gonosz megrontóját. Már nem gyanakodott nejeére és jobban imádta, mint valaha.

*

- Vaszile... Vaszile!

Popescu aludt; annyi bort ivott az ebédnél és úgy teleette magát a sok jóval, hogy pipázás közben elaludt a török-kereveten.

Ez gyakran megtörtént vele és ilyenkor aztán reggelig is ott hortyogott volna, ha fel nem rázza őt a felesége.

Most Ilinka költögette.

- Mi az? - kérde a földbirtokos, bambán felnyitva a szemét.

- Gyorsan - suttogott Ilinka - ők együtt vannak. De vesse le a cipőjét, nehogy zajt üssön.

E szóra Vaszile szeméből azonnal elrepült az álom.

- Hol? - kérde a féltékenység éberségével.

Az asszony kezénél megragadta és szó nélkül magával vonszolta.

Grigore váratlanul betoppant aznap délután. Bucsuzni jött, mert másnap távozni kellett az ezredével. Popescu szivesebben fogadta, mint valaha, mert ha nem gyanakodott is reá többé, mégis örült - már Ilinka miatt is - hogy megszabadul tőle. Végre békesség lesz a házában. A legkisebb felhő sem fogja boldogsága egét elhomályosítani.

Szótlanul követte Ilinkát a sötét, hideg folyosón. És Ilinka elgondolta: Végre, végre boldog leszek, a gyalázatos asszony le lesz álcázva. Elkergetik és én... én jövök a helyére...

Maritza, mikor látta volt, hogy az ura alszik, csendesen kisompolgott az ebédlőből, ami a román falusi házaknál rendszerint külön áll, közel a konyhához és távol a lakószobáktól.

A konyhából behallatszott Ilinka parancsosztogató hangja, e részben tehát nyugodt lehetett és intett Grigorenak, aki követte őt. A fiatal asszony bánatában, hogy talán hónapokig nem látja majd kedvesét, minden elővigyázatról megfeledkezett. Szenvedélyesen kapaszkodott belé s amint szobájába érkeztek, a nyakába borult és forró csókok és könnyek között bucsuzott tőle.

Mikor Ilinka nem hallotta többé az ebédlőben a fiatalok csevegését, hirtelen benyitott és látva, hogy a szoba üres, azonnal a lakószobák felé vette útját. Maritza szobájának ajtaja előtt megállt és suttogást hallva, kitalálta, hol van a szerelmes pár. Gyorsan visszatért az ebédlőbe és felköltve urát, csendesen, halk léptekkel vitte őt végzete felé.

Ilinka nemcsak önzésből és haszonlesésből cselekedett, csakugyan szerette azt a férfit, akinek egész fiatalságát feláldozta és aki, bár vele rokonlélek volt, állásánál fogva mégis annyira felette állt. Ha Maritza nem csalta volna meg egykori kedvesét, talán ő is belenyugodott volna sorsába, de így szolgálatot vélt tenni urának, ha felvilágosítja.

Szorosan átölelve egymást, ült a kis pamlagon a szerelmes pár. A padmalyról lecsüngő rózsaszínű éjjeli lámpás bűvös félhomályba burkolta őket. Szerelmes enyelgésük közben észre sem vették, mikor Vaszile és a gazdasszony az ajtóban megjelentek.

Popescu megtántorodott. Iszonyu fájdalom nyilalt át szívéen, hályog hullott le szeméről. Az ő szép kis felesége tehát csak érdekből lett az övé, és ki tudja, mióta szerette már fiatal rokonát! Kijátszották, megcsalták... és bizonyára jót nevettek rajta a háta mögött. A vére felforrott,

halántékain kidagadtak az erek. Véres felhő lebegett szemei előtt. Reá akart rohanni a párra, de sem szólni, sem mozdulni nem tudott. A harag, fájdalom megbénította.

Ilinka szemei kárörvendőn, diadalmasan felragyogtak és a gazdasszony odasúgta az urának: Kergesd el!

Maritza, mikor megpillantotta férjét, ijedten felsikoltott, aztán kedvese nyaka körül fonta a karját és még szorosabban ölelte őt magához, mintha ott keresne menedéket.

Ez erőt adott Vaszilének; bénultsága megszűnt. Felkapta a keze ügyében levő széket és a fiatal párt akarta vele sújtani. Ajkai borzasztó szitkokra nyíltak meg, de hang nem jött ki a torkán. Egy másodperczig ott állt fenyegetően dadogó ajakkal, aztán kihullott a kezéből a szék és ő elkékvélve, hanyattvágta magát a padlón.

Gazdasszonya zokogva borult reája.

- Vaszile, Vaszile! - kiáltá kétségbeesetten - ne halj meg... oh Istenem, megöltem őt!

De Popescu szive nem vert többé, szemgolyói felfordultak, festett haja meredten állott az égnek.

A fiatal asszony kibontakozott kedvese karjaiból és borzadva nézett férjének eltorzult arczára.

SOHA TÖBBÉ

Imbolygó léptekkel, idegenül tekintő zavaros nézéssel lépett a szalonba, mely a tavaszi nap-sugár világításánál veres kárpitjaival, színes keleti szőnyegeivel, gyöngyházzal kirakott kis asztalaival és tarka csecsebecséivel véghetetlen kedves, vidám benyomást tett. Mennyire szerették mindketten e szobát! Mennyi szeretettel rendezték be együtt.

A művész-férj váratlanul nyilatkozó nem mindennapi izlése hányszor ejtette ámulatba az asszonyt, aki csak mikor az új, eredeti dolog már létrejött, látta, mily páratlan, genialis ember az ő férje. Kedvencz helyök ott, az az alacsony kerevet volt a sarokban, a pálma-csoport mögött; hányszor olvasgatott itt délutánonkint gondtalanul, boldogan...

Hirtelen más kép tárul fel előtte. Az előkelő társaság nagy művészestélyre készült, melyről sokat beszéltek, s melyben Hortense is részt akart venni, de férje nem mutatott kedvet hozzá. Okai voltak reá: nem kérték tanácsát, mellőzték az előkészületeknél s ez nem kevésbé bántotta és sértette önérzetét, talán épen azért, mert a kinek e mellőzést tulajdoníthatta, egykor barátja, később vetélytársa volt, nemcsak a művészi pályán, de a szerelemben is.

Melyik férfi nem féltékeny, ha szép, ifju, szellemes felesége van, akit körülrajongnak, aki feltűnést kelt, a hol csak megjelenik? És melyik nő olyan tökéletes, bármily becsületes legyen is, hogy a tömjénfüst pillanatnyi bódító hatását ne érezze és le tudja mondani egy alkalomról, ahol csilloghatna?

A művészestélyből kihagyták tehát a férjet, nem reflektáltak genialis segítségére, de felszólították nejét: vegyen részt az élőképben.

Hortense le tudott volna mondani e szereplésről, de a mód, melylyel férje attól eltiltani akarta, felháborította. Kiérezte férje jogosulatlan féltékenységét és ez az igaztalan vád oly keserűséggel töltötte el, hogy meggondolatlan szavakra ragadtatta magát; ami nem esett terméketlen talajra.

Férje, aki kitűnő ember, de fellobbanó heves természet volt, haragban tört ki. Borzasztó jelenet fejlődött közöttük és ez a két ember, ki oly igazán, oly mélyen szerette egymást, a legkegyetlenebb dolgokat mondta egymásnak. Mindkettő érezte a másik vádjának igazságtalanságát és azért kettőzött hévvel védték álláspontjaikat. A hirtelen haragu férfi látva, hogy neje nem tágit, gyanusítgatásban nem ismert határt, s kimondta a legrettenetesebb vádat, a mivel becsületes asszonyt gyanusítani lehet.

Ez sok volt. Hortense ideggörcsökbe esett; férje eleintén női fogásnak vélte ez idegrohamot, de egy pillantás az asszony eltorzult arczára, rángatózó testére meggyőzte őt, hogy felesége csakugyan szenved. Ekkor letérdelt melléje ápolni, dédelgetni akarta, de az asszony ellökte. »Menj - mondá - távozz, nem bírok rád nézni, vérig sértettél.« A férj habozva állt néhány perczig, azután cselédjére hagyva beteg nejét, elrohant.

Hideg februáriusi nap volt, metsző szél fujt odakünn és a felhevült, izgatott férfi vékony ruhában, ahogy volt, nyakába vette a várost. Ment, ment előre, maga sem tudta hová... Izgatottságában nem érezte a hideget, a szelet, csak görcsökben vonagló ifju nejét látta folyton maga előtt, a kit vérig sértett... igaztalanul. Megbánta tettét, átkozta heves természetét... de már késő volt. Csak két-három órai séta a hideg, szeles időben volt képes lelki egyensúlyát visszaadni.

A béke természetesen még az nap helyreállt a házások között, mert hisz Hortense is szemrehányásokkal illette önmagát, a miért elég hiu és kicsinyes volt olyasmit követelni férjétől, ami annak annyira kellemetlen. Azután minek ingerelte, nem ismeri-e hevesességét és féltékenységét?

S a szemrehányások, miket a szegény asszony önmagának tett - hajh, gyakran ismétlődtek azután és nem érhetek véget soha többé. Soha többé!

A férj nagybeteg lett másnap. Tüdőgyulladást kapott, s mikor azt hitték, már felgyógyult, az orvos növekvő aggodalommal vizsgálta naponkint. Végre kijelentette, hogy csak egy útja van a menekülésnek, a műtét! Izzadmány maradt vissza a mellüregben, a természet felszívó ereje nem bír vele - késsel kell eltávolítani.

Mit szenvedett az a szegény asszony heteken át, Isten a megmondhatója! Hiszen akkor is szenvedett volna, ha férje betegségének nem ő az oka, de így a kínzó önvád nem hagyta nyugton egy percre sem. Nem szánta önmagát, csak férje sorsa lebegett előtte; sőt mikor nagyon, nagyon szenvedett az ágyánál, egész vad kegyetlenséggel mondá önmagának: türj, szenvedj, vezekelj... hiszen te okoztad mindezt. Élvtárgy, hiu asszony voltál s oda dobtad boldogságot egy multság miatt... megérdemled sorsodat...!

*

A három orvos szóltanul állta körül a beteg ágyát; komolyak voltak nagyon, most már tudták, hogy a beteg menthetetlen. Nemcsak a beteg, de a jóbarát életéről is volt szó. A legfiatalabb közöttük, a híres sebésznek a segédje, birt legkevesbbé uralkodni magán. Magas, erős herculesi alak volt, telt gömbölyü, pozsgás arczczal és jóságos szemmel; elfordult, mert félt, hogy arczáról a beteg leolvassa reménytelen sorsát. Mert az a viaszksárga, elváltozott arczu szerencsétlen ember, daczára, hogy a halál már felette lebegett, még magánál volt, teljesen magánál és tökéletesen felfogta helyzetét.

De nem félt, hős volt, szembe nézett a halállal és nem panaszkodott, csak bágyadt tekintében volt valami kétségbeesett, valami borzasztóan szájalomra gerjesztő. Szeretetteljesen nézett az ágy lábánál álló mosolygó ifju nőre, a feleségére. Igen, annak az asszonynak még volt annyi ereje, hogy vigasztalóan mosolyogjon haldokló férjére, pedig szive majd meghasadt a fájdalomtól, hisz imádta őt... És már nyolcz napja virrasztott éjjel-nappal ágya mellett, nyolcz napja annak, hogy az orvosok kése halálosan megsebezte azt, kit megmenteni nem birt.

Átszenvedte a pokol minden kínjait, a műtéthez szükséges előkészületeket, melyek fogalmat adnak az elítélt utolsó pillanatairól, átszenvedte ama rémes huszpercet, mely alatt elaltatott férje a kés alatt rémesen kiabált, - átszenvedte mindezt hősiesen, mert szivében remélt, remélt és küzdött a halállal, a végzettel, mely megfosztani akará őt attól, ki neki a világon a legkedvesebb...

Most már a remény sem támogatta és mégis ki kellett bátran tartania, hogy önuralmával megkönnyítse végperceit.

- Hortense, - mondá gyenge, siri hangon a beteg, - inni akarok.

Az asszony gyengéden megitta, de alig ivott egy kortyot a beteg.

- Nem birom ki - mondá halkán, azután erőtlen kezével magához vonta nejének arczát és megcsókolta. Oh! ez a néma csók mit nem fejezett ki! Szive összes érzelmeit... bucsuját. Hortense összeborzadt: férje ajkai már jéghidegek voltak. Hogy felindulását palástolja, szóltanul kiment. A hálószobát csak az előszoba választotta el a szalontól; ide menekült fájdalomában. Nem mert sirni, mert az ajtók nyitva voltak s férje meghallhatta volna zokogását, azután talán nem is tudott volna sirni e pillanatban. Az a tudat, hogy férje veszve van, vasmarokkal szorítá össze torkát, marczangolta szivét, de könny nem jött a szemébe.

Kimondhatatlan fájdalomában lerogyott a földre. Ott vergődött a szőnyegen és magánkivül, örült pillantásokkal nézte a szőnyeg narancssárga és sötétvörös arabeszkjeit. Hideg és nedves kezeivel a haját tépte és öntudatlanul, maga sem tudta miért fekszik ott! Tehát itt van, itt a borzasztó pillanat, hogy válni kell...

Hányszor, hányszor beszéltek erről tréfásan, boldogságuk közepett... Ha meghalnék, mit tennél? - kérde enyelegve a férj. Hortense ilyenkor sohasem merete befejezni a gondolatot... A gondolat most megvalósult, itt van... a férje befejezi és ő... végig szenvedti... Oh, beh jó lenne megörülni! nem tudni semmit, ami a külvilágban körülötte történik!

Férjének egy kinos sóhajtása észretéríté. Hirtelen felugrott és zavartan tekintett maga körül.

A fiatal orvos most nesztelenül belépett a szalonba. Végtelen részvétellel nézett az asszonyra, de nem mert szólni hozzá.

Hortense törte meg a csendet:

- A férjem el van veszve - mondá tompán - nem maradhatok így egyedül, táviratozni fogok haza...

Az orvos hallgatott.

- Hol laknak hozzátartozói? - kérde azután.

- Tul a határon... Budapesten.

- Ah! - mondá lehangoltan az orvos - az huszonnégy óra a gyorsvonattal... már késő.

Igy tudta meg Hortense, hogy férje huszonnégy órát sem él már.

És tizenkét óra mulva csakugyan kiszenvedett.

*

Azután eltemették és vége volt mindennek.

Másnap husvét vasárnapja volt, a harangok zúgtak, a napfényes utcákon tolongott a nép a templomok felé, mindenkinek öröm volt a szívében: itt a husvét, a piros husvét s vele a tavasz, boldogság, szerelem. Hortense nem látta a tavaszt, a napfényt... ő sirba tette boldogságát, szerelmét... Ő nem ujjonghatott a többiekkel... csak sirhatott. És még azt sem tehetette, mert még mindig nem volt szabad magát átengedni fájdalomának: kötelességei voltak. Vigasztalni kellett férje öreg, beteg anyját, rendbe kellett hozni a hagyatékot.

Rokonai eljöttek érte, nem akarták ott hagyni az idegenben. Végre mindennel elkészült, mindenben túlesett. Önkezüleg dulta fel bájos kis otthonát, boldogságának fészket; eladott mindent, csak néhány kedves emléket tartott meg. Otthagyta a drága sirt is és a dübörgő vonat tovarobogott véle hazája felé, melynek most nem birt örvendeni...

Szive, mely eddig erős volt, melyen uralkodni birt, most egyszerre megtörött. Fájdalma, vesztesége oly óriásnak tetszett, hogy gyengének, gyávának érzé magát véle megküzdni. Feledni akart, minden áron feledni. És ő, a ki eddig minden perczen férjére gondolt, most, mikor az már nem volt az élők sorában, még emlékéből is számüzni akarta őt; nem volt bátorsága reá gondolni, félt a szive meghasad... De mit tegyen, hogy gondolatai folyton vissza ne térjenek az elveszett paradicsomba, mit tegyen, hogy kitörölje emlékéből örökre elvesztett boldogságát?

Utazni ment, egy évig majdnem folyton utazott. Fájdalmáról nem beszélt soha. - Mindenáron szórakozni akart, már amennyire a gyászév azt megengedte. Elbódítani magát mindenáron, elhallgattatni lelkiismeretének vádoló szavát, csak ez után vágyott. Közelebbi ismerősei, akik látták, majdnem csodálkoztak viseletén. Tudták, mennyire szerette volt férjét s azért meg

voltak lepetve: az asszony könyei helyett annak izgatott élénkségét látni. Oh! ha a szívébe pillanthattak volna!

- Nem marad ez sokáig özvegy - mondogatták - életre való asszony, pezseg benne az élet... csak muljék el a gyászév... majd akad elég kérője.

A gyászév még el sem mult, már is kezdték neki mondogatni:

- Jó lenne neked ez, jó lenne amaz: csak nem akarsz így magadra maradni?

Hortense vállat vont; hagyta őket beszélni, meg sem haragudott rájuk. A gyászév elmúlt és a sok ide-oda utazgatás alatt kis tőkéje veszedelmesen megfogyott. Gondolkozni kellett, miként osztsa be jövő életét. Férje művész-ember volt s bár mesés összegeket szerzett, nem értett hozzá, miként kell azt megtartani. Azután meg fiatalon, váratlanul halt meg, nem volt ideje nejről kellőleg gondoskodni. - Hortense tehát mit tehetett egyebet, elfogadta egy gazdag, egyedül álló öreg nagynénjének ajánlatát és hozzá költözött. Kevés, majdnem semmi kiadása sem volt nála, kis pénzét egészen szeszélyeinek kielégítésére fordíthatá és nénje egy igazán kedves derék nő volt, de Hortense azért nem érezte magát boldogan. Szívében az első éles fájdalom eltompult, de egy végtelen, betöltetlen üres életét mindig sivárabb, komorabb színben tüntette fel. Ő, kit ezelőtt minden érdekelt, most közönyös lett minden iránt. A főváros zaja, melyet boldog éveiben nem bírt nélkülözni és gyász éve alatt is szeretett, mert elbódítá őt, most csak kifárasztotta. Kimondhatatlan zsibbadtság, unalom vett rajta erőt s ha reggel felébredt, sokszor eszébe jutott:

- Minek felkelni? Minek? Nem jobb volna-e elaludni, elaludni örökre?...

Igy mult el ismét egy év.

A rokonság s főleg öreg nénje, azt akarták, menjen újra férjhez. Mi lesz vele? Még fiatal s ha nénje hirtelen elhal, mit fog csinálni?

Igy beszéltek a rokonok és annyira reábeszélték, hogy Hortense egy gyenge pillanatban, mikor az élet sivárabbnak, kietlenebbnek tetszett előtte, mint valaha, midőn az aggkor magányától visszaborzadt és félve gondolt a szerény, szegényes életre is, mi csekély jövedelme mellett reá várt, beleegyezését adta egy új frigyhez.

Körülményeihez képest ritka szerencséje akadt. Derék, művelt, jómódu ember kérte meg kezét. Az első fiatalságán túl volt ugyan, és igénytelen meg-megjelenésénél fogva egy fiatal nőben rokonszenvet igen, de szerelmet már nem volt képes ébreszteni, de szükséges-e, hogy rajongó szerelem képezze alapját minden frigynek?

Minden olyan gyorsan ment, hogy Hortensenak ideje sem volt gondolkozni.

A gazdag vőlegény rögtön elárasztá virágokkal, ajándékokkal.

Mindenki gratulált neki, mindenki irigyelte.

- Oh! hiszen előre megmondtuk, Hortense okvetlen parthiet csinál és nem marad sokáig özvegy...

Az eljegyzésre néhány rokon és jóbarát volt meghiva, elég számosan voltak. A nagynéni fényes vacsorát adott, az asztal csak úgy görnyedezett a sok ezüst-, kristálytól, folyt a pezsgő, a vőlegény túlboldognak látszott, a menyasszony nagyon élénk s bájos volt.

Ő is örvideni látszott, mintha nem is róla, de egy harmadik személyről lenne szó. Csak mikor már a karikagyűrűt az ujján érezte, nyilalta át szívének koronkint valami csodálatos érzés. Ugy feszélyezte az a széles karikagyűrű az első mellett, melyet soha sem akart az ujjáról lehuzni.

Hortense a vacsora alatt többször, akaratlanul is, megérinté gyűrűjét, de ez érintés még öntudatlan, inkább ösztönszerű volt. Csak mikor a vendégek távoztával szobájába ment, akkor kezdett gondolkozni.

Toilette-asztalán égtek a gyertyák. Hortense a tükörbe nézett és egy elegáns, viruló asszony, pompás gyémántékszerekkel (a vőlegény ajándékai voltak) nézett onnan reá.

Hogyan? Igaz lenne, hát ő - Hortense: menyasszony?

Lehetséges-e, hogy ez életben még egyszer elmondja a »holtomiglan holtodiglan«-t? Hogy férjének szólítson valakit, aki nem az ő imádott Viktorja? Ez a szív, mely annyira szeretett egykoron, annyira elfásult volna már, hogy elbirja feledni egykori szerelmét? Férjhez fog menni... Vajjon lesz-e képes végighallgatni egy férfi szerelmi ömlengéseit, akit nem szeret: hogyan legyen kedves, hű, gondos feleség, mikor a szive majd meghasad, ha arra a másikra gondol! Mit tett? Nagy Isten, mit tett? Boldogságot ígért, pedig nem képes adni...

Szívébe rohamosan tódultak a régi, visszafojtott érzések, felébredt benne újra a szerelem, de nem az élő vőlegény, a halott férj iránt.

Lelki szemei előtt elvonultak elmúlt boldog éveinek képei. Gondolatban újra végig élte nász-utját, boldogságának számtalan apró epizódját, a végtelen boldog éveket, melyek elrepültek, mintha percek lettek volna. Azután rágondolt arra a boldogtalan jelenetre, kiméletlen föllépésére, mikor oly igaztalan volt férje iránt, férje hirtelen megbetegedésére; a kinos, hosszú betegségre, a borzadályos műtétre, s arra, hogy mindennek egyedül ő volt az oka és e rettenetes gondolat alatt leroskadt és ismét kétségbeesetten vonaglott a szőnyegen, mint akkor, két év előtt. Nem nézte könnytelenül többé a szőnyeg arabeszkjeit, de görcsös zokogással könnyített szenvedő lelkén.

Meddig feküdt ott sirva, zokogva eltűnt boldogsága felett, maga sem tudta, de mikor végre felkelt, észrevette, hogy a gyertyák majdnem tövig égtek s fellobbanó vereses fényöknél a tükörből egy sirástól eltorzult női arc pillant reája, melynek dagadt szemei azonban határozottan néznek a világba.

Hortense mintha tiz évvel öregedett volna e néhány óra alatt.

Letette gyémánt-ékszerét, a pompás függőket, a mellűt, a karpereczet - mind vőlegényének ajándéka volt - visszahelyezte azokat tokjaikba, azután lassan lehuzta széles, karika gyűrűjét is és azt is hozzá tette. Az ékszer-tokokat összecsomagolta és a papiros burokra biztos kézzel írta rá vőlegényének nevét és címét. Azután megcsókolta a kis, keskeny karika gyűrűt, mely ujján maradt és bensően rebegte: Soha, soha többé...!

EGY CSUNYA EMBERRŐL.

Nem is hívták másképp, mint: a csúnya tanár. De reá is szolgált e névre, mert csúnya volt... igazi madárijesztő. Pedig nem volt sem ragyás, sem vereshaju, sem púpos, sem biczegő és talán nem is bírt semmi feltűnő jelével a rózságnak, de úgy általánosságban mindaz hiányzott nála, ami a szépséget megközelíti.

Vannak rút, de azért nagyon érdekes férfiak; a tanárnak az volt a baja, hogy csúnysága nem volt érdekes, csak banális. Daczára kiváló képzettségének, meglehetősen intelligenciájának s úgynevezett jó családból való származásának, inkább hasonlított valami jobb módu mesteremberhez, mint tanárhoz.

Pedig finom ruhákat viselt, de a megjelenése és az izlése!... Télen, ha kissé hidegebb volt, finom asztragángalléros téli kabátja fölé közönséges csíkos pamutsált csavart a nyaka körül. Ki hord pamutsált a mai világban? Korcsolyázni bokáig érő téli kabátban és czilinderben járt. Nyáron a legnagyobb hőségben, mikor a férfiak mind könnyű, világos szöveteket viselnek, tetőtől-talpig fekete szalonöltözetben ment a Margitszigetre, akár a pompes funébres valamelyik érdemes hivatalnoka, mikor a gyászszertartást intézi. A hölgyek alighanem ennek is nézték; őt élő nyelvet beszélő és jó családból származó professzornak semmi esetre sem.

Ehhez a rosszul megtermett s rosszul öltözött alakhoz képzeljen még a nyájas olvasó egy kis csontos arcot, pápaszemet, ránczos homlokot; így aztán dús fekete haja és az ép fehér fogai nem sokat segítettek rajta. Mert a szép fogakat csak a derült mosolygás juttatja érvényre, a tanár pedig, ha mosolygott, olyan képet vágott, mintha savanyu almába harapott volna. Lehet, hogy tudatával bírt mindezeknek és azért is volt modora annyira félszeg. Ha nem tudott hamarjában mit felelni: mosolygott és mosolygott akkor is, ha unta magát vagy szeretetreméltó akart lenni.

És mégis... mégis... a leányos házaknál örömet látták a tanárt. A mai férfiszegény világban, mikor halomra vénülnek a csinos s kellemes leányok, mert nincs férfi a körükben, aki beléjük szeressen és elvegye őket, valóban ez nem is csodálható! Azután a tanár nem csak őt élő nyelvet beszélt, hanem jó anyagi helyzetén kívül még egy jó oldala is volt: kitűnően zongorázott. Csak az kellett még, hogy ezt is megtudják felőle - azontúl hihetetlenül kapóssá lett mindenfelé. Az anyák tudniillik pompás ürügynek használták fel ezt a tudományát a leányaikkal szemben, akik különben tiltakoztak volna a csúnya tanár meghívása ellen. Így azonban nem lehetett őt kifogásolni, rángatták jobbra-balra s gondolható, mily kitűnő vacsorák kerültek az ilyen zenei estélyek alkalmával a különböző lányos házaknál az asztalra. A sok süteményt, melylyel két napig bajlódott a szakácsné, persze mind a házi kisasszonyok sütötték... És a tanár? A tanár mosolygott és végig izlelte valamennyit. Mert enni szeretett és evett is boldog gyönyörűséggel; inni azonban nem ivott egy világért, sem sört, sem bort, sem másnemű szeszes italt és nem is dohányzott. Egy házasulandó ifjunál lehet-e nagyobb érdem az anyák előtt, kiknek kézzelfogható érvekre van szükségük a huzódozó finnyás lányaikkal szemben?

Így történt aztán, hogy a csúnya tanár lassankint egész jegyzéket állított össze azokból a családokból, a melyekhez rendszeren vacsorára hívták, úgyannyira, hogy télen alig maradt egy-egy szabad estéje az opera számára, a hova egy fanatikus zeneimádó sovárgó rajongásával vágyott. Ilyenkor elfoglalta a negyedik emeleti legolcsóbb zártszéket, mert a tanár, mondjuk ki róla ezt is, imádta ugyan az isteni zenét, de mentől olcsóbban kívánt hozzájutni. Nagyszabásu műélvezőnek tartotta magát s nem lehetett volna elhíttetni vele, hogy kicsúfolja a saját lelkesedését, mikor szépen rendezett viszonyai közt kicsinyes számítgatással kérdezősködik a jegypénztárnál a legolcsóbb helyek felől. Ez is köztudomású lett róla idővel, s míg a fiatal

hölgyek kinevették érte, addig ugyane hölgyek mamái igen nagy érdemül tudták be neki. Tessék már most a hölgyek izlésén eligazodni!

Három családhoz járt leginkább. Az egyik alig nevezhető családnak, mert csak egy agglegény s annak fiatal özvegy nővéréből állott. Az özvegyet egy filharmonikus hangverseny alkalmával ismerte meg, s az egyenlően magas zenei képzettségű két ember hamar megértette egymást. Véletlenségből az özvegy a tanár egyik rokonánál zongoraórákat adott és így alkalmuk volt az ismeretséget a hangversenyteremből az életbe is átvinni. Margit, így hívták az özvegyet, valaha nagyon szép lehetett s még most is csinos volt, harmincz éve mellett még szebb is lehetett volna. De fiatalon és igen rossz körülmények között maradt özvegy. Csekély hivatalnoki fizetéséből élő nőtlen bátyjához költözött és majdnem egészen önerejére volt utalva, hogy magát föntartsa. Bizony sokat kellett lótni-futnia, hogy megszerezhesse a csinos toiletteket, a kényelmes otthont s hébe-korba színház, hangverseny s más ilyennemű élvezetek költségeit. Elfoglalt életmódja mellett nem igen volt ideje férjkeresésre gondolni. Azután a főváros szolid, disztíngvált nőknek kevésbé nyújt alkalmat az ismerkedésre, mint a kisváros, hol akaratlanul is mindenkinek megakad rajtuk a szeme.

Margit tehát kapva-kapott az új ismeretségen. A tanár szépsége őt sem bájolta el, de szerény modora, jó hangzásu neve és állása feledteték vele rútságát, zeneismeretei pedig épen elragadták.

A tanár is igen boldognak érezte magát, hogy ily kitűnő zongorajátszónőre szert tehetett, - szenvedélye lévén a négykezes játék, - ki még fiatal, csinos is volt és jó vacsorák rendezéséhez is értett. Hetenkint egyszer tehát a tanár Margitnál töltötte az estét. Mialatt késő éjfélig együtt zenéltek, az agglegényfivér nagy csibukjából vastag füstgomolyokat bocsátott világgá s elgondolá: - mégis csak nagy szerencse lenne Margitra, ha ez a Paksy elvenné.

Paksy azonban minden mosolya, szeretetreméltósága daczára még eddig nem nyilatkozott, sőt nem is udvarolt, kivéve, hogy hébe-korba karonfogvást kísérté haza Margitot a hangversenyekről és minden zenei estére pontosan megjelent.

A második családot, hová hetenkint egyszer szintén eljárt, Gárdosyéknak hívták. Gárdosy nyugalmazott méltóságos ur és szép vagyonu villatulajdonos volt a svábhegyen; férje egy süket asszonynak s apja egy 35 tavaszt látott hajadon leánynak, kit Idának hívtak. Ida nem volt olyan csinos mint Margit, sőt még csinos sem volt. Magas, sovány, beesett mellü, sápadt, nagy, szintelen szemmel és erősen plombozott fogsorral.

Azonban tagadhatlanul előkelő megjelenés volt, arisztokratikusan kicsiny keze, lába és dús szőke hajfonatai voltak. Amellett jólnevelt, disztíngvált leány, ki csinosan zongorázott, kellemesen társalgott és úgy tizenöt év előtt még mindenesetre kevésbé fanyar vonásokkal bírt és nélkülözte ama melankolikus kifejezést, mely olyan szomorúan árnyalja be a vénülő leányok arczát.

Gárdosyék kiváló figyelemmel fogadták a tanárt. Olyan jó vacsorákat, mint nálok, sehol sem evett. A legfinomabb borok, hal, vad, pástétom, került a nehéz ezüsttel s kristálylyal pompázó asztalra.

Inas szolgált fel a díszes ebédlőben és kiváló emberek voltak hivatalosak e vacsorákhoz.

De legszivesebben a tanár ur mégis csak a számtanácsosékhöz járt. Itt pedig csak egy pozsgás képü cselédleány nyitott neki ajtót, a vacsoránál a kisasszony is segített felszolgálni, a vacsora elkészítése körül pedig épen maga a számtanácsosné forgolódott.

- Édes Paksy, kedves Paksy! Isten hozta nálunk! - így fogadta őt a számtanácsosné és világeért sem bocsátotta volna el egyszer sem, mindig ott tartotta vacsorára, valahányszor csak jött. Miczike kevésbé örült ilyenkor, de hát a leányok tizennyolcz éves korukban egy csinos legény

kis bajuszát többre tartják egy csunya tanár jó módjánál. Miczike nemsokára érezni kezdte, hogy kétségbe szokott esni, valahányszor Paksyt látja.

Először is nem szerette a zenét s legfőlegb egy-egy magyar nótát, vagy a Daisy-keringőt volt képes elpengetni a zongorán, azután únta magát, végzetlenül únta magát a tanárral.

Mit bánta ő, hogy a tanár öt élő nyelvet beszélt, ha mégsem tudott az ő nyelvén beszélni? Miről beszéljen az ilyen kis leány, akinek a szupécárdásokon meg egyéb bolondságokon jár az esze, az olyan tudós, komoly tanárral?!

A mamának nem igen merete ezt ugyan bevallani, mert az, ha ily módon próbált beszélni, mindig jól lehordta. A mama nem volt valami gyöngédsziv, sem idealista, hanem egy praktikus garastkuporgató okos asszony, aki eleget szenvedett, mert a számtanácsos ur szerette a borocskát, meg a kártyát (és gyakran vesztett) és mivel leányának egy kis kelengyén kívül más hozományt nem adhatott, jó parthiet iparkodott neki keríteni.

Ha Miczike azt a szerény véleményt koczkáztatta meg, hogy a tanár egy kicsit mintha unalmas lenne és igazán se nem szép, se elég fiatal hozzája, a mama mindjárt azzal dorongolta le:

- Kire vársz, mire vársz? Azt hiszed talán, az a léhűtő Hétházy fog elvenni? Az ám!...

Már két éve fut utánad a majálisokon, a jégen, meg mindenütt, még gyerek voltál, de azért eszében sincs a komoly szándék. Az majd, ha házasodni akar, hazamegy a vármegyéjébe, kap ott elég gazdag leányt, mert ott még nyom a latba valamit a régi nemessége, meg azután főispán fia, s nagy a rokonsága. Kell is annak egy földhöz ragadt szegény, fővárosi számtanácsos leánya!

A mamának igaza volt; de tehetett-e róla Miczike, ha még is csak Hétházy Laczit, a csinos miniszteri fogalmazót, a kitünő csárdástánczost, az ellenállhatatlan udvarlót szerette!

Hétházy elragadónak találta Miczikét s bárhol találkozott vele, bolondul udvarolt neki, de házasságra egyelőre nem gondolt.

Azonban itt az ideje bevallani, hogy nemcsak ő találta elragadónak azt a szőke, szende gyermeket ábrándos kék szemeivel, kis szájával, karcsu virághoz hasonló lenge termetével. Nemcsak ő, hanem... igen, valóban: a tanár is. Óh a tanár is egészen ideges nyugtalanságot érzett közelében.

Ilyenkor még többször, de zavartabban mosolygott, mint máskor... azután a mire se Margitnál, se Idánál még nem is gondolt, itt megtette. Pompás, drága virágbokrétákat küldött koronként...

A költségre ez alkalommal nem nézett. És ezt tartotta ő maga is a legaggasztóbb jelenségnek az egész dologban.

A számtanácsosné mindinkább remélt és jogosan. Miczike pedig félni kezdett. El-eljárt a szomszédba, bizonyos Láli nénihez és annak panaszkolta el szive keservét. Az érdeemes öreg urhölgy vigasztalta, ahogy tőle telt.

Egy este, ugy hét óra tájt, Miczike örömtelten rontott be hozzá.

- Miczike te vagy? Azt hittem, nálatok a tanár.

- Csak volt édes néni, csak volt... de leráztam. Ha tudná! - és a kis leány bolond nevetésben tört ki.

- De hiszen az anyád soha sem szokta elbocsátani.

- Az ám, csakhogy most az egyszer nem akart maradni, úgy elment a kedve.

Az öregasszony a fejét rázta.

- Hát édes néni, képzelje csak, folytatta a leány, amint a Rózsi mondja nekem a konyhában, hogy Paksy a szalonban van, roppant rossz kedvű lettem. Már megint! gondoltam, az ördög vigye azt az unalmas frátert! és igazán kedvem lett volna valami kárt tenni benne. De azért mégis csak bementem a szalonba, mert a mama úgy is hivatott volna. Amint benyitom az ajtót, látom a mamát, amint nagyban diskurál, de aközben szedi fel az elejtett szemeket a kötésen. Paksy nem láthatott engem, mert háttal ült az ajtónak, melyen én beléptem. Nem tudom miért, de amint elálló füleit, hosszú fejét, esetlen alakját megpillantottam, bolond kedvem támadt és két kezemmel orrot mutattam neki. Bezzeg elrémültem aztán, mikor a szemben függő tükörben a tanár szigorú és megdöbbszent arcát megláttam. Igazán megzavarodtam, szégyenlettem is, amiért házi kisasszony létemre ilyen nevetlen voltam, de nem tehetek róla, már megtörtént. Váltig iparkodtam volna én aztán kedves és szeretetreméltó lenni, de nem ment. Paksy pedig egy kis negyedóra múlva, a mama minden reábeszélése daczára, valami ürügyet adva okul, távozott. Most mindent tud a néni! Én boldog vagyok, nagyon boldog, mert azt hiszem, végre leráztam őt, de azért kérem, ne szóljon semmit a mamának.

A derék urhölgy, kit Láli néninek hívtak, csakugyan nem is szólt; a mama pedig igen csodálkozott, hogy a tanár többé nem mutatja magát. Hetek multak egymásután, de Paksynak nem volt se hire, se hamva. Végre a mama irt: kis meghívásokat küldött egy barátságos ebédre - egy barátságos vacsorára - kis tea-estélyre, de mind hiába; a tanár udvarias válaszokban valamennyit visszautasította. A számtanácsosné nem értette a dolgot, kínozza, faggatta leányát, de az hallgatott, mint a sir.

Szegény Miczike! nagyobb gond nyomta most ennél az ő tizennyolcz éves szivecskéjét és talán a mama is sejtette kis leánya bánatát és azért volt gyöngédebb iránta s beszélt kevesebbet az ő saját keservéről, tudniillik, hogy Paksy a faképnél hagyta őket.

Hétházy házasodott! Hymenhirét néhány hét előtt olvasta a lapokban Miczike. Tehát vége, vége! A mamának igaza volt, a fiatal fogalmazó hazulról jegyzett el egy gazdag leányt, a számtanácsos kis leányát kitörölvén emlékéből.

Sirt Miczike, oh, mennyit sirt titokban! Mikor első keservét kisirta, felébredt szívében (mint minden női szívében) a dacz. Szerette volna magát megboszulni, megmutatni a hűtlennek, hogy ő nem busul utána. Férjhez megy ő is, az első kérőhöz, aki jelentkezni fog.

A mama titokban Paksyért busult. Ilyen jó, ilyen kitünő parthie minden ok nélkül kisíklott kezei közül! Ha legalább tudná, miért? Ha legalább beszélhetne a tanárral, ha alkalma lenne megváltozott viseletének okait kipuhatolni! De nincs; a tanár nem jó többé, ő pedig csak nem mehet hozzája?

A véletlen, mint gyakran az életben, most is segédkezet nyújtott, egy gyönyörű tavaszi napon összehozta a számtanácsosné és leányát a tanárral a propelleren.

Paksy nem térhetett ki előlük, ezért tehát okosabbnak vélte udvariasan köszönteni őket. A számtanácsosné barátságos szemrehányásaira sok dolgával mentegette magát. Miczike, kit bántott a rossz lelkiismerete, szintén barátságosabb volt, mint egyébkor és így a beszélgetés mihamar kedélyessé vált s mire a propeller a Dunát átszelve a Vigadóig ért, a béke meg volt kötve. A hölgyek a műcsarnokba készültek. Paksy felajánlotta a kíséretét, természetesen örömmel fogadták. A délután kellemesen telt el; már ami a mamát és a tanárt illeti. Az utóbbi viszont látva a kedves, szép ifju leányt és főleg annak előzékenységét tapasztalván, szive újra lángra lobbant, jobban belebolondult, mint valaha és fátyolt borított a multra. Végre is, ama kevéssé hizelgő gesztus akkora talán nem is volt egyéb kisleányos rakoncátlanságnál!

Látogatásai e délutántól fogva mind sűrűbben ismétlődtek és a virágbokréták is mind gyakrabban érkeztek Miczi kisasszony lakására.

Nagyon, nagyon közel voltak az eljegyzéshez.

Tette-e magát Miczike, vagy csak dacból volt szives a tanárhoz, amiért a másik oly hűtlenül elhagyta, vagy valóban kezdett hozzá szokni e csúnya férfihoz, ki különben oly derék ember volt és őt annyira imádta? Elég az hozzá, most már kevesebbet sírt esténként, midőn lepihent hófehér ágyába s voltak pillanatai, mikor minden kétségbeesés nélkül tudott gondolni a jövőre. A szép kelengyére, mit kapni fog, a jólétre, miben része lesz, a szép utazásokra, mit férjével tenni fog s Isten tudja mire nem gondol még egy olyan kis leány, aki átesett az első csalódás fájdalmain, mint egy fogzáson, szerencsésen felszáradtak a könnyei s egyszer csak azon veszi észre magát, hogy vár valamit, várja, hogy megkérjék.

Egy napon Paksy a szokottnál boldogabban tért haza és már-már gondolatban előkészítette a mondókáját, melylyel Miczike kezét megkérni fogja, midőn rossz vagy jó szelleme bevitte a »Márvány menyasszony«-hoz. Egy régi pajtásával találkozott ott, egyikével azoknak az embereknek, a kikkel évenként egyszer szoktunk találkozni, legfeljebb kétszer, de azért nincs titkunk előtte; úgy vagyunk velök, mintha mindennap együtt lennénk. Aminthogy együtt lennénk is, ha a dolgaink szét nem választanának bennünket, egyiket jobbra, másikat balra. Szerették egymást és ha találkoztak, mindig megtalálták a bizalmas hangot.

Igy történt, hogy az első öt percben a tanár kimondott egy nevet, a számtanácsos nevét, mire barátja, ki a budai részek családi történetében meglehetősen otthonos volt, gyanútlan és naivul, mint minden gondtalan fecsegő, ki egy régi jó barátjával találkozik, megragadta a szegény számtanácsos nevét, és ad vocem - elmondta a leánya egész regényét. Az évekig tartó udvarlást, a fogalmazó házasságát és Miczike kétségbeesését, miről hivatalnoki körökben igen részvétlenül emlékeztek meg egyidőben. A tanár hűledezve hallgatta. Fátyol hullott le szemeiről. Most már tisztán látott, kétségbeejtően tisztán és megértett mindent.

Az arcza elpirult, szinte érezte, hogy ég és mintegy önmaga előtt szégyenkezve, lesütötte a szemét. Vagy attól félt talán, hogy a barátja előtt elárulja magát? Pedig nem volt oka rá, annak megvolt az a jó szokása, hogy nem igen törődött a szavai hatásával; beszélhetett s ez elég volt neki.

Paksy ideges lett, szivdobogást érzett és hirtelen csengetett.

- Már itt hagysz? - rettent fel a hű barát.

- Itt. Bocsáss meg, sietnem kell. Majd máskor. Isten veled. Köszönöm.

És elrohant.

Nagyon nyugtalan álmái voltak azon az éjszakán. Egy rémségesen hosszú orrot látott lebegni maga előtt, rózsaszínű fellegekből mutogatta egy angyal, aki a megszólalásig hasonlított Miczikéhez. Azután vihar jött, a fellegek összegomolyodtak s az angyal helyett egy démoni arc nézett ki közülök, kaján mosolylyal az arczán. Az orr nem volt többé sehol, de a tanár kezével követte a mosolygó démon tekintete irányát, a homlokához kapott, mire egy tükör jelent meg előtte s a tükörben ott látta magát, hosszú orral, nagy füllel és fölkesített homlokkal. Összetörte a tükröt mérgesen, arra fölébredt és haragudott magára, hogy minden ok és alap nélkül ilyen sértő álmokat lát egy szép leányról, ki utoljára is sohasem tett semmi rosszat, mert hogy más valaki is tetszett neki valaha - abban csak nincsen semmi bűn?

Azután megkísérlette, hogy nem tudna-e ismét aludni?

Mikor felébredt, hajnalodott már. Valószínű, hogy elalvás előtt másokról is gondolkozott a tanár, mert úgy emlékezett rá, hogy álmában igen sokat zongorázott négykézre - Margittal és

miután felébredt, egyszerre csak azon kapta rajta magát, hogy sóhajtozik és fájjalja, hogy miért nem is inkább Margitba lett ő szerelmes!... De végre is szükséges-e a nagy szerelem a házassághoz, az ő korában, állásában s főleg külseje mellett? Mire felöltözött, arra az elhatározásra jutott, hogy megfontolja a dolgot.

És fontolgatta teljes nyolcz napig. Azalatt sok mindent gondolt, leggyakrabban azt, hogy miért titkolták el előtte Miczike regényét? Hogyan esik az, hogy sem az anya, sem a leánya erről még csak célzást sem tettek neki? Ezt a köteles nyíltság elleni vétségnek találta és bizalmatlankodni kezdett miatta. Mindig gyanusabb és gyanusabb színben tünt fel előtte a hallgatás, végre felvetett egy kérdést magában s úgy találta, az volt a hiba, hogy nem ezen kezdte. Legyőzte elbizakodottságát, elnémította az önérzetét, mely zeneművészi sikerekről és öt élő nyelv tudásának dicsőségéről suttogott neki. Belenézett a tükörbe és megbírálván magát, így szólott: Hát egy tizenhét éves szép leány való hozzád Paksy? Hiszen ha bomlana utánad, akkor is félned kellene tőle!

Nyelcz napig nem nézett a számtanácsosék felé. Nemcsak a számtanácsosné, de Miczike is nyugtalankodni kezdett. Mi történhetett? kérdé a két nő egymástól. Végig gondolták az utolsó látogatás összes történeteit, de ebből csak azt következtették, hogy Paksy szerelmesebben távozott, mint valaha és hogy nem sokáig késhet már a megkéréssel. Végre a kilencedik nap levelet hozott a postás. A levél Miczikére volt czimezve.

A kisleány dobogó szívvel ismert Paksy férfias szép írására. Végre tehát ír neki, bizonyára levélben kéri meg. Lázasan izgatottsággal nyitja fel a borítékot és abból - levél helyett - egy eljegyzési kártya hullott ki.

Paksy eljegyzését tudatta Margittal.

Mikor hat hét múlva megtörtént az esküvő, a csúnya tanárért három nő ontott bőséges könyeket: örömeben sírt Margit a menyasszony, Ida az utolsó reményét siratta, Miczike pedig sírt megalázott hiúságból s aztán azért is talán, mert egy szép leány, ha tizenhét éves korában ráveszi magát, hogy hozzá akarjon menni egy csúnya férfihoz, lehetetlen, hogy valami szeretni érdemest ne talált legyen benne...

HIÁBAVALÓ ÁLDOZAT.

Gárdonyi ezredes meghalt s néhány nappal a temetése után, özvegye a hagyaték rendezésénél arról a szomorú valóról értesült, hogy nyugdíján kívül semmire sem számíthat, mert az adósság felemészti a hagyatékot. És éppen most, most kellett bekövetkeznie a katasztrófának, most, mikor Márta is haza kerül az előkelő drezdai intézetből és a 17 éves leányt a világba kellene vezetni. Ekkor így szólt hozzá idősb nővére, ki szintén özvegy volt, de gazdag asszony, mert elhunyt férjétől nagy vagyont örökölt:

- A nyugdíjadból nem élhatsz meg uri módon a leánnyal. Jöjjetek hozzám, lakásom elég tágas hármunk számára is, ellátástokról én gondoskodom, nyugdíjad pedig megmarad ruházatra és más egyébre. Varjassyné nagylelkű ajánlatáról az egész rokonság óbégatva értesült és nem győzte dicsőíteni az önzetlen testvér nemesszivűségét. Csak Gárdonyiné sóhajtott. Nagyon jól ösmerte a nővérét és azonnal tisztában volt magával, hogy drágán fogja megfizetni a jó tettet. Ha csak róla lett volna szó, gondolkodás nélkül visszautasítja az ajánlatot és inkább nyomorog, semhogy a különcz nő házába költözködjék, de ott volt a leánya. Minő jövő várna szűk körülmények között a szép, elkényeztetett gyermeke? Ki fogja őt vagyon nélkül elvenni? Ha pedig Varjassyné ajánlatát visszautasítják, az képes rá, hogy a leányról egészen megfélemedezik majd a végrendeletében. Nehéz szívvvel tehát, de végre is nővérehez költözködött és még kénytelen volt hálálkodni is e nem remélt szerencse fölött és heteken át kellett hallgatnia a rokonok sopánkodásait, kik előre is irigyelték, mert hát nénye mellett élve, legjobb alkalma lesz rá, hogy az örökséget egészen magának kaparítsa. Varjassyné tizenöt évvel volt idősebb testvérénél, szivbajos, beteges, különcz asszony volt, lehet azonban, hogy a körülmények tették azzá. Szerencsétlen házasságban élt férjével, ki kellemetlen, házsártos, zsarnok ember volt és megkeserítette ifjúságának éveit. Mikor azután férje halála után szabad lett, már annyira elkeseredett, hogy nem bírta elviselni mások boldogságának látását. Nagy vagyona dacára számítva élt. Mint fiatal asszony, ő is örömmel élvezte volna pénzét, de akkor nem lehetett, most pedig már öregen, betegen, misem tett neki örömet. Ifjabb testvérevel soha sem szerették valami nagyon egymást. Természeteik, életmódjuk annyira elütő volt, hogy a vérköteléken kívül misem füzte őket egymáshoz. Az ezredesné nagyon boldog, vig életet élt szép, kedves, mulatni vágyó férje mellett, ki mit sem tagadott meg tőle; az igaz, hogy az ilyen életmód mellett nyakára is hágott nemcsak saját vagyonának, de neje hozományának is. A gondtalan, vig élet után szomorú napok következtek az özvegy ezredesnére. Az előkelő, aránylag még fiatal asszony, ki férje életében házat vitt, mindenütt megjelent, mindenütt tisztelettel volt körülvéve, most fogolyként élt leányával. A gyászév alatt még csak türelmesen viselte sorsát, de később annak leteltével Mártát a világba kellett vezetni és minden mozdulatát nényének szeszélyei szerint kellett irányítania, sokszor elviselhetetlennek tetszett előtte az élet, pedig Varjassyné szerette Mártát, talán az ifjú leány volt az egyedüli, kit a világon szeretett: csakhogy a maga módja szerint szerette. Nem ellenezte, hogy anyja bálba vigye őt, hébe-korba még drága ruhát is csináltatott neki, de azért sok keserűséget okozott szegénynek. Hányszor kellett egy meghívást vagy más szórakoztatást az öreg asszony pusztá szeszélye miatt visszautasítani, hányszor kellett előnyös, kellemes összeköttetéseket megszakítani, mert a néni nem akarta ezt vagy amazt házában fogadni. Hetenkint egyszer fogadó napjuk volt, ha azonban az öreg asszony látta, hogy rokonai örömmel készülődnek e napra, rosszulletének ürügye alatt, az utolsó perczben kiadta a rendeletet: a nagyságos asszony ma nem fogad. A szegény két nő, ki sokszor már diszbe öltözve, a szalonban várta a vendégek érkezését, csak később a cselédek által értesült a kiadott parancsról. Mindketten sirtak ilyenkor. Az ezredesné tehetetlen dühében sirt, a fiatal leány pedig, mert még nem ismert nagyobb fájdalmat a világon.

Az ilyen s más egyéb megalázások vérig sértették az anyát és leányát és mégis mosolyogva kellett az ezerféle gombostűszurásokat a jövő érdekében elviselniök.

Ezt tudta és erre számított a kárörvendő öreg asszony s ha azután jól felbosszantotta áldozatait, kárpótlásul elvitte őket az operába, vagy megajándékozta, mert azért a szeretetükre is számított - természetesen önzésből. Mert alapjában véve rossznak nem is lehetett volna mondani; csak önző volt mértéktelenül. Gárdonyiné és leánya pedig folyton azt hallották maguk körül, mennyire boldogok, hogy ilyen nagyuri módon élhetnek a jólelkű nagynéni mellett, aki bizonyára gazdagon fogja Mártát kiházásítani. Márta első farsangja után mutatkozott is néhány kérő. Nem valami gazdag partik, de derék, iparkodó fiatal emberek, kiknek volt jövőjük, eleintén azonban reá szorultak volna némi kis segítségre. A néni azonban mindjárt kereken kinyilatkoztatta, hogy reá hiába számítanak, a míg él, nem ad egy krajczárt sem, Márta kelengyéjét kivéve halála után annál többet fog örökölni a leány. Ilyen körülmények között persze a házassági kilátások mindég füstbe mentek. Ki is vett volna el egy szép, előkelő leányt, kit délutánonkint nénje fogatán a Stefánia-uton láttak kocsikázni, ki eljárt az összes bálókra, mindég pompás ruhákat viselt, akit nyáron elvittek fürdőbe, őszzel utazni és kinek nincs egy krajczár hozománya? A néni végrendelete kecsgetető volt ugyan, de egyelőre nem sokat nyomott a latban, mert hiszen olyan könnyű egy végrendeletet megmásítani, azután a néni élt még és végre is hát addig miből adhatni nagyuri módot egy elkényeztetett szép leálynak?

Csak egy volt a sok imádó közül, ki évek során át türelmesen kitartott, még pedig nem a vagyon, de a leány kedvéért. Az egyetemre járt még, mikor beleszeretett a szép lányba, és ha később, midőn mint segédorvost a kórházba alkalmazták, a néni csak kissé segíteni hajlandó lett volna, el merte volna venni az elkényeztetett gyermeket. De a néni hajthatatlan maradt. Hiában sirt, könyörgött Márta, mert szerette az orvost és boldog lett volna vele - a nénit nem lehetett meglágyítani.

- Ha szeret - ez volt a rendes válasza - addig fog iparkodni, míg önerejéből is elvehet, ha szereted, megvárod őt; az igazi boldogság nem az, amihez könnyen hozzájut az ember, azt ki kell érdemelni.

Mit felelhetek erre anya és leánya? Semmit, de mindig jobban elkeseredtek és lassan-lassan gyűlölni kezdték az önző, öreg asszonyt, kinek még ellentmondaniok sem volt szabad, mert azonnal szivgörcsöket kapott és ilyenkor az öreg háziorvos mindig Gárdonyinét és leányát okozta a bajért. Nem óhajtották ugyan még nénjök halálát, de idővel oda jutottak, hogy ez a szivbaj akaratlanul is felszabadulásuk reménysugarát képezte, bár önmaguknak sem vallották be.

Varjassyné azonban, daczára gyakori rosszullétének, csak nem halt meg, sőt koronkint egészen magához jött és még hizni is kezdett. Minden rohama után házsártosabb lett és a gályarabság folytatódott.

Az évek eközben tüntek és Márta már huszonhatodik évét is betöltötte.

Már nem is igen mert reményleni, látta, mint mulik el ifjusága, szépsége és ha majd egykor gazdag is lesz, mi haszna lesz belőle akkor, mikor már többé sem fiatal, sem szép? A szerencse azonban rendesen akkor szokott felénk mosolyogni, mikor legkevésbbé várjuk. Mártával is ilyesmi történt. Az őszi lóversenyen egy gazdag, még nem öreg özvegy ember, vidéki földbirtokos meglátta, beleszeretett és rövid ismeretség után meg is kérte. A pénzre nem nézett, volt vagy huszezer forint évi jövedelme, e mellett várhatott a néni örökségére, Varjassyné pedig, kit a kérő vagyona elcsábított, ünnepélyes ígéretet tett, hogy Mártát teszi meg általános örökösévé. Képzeltető, minő fordulatot idézett elő ez az esemény az öreg asszony házában: egy varázsütésre minden megváltozott ott. A szeszélyes néni most valósággal becézte hugát,

a jövődöbeli gazdag földbirtokosnét; az ajándékok csak úgy repültek a házba, a vőlegény virágokkal és ékszerekkel halmozta el a menyasszonyát, megrendelték a pompás kelengyét és Gárdonyiné és leánya minden szabad percüket a boltokban töltötték.

Boldog volt-e Márta? Az első napokban igazán annak érezte magát.

Szabad, gazdag és a maga asszonya lesz! Vőlegényét alig ismerte, de csinos, elegáns férfi volt, aki határtalanul látszott őt szeretni. Később azonban oly híreket hallott felőle, melyek aggodalmát felköltötték. Egy vidéken lakó barátnője óva intette, ne menjen hozzá, mert ő is olyan sorsra jut, mint az első feleség, kit férje a halálba kergetett. Mások azt állították, a földbirtokos igen nagy foku idegességben szenved és vannak perczei, mikor tombolni szokott. Mások csak kicsapongónak, rossz szívűnek mondták, de nem bolondnak. Márta elrémült e hírek hallatára, szíve összeszorult, de hozzátartozói vigasztalták.

- Melyik házasságnál nem pletykáznak, rágalmaznak az emberek? Nem látja-e, hogy csak az irigység beszél belőlük? Husz ezer forint évi jövedelem nem gyerekség!

Márta megnyugodott, mit is tehetett volna egyebet, főleg most, mikor eljegyzésének első napjaiban, diadalának mámorában, önkezekkel dulta fel ifjúkori szerelmének idiljét. Harmadnapra, hogy megkérték, puszta véletlenségből a fiatal orvos, egykori szerelme, látogatást tett náluk. Nénje és anyja nem voltak otthon és ő egyedül fogadta. Szíve dobogott egy kissé, mikor a szalonba belépett, mert az orvos már hónapok óta nem volt náluk és szíve megsejté, hogy látogatásának egyéb célja is van.

Nem csalódott. A fiatal ember azonnal a dologra tért.

- Márta - szólt kissé remegő hangon - nem reményltem, hogy magát egyedül találhatom, de... kedvező előjelnek veszem. Tudja miért jöttem?

- Nem tudom - dadogta a leány.

- Meg akartam kérni a kezét.

Márta zavartan hallgatott.

- Mit sem szól erre? Attól fél talán, hogy házasságunknak ismét akadályai lehetnek, mint eddig mindig? Változott a helyzetem az utolsó találkozásunk óta... sorsomnak ma már magam vagyok az ura. Főorvosnak választottak egy vidéki városban, több ezer forint jövedelemmel és fizetéssel.

- Márta! - kiáltá a fiatal ember, elragadtatással ragadva meg a leány kezét - ha arra a boldogságra gondolok, ami reánk vár.

De hirtelen elhallgatott, a leány zavart magaviselete megdöbbenetete. Elbocsájtá a jéghideg kis kezét és elfojtott hangon kérdezte:

- Márta, maga már nem szeret?

- Menyasszony vagyok, - felelt a leány tompa hangon.

- Menyasszony? és mióta?

- Két nap óta.

- És... és szereti vőlegényét?

Márta vállat vont.

- Tehát nem szereti? Nem, ugy-e bár? Csak kényszerítik, csak azért mondott igent, mert nem tudta, nem tudhatta, hogy mi még egymáséi lehetünk. Szóljon, az Istenre kérem, mondja, hogy még szeret, hogy az enyém lesz és felbontja azt a frigyét, melybe nem önszántából egyezett bele...

A leány hallgatott.

- Még mindég hallgat, hát semmi mondanivalója sincs?

Néhány másodpercznyi kinos szünet után Márta végre megszólalt. Nagyon sápadt volt, hangja reszketett egy kisé, szemeit azonban elszántan és bátran függesztette egykori szerelmére.

- Bocsásson meg, Béla, de ajánlatát el nem fogadhatom... már késő. Nem vehetem vissza a szavamat és ha tenném is, mi ketten nem lennénk többé együtt boldogok. Ifjúkori álmaim a hosszú várakozás alatt elfakultak, szívem elfásult... már nem vagyok az, aki voltam egykoron. Nincsenek többé illuzióim és nem tudnék ezekért szenvedni, küzdeni többé. Azt se óhajtom látni, hogy ön miként küzdene, dolgozna és fáradna. Ah Béla, ha vagyonom volna ma már, minden köteléket széttépnék és megosztanám önnel, de így szegényül nincs erőm nekimenni az életnek!

- Vagyis a vagyont elébe teszi a szerelemnek - szakítá őt félbe az orvos keserűen. - Vőlegénye bizonyára gazdagabb nálamnál, ez az igazság, a többi csak frázis!

- Ő vőlegényem és ön nem az! - felelte most a leány sértődött hideg és gögös hangon.

Béla kalapja után nyúlt és távozni készült.

Márta szívében megmozdult valami, mindent felejtett, csak a deli férfit, egykori szerelmét látta maga előtt.

- Váljunk el mint barátok - mondá, kezét nyujtva.

De az orvos nem látta a feléje nyujtott kezét és feszesen meghajolva, mondá:

- Kivánom, hogy boldog legyen és soha se bánja meg, a mit tesz.

Ezzel távozott.

Szavai gyakrabban eszébe jutottak Mártának három havi mátkasága alatt. De eszébe jutottak az eljegyzés után hallott fecsegések is. Vőlegénye csakugyan nagyon... különös volt némelykor. Szeme olyan merev, furcsa nézésű volt néha, aztán sokszor mintha nem is hallotta volna, ha menyasszonya szólt hozzá. Máskor pedig túlvig és annyira izgatott volt, hogy Márta szinte félni kezdett tőle. Egyszer végre őszintén bevallotta arájának, hogy buskomorságban szenved és sirva kérte őt, legyen türelemmel iránta, mert minden reménye benne összpontosul. Márta ez éjjel nem hunyta be szemét és már-már azon a ponton volt, hogy másnap visszaküldi a gyűrűt... de reggel nem volt ereje hozzá. Mi lesz vele a szakítás után? Ismét a régi türethetetlen életmód következik, sőt még rosszabb is, mert nénye sohasem fog neki megbocsátani. Bélát elvesztette, a világ pedig szánakozni fog rajta. Nem, ezerszer nem. Vőlegénye még nem örült, csak buskomor, szereti őt, és ő, Márta, meg fogja őt menteni; nemes feladat vár reája és... huszezer forint évi jövedelem.

De azért mégis nagyon, nagyon remegett az esküvő napján. Mikor felöltöztették pompás menyasszonyi ruhájába, inkább egy szép halotthoz, mint boldog menyasszonyhoz hasonlított.

Miért gondolt ma folyton Bélára? Miért volt neki vőlegénye ma ellenszenvesebb, mint egyébkor, miért gondolt remegve arra a perczre, midőn a végzetes »igent« ki kell mondani? Vagy még a legszámítóbb női szívből is felébred a vágy a tiszta, a valódi boldogság után abban a perczben, mikor azt örökre eltaszítja magától?

Varjassyné nem ment a templomba, rendes szivbaja miatt nem merete magát az esküvő meghatározott szertartásának kitenni. Midőn a násznép eltávozott, végig járta fényesen kivilágított és virágokkal diszített termeit, még néhány utasítást adott a cselédségnek, azután visszavonult kis boudoirjába és beléült kényelmes karosszékebe, rendes helyére, hol máskor passziánszozni szokott.

*

A pap összeeskette a mátkapárt. A templom zsufolva volt kíváncsiakkal; Márta emberfeletti erővel iparkodott nyugodtnak látszani, de véghetetlenül szerencsétlennek érezte magát.

Most, mikor már kimondta az igent, midőn isten és emberek előtt örök hűséget esküdött egy férfinak, kit nem szeretett és kitől fél, megborzadt önmagától és jövőjétől. Feltűnt előtte Béla képe, a szerény keretbe foglalt, de valódi boldogság, mit magától a fény miatt eltaszított és szive úgy elszorult, hogy alig volt képes a jó kívánatokat erőltetett mosolylyal fogadni. Alig várta, hogy otthon legyen. Repült volna haza, vágyott nénye után; a sokszor gyűlölt néni karjaiban kisírhatni magát, e perczen irigylendőnek tetszett neki. Hisz a néni, ezer szeszélye daczára is, éveken át megvédte őt az élet viharai ellen, oh, ha most képes lenne őt megvédeni - legalább perczekre... férje elől.

A mátkapár kocsija elsőnek érkezett meg. Márta sietve haladt fel a fényesen kivilágított lépcsőn, vőlegénye alig bírta követni. A szép menyasszony dobogó szívvvel futott végig az üres termeken, míg végre ráakadt nényére a kis boudoirban.

Az öreg asszony még mindig ott ült a karosszékeben.

A lámpa nagy piros selyem ernyője halvány pirt vetett a sárga arczára.

- Néni! - kiáltá Márta - a szobába lépve és tárt karokkal repült feléje.

De a néni nem mozdult.

Márta most megragadta az öreg asszony lecsüngő, jéghideg kezét, de azonnal rémülten bocsájtotta el és szivszaggatóan kiáltá:

- Szent isten... meghalt!

LEKÖTVE.

Mikor a Dimbovicza csekély vize még nem volt szabályozva, a kis folyó helyenkint egész tavakat képezett Bukarest kellő közepén. Kőből épült uri ház közvetlen közelében nyomorult viskó tükröződött vissza benne, partjain sás nőtt és meleg nyári délutánokon barnára sült gyerkőczök feltürt nadrággal horgásztak ott, vagy paradicsomi öltözetben lubiczoltak a vízben. A vízfordók, a saccagiu-k ott töltötték meg hordóikat és éktelen ordítózást vittek végbe, a vizes hordókat húzó gebék mélabúsan nyujtogatták nyakukat a tropikus melegben, kopott szőrű farkukkal nagyokat csapkodva szerteszt a csipkedő légyraj ellen. Ott, ahol most az igazságügyi palota, egy francia építész torzszülöttje emelkedik, sűrű árnyas kert közepén, a Brancoveanu hercegek palotája állt és jó darabon arra felé folyton nagy parkok és sárgára meszelt tágas boér-házak váltakoztak, csak itt-ott bujt elő szegyenkezve egy kis kunyhó, valami szegény mesterember hajléka. Az utcák nem voltak kövezve, nyáron a porba, télen a sárba fulladhattak az emberek, de ez nem volt baj, mert az urak kocsin jártak, a szegény emberrel meg ki törődnék vajjon? Minek is kövezték, világították volna az ilyen félreeső kis utcát, melynek egyik felét egy boér kertjének sövénye, a másikat néhány viskó és üres háztelek képezte?

Az ilyen kis strádában állott Ractiveanu tábornok őseitől örökölt négyszögletes háza: főhomlokzata a kertre nyilott, egy óriási kertre, mely tele volt árnyas vén fákkal, csattogó fülemülékkel, bódító illatu rózsabokrokkal, nem is szólva a többi illatos virágról, amit üres óráiban nagy előszeretettel, mind maga ápolt a tábornok. Annyira szerette Ractiveanu Haramblie a virágokat, hogy 50 éve daczára elhozta magának Jászvásárból a legszebb virágszálat, a 16 éves Flórikát, egyik ifjúkori pajtásának, egy eladósodott, tönkre ment boérnak egyetlen leányát. A szegény kis Flórika persze keservesen sirt, mikor az apja bemutatta neki a vőlegényét. A tábornok kicsiny, vézna, összetöpörödött alak volt és koránál még sokkal vénebbet mutatott, sárga ránczos arczával, savószínű szemével. Hiába mosolygott jó indulattal, szeretettel a szép leányra. Flórika jégkérget érzett szive körül és reszketett, mint a kis madár, kit rossz fiuk kiszednek a fészkekből.

Azt hitte persze, belehal, ha férjhez erőltetik, de nem halt belé, csak szerencsétlen volt, végtelen szerencsétlen.

Félt a férjétől, attól a merev, feszes, önző embertől, aki könyörtelenül leszakította, magáévá tette, mint egy drága pénzen vásárolt ritka virágot. Félt abban a nagy, sárga házban, a tágas szobákban, ahol olyan elhagyatva érezte magát.

Esténként felnézett a csillagok ezreihez: »Oh Istenem - gondolta - van-e nálam szerencsétlenebb lény a világban, lesz-e számomra szabadulás, megváltás?«

Mikor az első gyermeke megszületett, megvigasztalódott, most már nem volt egyedül.

Eljátszott, elbábuzott gyermekével és majdnem boldognak érezte magát, mikor pedig második gyermeke is világra jött, egészen kibékült sorsával. Az anyai szeretet feledtette vele, hogy férje, az a vén, önző ember, elzárja a világtól és meglopja őt a fiatalság örömeitől.

Ekkor érkezett meg egészen váratlanul a sárga házban Ractiveanu Tódor, a tábornok husz évvel fiatalabb mostohatestvére. Rendesen külföldön barangolt, ahol könnyelmű életmódot folytatott. Hazájába csak akkor tért vissza, ha nagyobb pénzkölcsönöket kellett birtokára felvennie. Nem hasonlított bátyjához. Magas, barna férfi volt, szabályos, de ellenszenves, kiélt vonásokkal, sötét, élvsóvár szemmel.

Sógornéja iránt csupa figyelem volt és ez alkalommal kivételképen huzamosabb ideig maradt Bukarestben. A tábornok is tartóztatta, mert szüksége volt a tapasztalt világfi tanácsára.

A Dimboviczát szabályozták; a régi palotákat lerombolták, új utcákat terveztek, szóval lázasan dolgoztak a város újjászületésén.

A városnegyedben, ahol Ractiveanu lakott, mindent felforgattak, leromboltak, egyedül az ő házát kimélték meg, óriási kertjének nagyobbik felét azonban kisajátították. A rohamosan emelkedő sok díszes új ház szomszédságában a régi boér kastély sem maradhatott meg továbbá is ódon sárgára meszelt falaival és a tábornok, ki néhány év óta köszvénye és szivbaja miatt nyugalomba vonult, most minden örömét házának átalakításában találta.

Egy gyorsan hirnévre vergődött építész választott magának; egy Zürichben végzett német nevű magyar fiatalembert. Ractiveanu egész nap a terveket tanulmányozta és sokszor ebédre is magánál marasztalta Wintert, a rokonszenves mérnököt, csak hogy tovább is vitatkozhassék vele építkezései felől.

Most Tódor is résztvett a tanácskozásban; a tábornoknak vak bizalma volt öcsöce izlésében, minek fejlesztése különben neki is sok aranyába került!

A férfiak ebéd után kávé és cigaretta mellett elővették a terveket és hosszasan megvitattak minden legkisebb részletet. Flórika nem szólt belé vitatkozásaikba; férje soha sem kérte ki véleményét, úgy bánt vele, mint valami gyermekkel, rossz kedvében meg is dorgálta; a fiatal asszony tehát szótlánul ült közöttük, álmodozó szeme a távolban révedezett és nem egyszer felijedt, ha szóltak hozzá. És mégis az ő jelenléte okozta a férfiak élénkségét: ha ő visszavonult gyermekeihez, Tódor kedvetlenül tolt el magától a terveket és a fiatal budapesti mérnök csak immel-ámmal, udvariasságból tárgyalt a tábornokkal. Észrevette ezt Flórika? Nem. De mégis bizonyos változáson ment keresztül, mióta házának csendjét ez a két férfi megzavarta. Tódor sötét, élvsóvár tekintete kellemetlen érzést keltett benne; megborzongatta, ha szemek találkoztak, de ha Winter nézett reá, jóleső meleg járta át szívéét. A csinos fiú nyílt tekintete, becsületes lelkének tükre volt és a leplezetlen bámulat, amivel olykor a fiatal asszonyra nézett, Flórika lelkéig hatolt. Valami megmozdult az ifjú nő szívében, sirni szeretett volna, de nem tudta miért? Ilyenkor kiszaladt a kertbe, hogy a friss levegőn szabaduljon a nyomasztó érzéstől, ami lelkére nehezedett, de a tavaszi fuvalom szerelemről, ifjuságról, boldogságról suttozott neki és szíve még jobban elszorult.

Egy este, ebéd után, Tódorral egyedül sétált a kertben. A ház előtt jártak fel és alá, de beszélgetés közben betévedtek egy fasorba. Már este volt: a csillagok fenn voltak az égen és a fák között finom, nedves köd lebegett.

Flórika vissza akart fordulni, de Tódor hirtelen megragadta a kezét és szenvedélyesen suttozó:

- Oh maradj még, maradj... ha tudnád, minő boldog vagyok veled így egyedül!

A tábornokné megdöbbenve nézett sógorára, a szó elhalt ajkain.

Tódor nem látta a tekintetet és az asszony hallgatását kedvezően magyarázva, izgatottan folytatá, mialatt szorosán tartotta a kezét.

- Hallgass meg Flórika... nem fojthatom vissza tovább érzelmeimet: szeretlek...

Az asszony ki akarta huzni kezét, de a férfi vasmarka nem engedett és másik karjával átfogva Flórika derekát, suttozó:

- Szeretlek, imádlak... légy enyém!

- Bocsáss! - kiáltá vadul Flórika. - Bocsáss, vagy kiáltok!

- Azt nem fogod tenni - suttogta a férfi, szorosabban ölelve őt magához, úgy, hogy forró lehellete az asszony arcát érinté - ami közöttünk van, ne tudja azt senki sem!

- De én nem akarom, hogy közöttünk valami legyen! - kiáltott Flórika iszonynyal - bocsáss el... gyűlöllek, utállak, az első naptól kezdve ellenszenvet éreztem irántad.

De a férfit ez az ellentállás még inkább ingerelte.

- Aki gyűlölni tud, szeretni is tud... - mondá szenvedélylyel.

- Soha! soha! Megvetlek!

- Akkor mást szeretsz - tört ki gyanakvólag Tódor.

- Oh! - sziszszent fel Flórika felháborodva.

- Igen, mást szeretsz... bizonyára van valakid és csak velem szemben játszod az erényest.

- Hallgass... bocsáss el... szavaid meggyaláznak!

Hirtelen mozdulattal most kiszabadította magát és oly erővel lökte vissza sógorát, hogy az hanyattesett.

- Ezt megkeserülöd! - dühöngött a férfi feltápászkodva.

De Flórika nem hallotta, nyilsebességgel a házba menekült. Egyenesen hálósobájába szaladt és hirtelen elreteszelte annak ajtaját, mintha itt sem érezné magát biztonságban. Kikönyökölt a kertre nyíló nyitott ablakon és mohón szívta be magába a hűvös, esti levegőt. Halántékai lüktettek, szive hevesen vert, sokáig nem volt képes gondolkozni; gondolatai mint egy szétkergetett lovascsapat, össze-vissza nyargaltak a fejében. Egy sugár fenyőfa kíváncsian kandikált be hozzája és a sötét égboltozat csillagai biztatóan ragyogtak le reája.

Az iszony, a felháborodás, a mit sógora szerelmi vallomása benne előidézett, lassankint lecsillapult és a fiatal asszony végre képes volt gondolatait rendezni.

- Az alávaló! és még gyanusítani mer! engem, engem!

És a fiatal nő tovább gondolkozott, tisztának, becsületesnek érezte magát, de a férfi brutális szerelmi vallomása, gyanakvása felkavarták összes érzéseit és ez érzések utvesztőjéből lassan-lassan kibontakozott a fiatal mérnök képe. Halványan, bizonytalan körvonalakban rezgett e kép szive mélyében, de létezett, ott volt és Flórika most először adott arról számot magának. Az előbbi jelenet nélkül talán még soká, soká szeretne volna öntudatlanul a fiatal építészt, de ez a nagy lelki rázkódtatás, mint a földrengés, mely megnyitja a földet és új dolgokat tár szemünk elé, szétrepesztette a fátyolt, ami Flórika érzelmeit borította és a szeretett férfi képe diadalmasan jelent meg előtte.

- Igen, szeretem őt - vallotta be magának - mert jó, nemes és becsületes, ő nem merne így szólni hozzám és ha tudná: mi történt, megvédene engem Tódor elől... De ő nem fogja azt megtudni sohasem és azt sem, mennyire szeretem őt.

Flórika feltekintett az égre, kedves csillagaihoz, melyeknek buját, baját esténként elpanaszolni szokta.

És a csillagok biztatóan ragyogtak le reája, a fenyőfa bólintott és a tavaszi lég lágyan simogatta a fiatal asszony forró homlokát...

*

Tódor néhány nap múlva elutazott; a bucsunál a tábornok előtt hidegen, mintha misem történt volna, nyujtott kezét Flórikának, aki megkönnyebbülve távozása által, majdnem megbocsátott neki.

Mikor Ractiveanu Tódor egy évre reá vissza tért, a tábarnok háza már a legfényesebben ki volt tatarozva, de ő maga betegen, viaszszárgán vonszolta magát egyik fényes szobából a másikba, a köszvény bántotta és szivgörcsei. Hogy nem élhet sokáig, azt nem nehéz volt megjósolni annak aki látta őt; Tódor is hamar tisztában volt a helyzettel és igazi önfeláldozással folyton bátyja mellett maradt. Mig azonban az öreg férj rohamos léptekkel haladt a sir felé, fiatal felesége mindjobban felvirult. Már nem volt a félénk, remegő asszonyka, aki reszket férje tekintetétől; biztos kézzel most ő kormányozta a házat, öntudatosan cselekedett, férjét önfeláldozóan ápolta ugyan, de nem volt többé rabszolgája. Tódort meglepte ez a változás. Mi történt itt? A tábarnok betegeskedése ugyan ok volt arra, hogy most az asszony intézkedjék, de sógornőjét különben is annyira megváltozva találta, hogy alig ismert reá. Szebb volt, mint valaha. Alakja megtelt, szeme fényesebb, ajka pirosabb, mosolya csábítóbb volt, mint azelőtt, a mélabús vonás eltűnt arczából, életkedv, boldogság ragyogott le onnan.

Tódor hidegséget színlelt iránta, de nem szűnt meg őt szeretni, sőt most még hevesebb szerelemre gyuladt.

De nem feledte el az egy év előtt vallott kudarcot és azért szívében a gyűlölet, bosszuvágy, féltékenység dült. Oh ha tudná, ha ki tudná fürkészni ez asszony titkait! Csak erre vágyott, mert hogy Flórika nem ok nélkül ment ilyen változáson át, abban nem is kételkedett. Ha legalább barátnői lennének, akkor azokat ostromolhatná, de hisz Flórika annyira visszavonultan élt! Alig járt hozzájuk egypár ember. Winter meglátogatta ugyan őket hébe-korba, de akkor is csak az öreg urral sakkozott, az asszonynyal alig váltott egy pár udvarias szót.

A tábarnokné modora kifogástalan volt vele szemben, udvarias, de kimért, közönyös; mihelyt férje sakkozni kezdett a műépítészszel, ő elhagyta a szobát.

Most azonban, mióta az építkezések megkezdődtek, az elfoglalt építész csak rövid perczekre jön a tábarnok hogyléte után tudakozódni.

Hanem mikor minden lecsendesedik a házban, megnyilik a hátsó kis kertajtó és Winterhez egészen hasonló nyúlánk alak lopózik be a kertbe; nesztelen léptekkel, teljes tájékozottsággal halad a kis khinai pavillon felé, a hol Flórika visszafojtott lélekzettel vár reá. Karjait a jövevény nyaka körül fonja, elborítja őt csókjaival és nem kérdi többé a csillagoktól, szabad-e szeretnie? Imádják egymást és bár sohasem beszélnek a tábarnok haláláról, mégis ezer tervet szönek jövő boldogságukról, a mikor majd nyiltan szerethetik egymást. És az ilyen végtelen boldog órák után Flórika másnap kettőzött figyelemmel, gonddal ápolja az urát, mintha így akarná jóvátenni, amit ellene vétett.

Mióta Tódor visszatért, nem mert légyottot adni kedvesének; félt sógorától, hogy az kilesi titkát. De Tódor olyan közönyösen viselte magát heteken át, hogy Flórika félelme eloszlott; a szerelmes asszony engedett kedvese könnyörgéseinek és egy borus éjen lesietett a pavillonba.

Egy óra felé járt az idő, midőn a tábarnokné a kert kis ajtajáig kísérté Winter Róbertet. Karöltve mentek; Flórika kedvesének vállára hajtotta fejét, az koronkint lehajolt hozzája, hogy csókjaival borítsa az asszony szénfekete haját, félig lehúnyt szemét. Koronkint megálltak s ajkaik hosszú csókban forrtak össze. Így értek a kis ajtóig. Néma csend volt körülöttük, csak a tücskök czirpeltek.

Róbert most kinyitotta a kertajtót, mely csak betéve volt, de nem bezárva.

- Nem zártad be az ajtót? - kérdé a tábarnokné.

- Sohasem szoktam.

- Ezentúl tedd, édesem, mióta Tódor itt van, nem érzem magam biztosságban.

Csendesen, gondolatokba merülve ment Flórika vissza a ház felé. Alig tett azonban néhány lépést, egy sötét alak elállta az útját.

Flórika felsikoltott.

- Megijedt asszonyom? - kérde Tódor gúnyos hangja.

- Én... én - hebegé az asszony és iparkodott összeszedni magát.

- Miért ijednek meg öntől? Csak meg vagyok lepetve. Hogyan jön ide... ebben az órában!

- Mikor a kapu zárva van... ugy-e bár? Csakhogy én a kis ajtón át jöttem, bájos sógornóm, a kis ajtón, amerre a kedvese szokott járni...

Flórika egy tiltakozó mozdulatot tett.

- Ne tagadja... láttam önöket... egy bokor mögött álltam, közvetlen közelemben suhantak el, tanuja voltam az érzékeny bucsuzásnak...

- Tehát kémkedett? - kiáltá lélekjelenlétét visszanyerve, megvetően az asszony- ez hasonlít önhöz.

- És ha tettem volna? - felelé kihívóan a sógor - csak házunk becsületét védem meg ez által!

Flórika gúnyosan felnevetett, aztán hidegen kérde:

- És mit tesz most a ház becsületének megvédője?

- Mit teszek? Megyek a bátyámhoz és elbeszélem neki erényes nejének kalandjait.

- Ön nem fogja ezt tenni! Szavai megölnék őt, a legkisebb izgatottság végzetessé válhatnék reája.

- Oh! a gondos hitves, aki férje életét félti, de azért alig várja, hogy özvegy legyen! Azt hiszi, megmenekül, mert bátyám életét kimélni kell? Nem, Flórika, ne remélje. Hatalmamban van és nem siklik ki kezeim közül. Bosszút akarok állani... Azt akarom, hogy szenvedjen ön is, miként szenvedtem én ön miatt. Férje el fogja taszítani, gyermekeit, vagyonát elveszti, a világ előtt meg lesz bélyegezve... majd meglátjuk, feleségül veszi-e önt akkor is a szerelmes magyar?

- Winter becsületes ember - felelt Flórika meggyőződéssel - ön nem ijeszt reám... nem félek sem öntől, sem a tábornoktól... de azért nem engedem, hogy a férjemet most felizgassa, nem miattam, de mert az ő életére végzetessé válhatna e felfedezés...

- Félti a férjét? Igazán megható! Még elhiteti velem, hogy szereti is?

- Ön jól tudja, hogy kényszerítettek e házasságra, sohasem szerettem a tábornokot, de gyermekeim apjának életére kötelességem gondot viselni.

- Nekem pedig kötelességem a hitves hűtlenségét felfedezni!

Tódor a ház felé indult.

- Megőrült ön? Most, ez órában akar szólni? - kiáltá az asszony. - Férjem alszik, egész délután rosszul volt, ilyen szivtelen nem lehet egy testvér.

De Tódor csak ment előre.

Flórika megragadta a karját.

- De az Istenért, térjen észére! - kiáltá.

Tódor hirtelen megfordult. A kert szélén voltak, az utca gázlángja bevilágított és Flórika megijedt a férfi felhevült arcától, villogó szemétől.

- Szeress - mondá rekedt hangon - és én hallgatok.

- Soha! - kiáltá az asszony és futni kezdett. Nyilván az volt szándéka, hogy sógora előtt előbb érjen a házba és elreteszelve előtte az ajtót, de Tódor elébe került; Flórika egy gyors ugrással a ház ajtaja előtt volt és elállta sógorának az utat.

- Megtiltom önnek, hogy házamba belépjen, - mondá tompított hangon, de Tódor félretaszította és belépett a házba. A lépcsőház sötét volt, botorkálva mentek fel a homályos lépcsőn.

A tábornok szobájába vezető előszobában kis lámpa égett, a beteg inasa egy karosszékekben mélyen aludt. Tódor egy percze tévovázva állott meg a küszöbön, aztán hirtelen elhatározással belépett; Flórika követte őt. A betegszobában égett az éjjeli lámpa, a tábornok mozdulatlan feküdt ágyában. A két ellenség szótlánul állva maradt a szoba közepén. Flórika egyszerre megnyugodott. Minő együgyű volt, mikor azt képzelte, hogy Tódor elég szivtelen ahhoz, hogy a beteget éjnek idején felzavarja! Nem, sógora csak ijeszteni akarta... Bosszuját nem kerülheti ugyan el, de most még hallgatni fog.

Csendesen közeledett az ágyhoz, férjének sárga, összeaszott arcza merev volt, mintha márványból lett volna kifaragva.

- Alszik, - szólt halkán, Tódor felé fordulva.

- Nem alszik, hanem meghalt! - felelt Tódor megilletődve.

Flórika ijedten megtapogatta férje arczát; az jéghideg volt. Borzadály futott végig tagjain. Mindketten megdöbbenve néztek egymásra és nem bírtak szólani. Halandók voltak ők is, azért remegtette meg őket a halál és egy percze feledték az okot, ami őket idehozta, a gyűlöletet, ami szívekben dúlt.

Az asszony tért először magához.

- A halál megváltotta őt! - mondá csendesen.

- És ön azt hiszi, kisiklott boszum alól?

Flórika nem válaszolt, de arczának kifejezése eleget mondott.

- Csalódik - folytató Tódor - tudja meg...

- Tisztelje a halottat - mondá fenséggel a tábornokné.

- Nem! Itt, éppen itt, testvérem kihült teteme mellett tudja meg, hogy hiába örül szabadságának. A tábornok végrendeletet hagyott hátra és férjhez menetele esetében ön nemcsak az egész örökségből ki lesz zárva, de elveszti azt a jogot is, hogy gyermekeit nevelhesse. Gyámjok én leszek, tőlem fognak függni gyermekei, tőlem egyedül... e házban az ur én leszek és ön csak mint idegen fogja gyermekeit meglátogathatni! Ügyes végrendelet ugy-e? Én sugalmaztam bátyámnak és Haralambie, aki gyanakodott az utóbbi időben, készséggel fogadta tanácsomat. Nos, mit szól hozzá szép sógorné?

Flórika arcza lángba borult, szemei villámokat szórtak, büszkén kiegyenesedett és szólt:

- Még Ractiveanu tábornok özvegye vagyok, e ház korlátlan urnője és jogom van önt elűzni innét. Távozzék! - és kezével parancsolólag mutatott az ajtóra.

Tódor gyűlölettelt pillantást vetett reá és szótlánul távozott. Mikor az ajtó bezárult mögötte, Flórika erőltlenül leroskadt a halott ágya mellé és keservesen zokogott.

Azután berohant a gyermekeihez, szenvedélyesen csókolta össze őket és zokogva suttogott szavakat hozzájuk, melyeket azok nem értettek.

- Oh én megváltóim, kik megmentitek lelkeimet a kárhozattól. Édes gyermekeim, akik szeretetéért megbocsátja nekem az Isten, amit atyátok ellen vétettem! Titeket hagyjalak én el egy édes arcz csábító mosolyáért, vagy egy új élet boldogságáért?... Soha, gyermekeim! Soha...

És hiába jött aztán Winter, ki jó módu volt és becsületes és hiába kérte őt, hogy váltsa be ígétét s vagyonáról, mindenről lemondva, jöjjön hozzá, úgy a mint van... Flórika sirva kérte, hogy távozzék, hogy hagyja őt vezekelni a múltért... igen Flórika nem kedveséé lett, hanem a gyermekeié.

A LEJTŐN.

Ragyogó őszi nap van, az ég kék és derült, az átlátszó levegőben a békanyál uszkál. A fák lombjai még üdék és zöldek, itt-ott csak az utra hullott falevelek mutatják, hogy a nyárnak vége már. De a szép idő daczára majdnem egészen üres a Népliget. Egyik fasorban fiatal, elegáns pár sétál. Bizalmasan suttognak, néha meg-megállnak és a nő ilyenkor kémlelve, félve tekint körül, de hamar megnyugszik, mert senkit sem látni a közelben. A férfi most gyöngéden a nő karjába füzi karját, egészen közel hajol hozzá és bizonyára nagyon édes dolgokat sugdos neki, mert az asszony egészen átszellemülten mosolyog és e közben nem veszi észre, hogy ott, az ut fordulatanál, egy kis, vézna, sötét ruhába öltözött nőalak ijedt mozdulatot tesz, amint őket megpillantja.

Az igénytelen külsejű nő himlőhelyes arcza nagy megdöbbenést árul el, egy másodperczig tétován állva marad, aztán hirtelen elhatározással elrejtőzik egy facsoport mögé.

A pár elhalad mellette, anélkül, hogy észrevenné őt, de ő hallja a karcsu asszony lágycsengésű hangját, amint szól:

- Higyje el, sok, sok lelki küzdelmembe kerül...

És a férfi hizelgő, rábeszélő hangon feleli:

- Amit sohasem lesz oka megbánni, mert ha tudná...

A mondat vége már csak értelmetlen hangzavarként jut a vézna nőcske füléhez, de ő úgy látszik, eleget hallott. Felháborodva, sietve hagyja el a ligetet.

Félóra mulva a pár is távozik. Már majdnem egészen besötétedett. Villamos vasutra ülnek, szemben egymással és mint jó ismerősök, udvariasan, napi eseményekről beszélnek, de azért van valami a nézésükben, a mozdulataikban, ami elárulja őket. A forgalom ez esti órában nagyon nagy, folyton le- és felszállnak az utasok. Az asszony egyszerre csak összerezzen:

- A férjem - suttogja.

Az elegáns ur vele szemben hirtelen merev és feszes lesz.

Kis köpczös férfi törtet előre a kocsiban a sok ember között és amint észreveszi a szép, barna asszonyt, örömtelten kiáltja:

- Vilma! ez aztán véletlen találkozás. Honnan jösz?

Vilma már összeszedte magát. Örömtelt meglepetést mutat ő is és elfogulatlanul feleli:

- Irmánál voltam.

- Nagyon helyes, - mondja a férj. Most észreveszi az elegáns, szőke férfit, aki szemben ül a feleségével és udvariasan emeli meg előtte a kalapját. Az hasonló módon köszön; az urak úgy látszik kevésbé jó ismerősök. De a szőke mégis jónak látta kérdést intézni a férjhez:

- Hogy van Buzogány ur? Régen volt szerencsém.

Buzogány ur, aki ezalatt már elhelyezkedett a felesége mellett, barátságosan feleli:

- Hja! a magam fajta ember nem igen jár a világba. Sok a dolgom... Ha az embernek két hivatala van...

- Sokszor egy is sok - feleli finom mosolylyal a szőke, - én megvallom, örülök, mikor kiszabadulok a miniszteriumból.

- Az egészen más. Ön nőtlen ember, minek is törné magát, de mi házas emberek, nekünk dolgoznunk kell, hogy a feleségeink sétálhassanak. No, nem igaz?

Buzogány ur kedélyesen felnevetett, a felesége bosszus pillantást vetett reá, a szőke férfi kelletlenül mosolygott.

- Önök nem szállnak át? - kérdi most az elegáns ur, - a körutnál vagyunk.

- Nem, mi egyenesen megyünk.

Futólagosan kezet szorítanak és az udvarló sietve távozik.

- Kellemes ember ez a Vermes - mondja a férj, utána nézve - de te nagyon hidegen bántál vele.

- Annál bizalmasabb voltál iránta te, - mondja csipősen Vilma.

- Mirevaló azt minden idegennek elmondani, hogy két hivatalod van és dolgoznod kell, hogy én sétálhassak? - folytatja a feleség halk, de bosszus hangon.

- Én nem csinálok titkot belőle, hogy dolgoznom kell. Nem szokásom az előkelőt adni. Minden ember mutassa magát olyannak, a milyen... ez az én nézetem.

Vilma nem felel és kitekint az ablakon.

- Hogy van Irma? - kérdi hosszabb szünet után a férj, látva, hogy a felesége makacsul hallgat - nem kérdezősködött a szelvényei után?

- Egy szóval sem.

- Szegény leány; már egy hete a zsebemben hordom a pénzét és sohase jutok hozzá, hogy felvigyem neki, de holnap délután okvetlen megteszem.

Vilma felelni akar, azt akarja mondani: Ne menj holnap, nem lesz otthon. De meggondolja magát: Hadd menjen Péter, legalább nem lesz az utamban, Irmát meg majd kitanítom még délelőtt.

Vilma nem kételkedik, hogy barátnője a kezére fog járni, bár eddig még sohasem kérte ilyesmire. Először és utoljára történik - gondolja - holnapután, már úgy is mindegy, akármit is gondol felőlem Péter.

A szép asszony idegesen összeborzong, ez a holnapután, kellemes, izgató érzéseket ébreszt benne.

Másnap reggel, alig távozott férje a hivatalba, ő is sietve öltözni kezd, hogy felkeresse a barátnőjét; éppen kalapját készül feltenni, mikor ez belép hozzá.

A Buzogány-házaspárnak hű, odaadó barátnője volt ez az Irma. A férjhez rokoni kötelékek, az asszonyhoz igaz, önzetlen barátság fűzte. Az időses leány, aki fiatal korában sem volt szép, nem volt irigy természetű és sokkal fiatalabb barátnőjében éppen azt szerette, ami ő benne hiányzott. Vilma szépségének ő volt a legnagyobb bámulója és Buzogányné lebilincselő szeretetreméltósága miatt örömet elnézte neki apróbb hibáit. De alig rótt fel azokat hibáknak, mert hiszen nem természetes valami az, ha az ilyen ragyogó szépségű asszony szereti a szép ruhát, ha kissé kaczer és örömet megy a társaságba, ahol nem marad észrevétlenül? Nem, nem, ezek nem hibák Irma szemében, ő belátja, hogy Péter kissé egyszerű tulanyagias férj Vilmához és a szegény asszonynak, a kinek az anyai boldogságból sem jutott, szórakozásra van szüksége.

Erényében Irma nem kételkedik, büszke, egyeneslelkű asszonynak ismeri barátnőjét.

- Éppen hozzád készültem - mondja Buzogányné, örömmel sietve Irma elé.

A vén leány ma feszesebb mint egyébkor, himlőhelyes arcza még sohasem tünt fel annyira sápadtnak Vilma előtt.

- Jó, hogy nem kerültük el egymást - mondja kissé remegő hangon - beszédem van veled.

- Érdekes! - kiáltja Vilma tettetett vigsággal - nekem is beszédem van veled, valamire kérni akartalak.

- Kérlek, parancsolj.

- Péter ma délután hozzád megy; lehet szóba kerül, hogy én a tegnapi délutánt nálad töltöttem... nagyon kérek, hagyd meg őt ebben a hitben.

- Miért? - kérdi a barátnő hidegen.

Vilma zavarban van és nevetni kezd - az emberek rendesen nevetnek, mikor zavarban vannak - aztán könnyedén mondja:

- Csak úgy... tegnap elsétáltam az időt és már meglehetősen sötét volt, mikor a villamoson véletlenül Péterrel találkoztam. Nem igen szereti, ha este egyedül járkálok, kissé féltékeny, ezért azt mondtam neki, tőled jövök...

- De hiszen te nem voltál egyedül. Vermes is veled volt!

- Honnan tudod? - pattant ki az asszony és arcza lángba borult.

- Láttalak a ligetben.

- Láttál? - kérdi Vilma ijedten.

- Láttalak, mellettem mentetek el, hanem annyira el voltatok merülve, hogy nem vettél engem észre a fák mögött. Hogy ezt kellett megélnem!

Vilma daczosan veti föl fejét.

- És oly nagy bűn az, ha Vermessel, egy jó ismerőssel sétálni megyek?

- Ne akard a tényeket tagadni, én eleget láttam és hallottam tegnap. Nehány szó elég bizonyíték volt nekem, hogy vagy elbuktál már... vagy a bukás szélén vagy. Azért jöttem, hogy megmentselek, ha még nem késő. Őrizkedjél attól az embertől jövőre - léhának és lelkiismeretlennek ismeri mindenki, - egész élete botrányok láncolata.

- Megtiltom, hogy rágalmazd őt!

- Ennyire vagyunk?

- Ennyire. És hogy többet is tudj, mint amit kilestél, megmondom, ami rövid időn az egész világ előtt nyílt dolog lesz: én szeretem Bélát!

- Szerencsétlen!

- Szeretem... A kedvese azonban nem vagyok és nem leszek, amint bizonyosan gondolod. De a felesége leszek és pedig azon a napon, amelyen az uramtól elváltam.

- Te válni akarsz?

- Válni.

- És erre az emberre bizod a jövődet? Egész életedet?

- És miért ne biznám?

A vén leány keserű mosolylyal nézte a fiatal asszonyt s a fejét csóválta.

- Lehetetlen az, Vilma, én sehogysem hihetem legalább. Hiszen a legrosszabb hirű emberek közé tartozik azok közt is, a kikkel Lehótyénál találkozni lehet.

- Honnan tudod? Sohase láttalak ottan!

Irmának kigyult az arca.

- Bárcsak téged se láttak volna ottan sohasem. A férjed azonban megérdemli a sorsát, hogy téged odaeresztett azokra a zsurokra, a melyeket gunyosan nevetve emlegetnek a férfiak, mikor magok közt vannak. Annak a háznak hire van Vilma és azt a hirt köszönheti nagyrészt a Vermes Béla botránnyainak.

- Hogy ostoba asszonyokat törbe csalt és egy-két fiatal libát hirbe hozott, ezt nevezed te botránnyak? Ha ezek valami mágnásestélyen történtek volna, oda se néznél nekik, hanem mert a Béla ismeretségei Lehótyénál kezdődtek, az persze mind botránny. Nos, most az egyszer házasság lesz a dologból, ez, remélem, Lehótyét is rehabilitálni fogja előtted.

Irma összekulcsolta a lelógó kezeit és nem szép, de értelmes arczára a végtelen szánalom kifejezése ült.

- És te, aki mindezeket tudod, hinni mersz annak az embernek? - Hangja keserű volt, közel járt hozzá, hogy sirjon.

Vilma sehogysem akarta hagyni magát, s hogy barátnőjét kizökkentse a szomorúságos hangulatából, tettetett élénkséggel és vidámsággal kaczagott fel.

- Ugyan Irma, ugyan! Mit mondanál, ha mindent tudnál felőle... úgy amint én tudok, mióta mindent meggyónt nekem! Látod, ez a javuláshoz az első lépés. Ezt kötöttem ki feltételül, ő elfogadta, elmondott mindent - némely részét ismételni se lehet - de jól tette, hogy elmondta, azóta bizom benne teljesen, hiszem, tudom, hogy jó utra tér, én fogom őt véglegesen megmenteni, oh ez gyönyörű hivatás egy nőnek! Egy ilyen tehetséges, nagyjövőjű embert kiragadni a tévelygés karjaiból és visszaadni az élet komoly céljainak. Olvasd kérlek, mert mondom, némely részét elmondani sem lehet... aki ilyet bevall, az az ember eltökélte magát, hogy többé ne legyen neki bevallani valója.

S izgatottan, félig lelkesedve, félig nevetgélve, kissé kipirulva a gyors beszédétől és az ellentétes indulatoktól, rövid és szapora lélekzetek közt egy összehajtogatott ujságlapot bontott szét és a barátnője kezébe nyomta.

Hosszúra nyújtott, mulatságos leírása volt az egy rendőri esetté vált külvárosi kalandnak. Egy vasuti gépész szerepelt benne, kit egy alkalommal hat órával korábban váltottak le a mozdonyról, mint máskor s aki így »igen alkalmatlan időben« érkezett haza. Az ajtaja zárva volt s a kulcsot a felesége csak hosszas keresés után tudta megtalálni. »Abban a pillanatban, - folytatta a rendőri jelentés, - mikor a férj a pitvarba belépett, megnyílt a magas földszintes lakás egyik ablaka s egy elegáns ur ugrott ki rajta. A gépész meghallotta a zuhanást és vissza akart menni az udvarra, a felesége azonban a nyakába kapaszkodva, tolvajt, gyilkost kiáltott és rimánkodva kérte a férjét, hogy ne kockáztassa az életét. A férj azonban kiszakította magát az asszony karjai közül s a kert kerítésén át menekülő alak után vetette magát. Több palánk átugrása után végre az utcára értek, itt a menekülő visszafordult és két-három ütéssel leboxolta a gépészt s aztán nyomtalanul eltűnt. A gépésznek két foga maradt a csatatéren, az éjjeli kaland regényes hőséneke pedig a czilindere - így végződött a cikk. A legutolsó sorokban volt azonban a java: Az elegáns czilinderben, mely a rendőrség keze közé került, V. B. betűket találtak bevarrva - ebből könnyű lesz kitudni, hogy mi keresete lehetett a szegény gépész szép feleségénél egy elegáns czilinder tulajdonosának éjjeli két órákor?«

A vén leány mohón olvasta az ujságcikket, Vilma némán és izgatottan várta a hatást.

- Nos? - kérdezte végre türelmetlenül, mikor látta, hogy barátnője arcza szigorú marad és rideg.
- Mit tegyek, hogy észre téríthesselek? - szólalt meg a leány. Csakhogy most már a szánalom hangjába egyéb is merült, egy árnyalata annak a hangnak, amit azokkal szemben használunk, kiktől a becsülésünket kezdjük megvonni.
- Az egyedüli, amit értem tehetsz, ha megőrzöd titkomat, - válaszolt Vilma kedvetlenül.
- Sokat kívánsz; nekem kötelességem lenne Péternek mindent felfedezni, ő rokonom és mindig jó volt hozzám.
- Én meg barátnőd vagyok... Irma, ne tégy szerencsétlenné... ne bonyolítsd a helyzetet. Csak néhány napig hallgass... amíg magam nem tépem szét a szálakat, amik Péterhez kötnek. Béláról nem tudok, nem akarok lemondani, szeretem, imádom! Meg akarom izlelni a szerelmet én is! Hiszen Péterhez nem szerelemből mentem férjhez, te tudod, hogy hozzáérőltettek és én akkor gyermekésszel mondtam igent!

Amint Vilma végre sirni kezdett és panaszkodni, megfordult a helyzet. Irmának gyenge szive volt és most már megindultan hallgatta a nagy ékesszólással előadott bús élettörténetet. Valami régi emlék is felelevenedhetett a vén leány szívében, egy kedves arcvonásai talán, kiért egykor talán ő is sok mindenre elszánhatta volna magát. Megnedvesedtek az ő szemei is s végre egészen elbódult a szenvedélyes fiatal asszony vallomásai által. Visszafojtott lélekzettel figyelt, mialatt Vilma neki az ő végtelen szerelmüket ecsetelte. Csudás, ismeretlen világ tárult fel lelki szemei előtt, világ, ami csak a fiatalok, a szépeknek lehet birodalma és ahonnan ő, a csunya, öreg leány, örökre ki van zárva.

Érezte, hogy az ilyen dolgokban ő nem bírhat helyes ítélettel és Vilmának talán igaza van, mikor nem akar lemondani a szerelem ragyogó boldogságáról.

Hallgatást ígér végre barátnőjének, de azért szorult szívvel távozik, úgy tetszik neki, ő is megcsalta Pétert és bűntársa lett Vilmának.

Buzogányné pedig az ebédnél egészen elfogulatlanul mondta az urának, mialatt az nagy étvágygyal kanalazta be a levesét:

- Irma itt járt. Köszöntet és kéret, ne fáradj ma hozzája, mert már eligérkezett a mai délutánra.
- Ez kapóra jön - felelé a férj, száját törölve - úgy is sok a dolgom.

Férje távozása után az asszony gyorsan megtette utolsó előkészületeit a szökéshez. Vermessel abban állapotok volt meg, hogy harmadnapra a nyugati pályaudvarban találkoznak és a 10 órai vonattal utaznak el. Innen aztán Vilma ír férjének és a válópör szép csendben megindul. Nehogy feltűnést keltsen a házban, Vilma csak a legszükségesebb holmikat csomagolta be egy kis kékításkába, amit észrevétlenül vihetett magával. Az összecsomagolással így aztán hamar el is készült és azon vette észre magát, nem tudja mi tévő legyen? Sajátszerűen érezte magát odahaza, úgy tetszett neki, mintha ezekben a csínnal berendezett szobákban már nem lenne otthon.

Pedig még minden az övé volt. Ez az ő háza, az ő fészke, melynek minden darabját mennyi gonddal, szeretettel szerzette be a szorgalmas férj! Minden zug, minden butordarab azt látszott neki mondani: Holnap már nincs jogod itt rendezkedni... ezen a pamlagon sohasem fogsz többé pihenni, a zongorád, a minek hangjait annyira kedvelted, nem szólal meg ujjaid alatt, pálmádat más fogja ápolni... és ő, aki egy perczig sem gondolt az ura fájdalmára, akit könnyörtelenül elhagyni készült, nem bírta kiállani ez élettelen tárgyak csendes szemrehányását és sétálni ment.

Czéltalanul bolyongott. A legnépesebb utcákat kereste fel, ott, ahol legnagyobb a zaj, a tömeg, a látnivaló. Az élénk utcai élettel akarta elhallgattatni szívében a vágyat, a mely örült

szenvedéllyel kergette őt kedvese karjai közé és a megmagyarázhatlan szorongó érzést, ami házához kötötte. És mialatt öntudatlanul haladt előre a szép idő által kicsalt sétálók tömegében, hátulról valaki megragadta a karját.

Lehótné volt, egy felciczomázott, már nem fiatal asszony, akinél Vermessel megismerkedett.

- De hogy lehet ennyire szaladni? - mondja lihegve a szeles asszony, - mit tudsz Vermesről?

Mint a rajtakapott bűnös rezzent össze a fiatal nő.

- Mit kellene tudnom? Hogyan tudhatnék én róla valamit!

Előbb azt hitte, valami tréfa lappang a kérdés mögött, de amint a Lehótné komoly arcza sehogy sem akart felderülni, hirtelen kiesett a szerepéből és ijedten kiáltott fel.

- Az Istenért! Történt talán vele valami?

- Rosszul lett az éjjel, úgy vitték a lakására... azt hittem, te többet fogsz tudni felőle. Mi nem tudjuk, a bor tette-e mindezt, vagy a szerelem? - s amint mondta, még nevetett is hozzá.

Vilmával forog a világ; emberfeletti erőre van szüksége, nehogy végképen elárulja magát Lehótné előtt. Pokoli kinokat áll ki, végre sikerül neki Lehótnét lerázni. Nem siet, de jóformán szalad a legközelebbi kocsiállomáshoz, kocsiba ül és odakiáltja a kocsisnak Vermes lakcímét.

Ő, aki eddig sohasem akart a Béla lakásába belépni, most habozás nélkül indul hozzá. Szemében sajtyszerű fény lobog: a szerelem fanatizmusa.

Bizik kedvesében és nem tudja elhinni, hogy az kalandra mehetett volna - egy nappal elutazásuk előtt; vagy szerelmük ünnepét úgy meggyalázza, - hihette-e ezt kedveséről egy szerelmes asszony?

*

Izgatottan érkezik haza a férj. A hivatalában érte a rémhir, hogy boldogsága és becsülete az utolját járják, hogy koczkán van mindene, és siessen, ha van még miért sietnie, és meg akarja menteni - a romokat legalább. Egy könyvtől áztatott levél tudatta mindezt vele, egy gyenge, ingatag sziv bűnbánó vallomása, mely sziv meg fog szakadni bánatában, ha késő lenne immár és az ő bűnös hallgatása felidézte volna a legnagyobb veszedelmet.

Péter megfogadta a levélbeli tanácsot és haza rohant. Hivatala messze volt lakásától, de ez a távolság jó volt most, a friss levegő lehütötte kissé égő fejét és volt legalább ideje hazáig gondolatait rendezni. Eleintén gyilkos gondolatokat forgatott agyában, meg akarta ölni a hűtelen asszonyt, később már csak elkergetni készült őt és mentől inkább közeledett otthonához, annyival inkább ellágyult. Irma azt állítja: Vilma még nem bukott el! Ha csakugyan ártatlan, ha csak gyermekes meggondolatlanság lenne az egész, oh minő örömet bocsájtana meg neki, az ő kedves szép Vilmájának! Amit az ember hinni szeretne, könnyebben hisz el. Péter is egészen átadta magát e gondolatoknak és reménnyel szivében haladt fel a lépcsőn. Mikor azonban belépett a lakásába és nem találta otthon a feleségét, vére újból felforr és véres felhő lebegett a szeme előtt. Tehát mégis! A hűtelen madár már kirepült a fészekből, talán örökre, vagy csak kedvesével mulat valahol? Esztelen düh szállta meg a kijátszott férjet és ha e perczen szeme elé kerül a felesége, megfojtja őt. Hol lehet az az asszony? Ha azt tudná!...

Kikérdezte a cselédet, de az mitsem tudott, asszonya sétaöltözetben, mint egyébkor, hagyta el a házat. Most Vilma íróasztalában kezdett kutatni a férj, de ott mindent a legnagyobb rendben talált és áruló soroknak sehol nyomuk sem volt. Erre Vilma szekrényeinek rontott. Zárva

voltak. Eltörte a zárt és idegesen hányt mindent kifelé, maga sem tudta miért, ekkor reá akadt a becsomagolt kis utitáskára, a mit felöltői közé dugott el az asszony. Kezei között volt tehát végre a bizonyíték. Azonban mit bizonyított ez a becsomagolt táská? Azt, hogy felesége szökni akart, de még nem szökött meg.

Hol van tehát akkor a bűnös asszony, hol, hogy számadásra vonja?

E perczen tekintete nevének olajfestésű arczképére esett. Űdén, csábosan mosolygott le onnan reá a szép asszony, ruganyos tagjain feszült a ruha, kreol arcának finom ováljából reáragyogtak a nagy fekete tüzes szemek. Péter szive elfacsarodott, megtörve borult le az íróasztalra és szivszaggatóan zokogott. Ő, az erős férfi, aki sohasem sirt, kétségbeesetten siratta a hűtelen asszonyt. A könnyek jót tettek neki, lecsillapult némileg. E perczen érkezett haza Vilma. Az asszony halálsápadtan, tétova szemekkel lép be, egész testében reszket. Így néznek ki tehát a bűnösök? - gondolja a férj - és a harag újra előnti.

- Honnan jösz? - mordul rá zordan.

Vilma nem felel, leroskad egy székre és kezeibe temeti arcát.

Péter oda megy hozzája, elvonja kezeit arczáról és erősen megszorítja.

- Felelj! tudni akarom! Te nála voltál, te tőle jösz?

Vilma könyben úszó szemmel, tehetetlenül néz maga elé - mint az áldozat, a ki csendes megadással várja büntetését - és hallgat.

- Szólj hát! - kiáltja Péter magánkívül és vasmarokkal szorítja az asszony kezeit - ott voltál?

Vilma igenlőleg bólint fejével.

- Tehát bevallod te gyalázatos asszony! - dühöng a férj - oh! oh! és hol találom én meg azt a híres csábítót? Hol lakik Vermes, felelj!

Vilma szavak után keresgél, könnyei csendesen hullanak alá, végre nehezen tagolja:

- Vermest az éjjel orvul megtámadták... szive alatt érte a szurás... senkinek sem felelős ő többet ezen a földön...

NYÁRÉJI-ÁLOM.

Boglár Leonora már 28 éves volt, mikor először találkozott Günther Richárddal. Szép, magas, karcsu leány volt, telt idomokkal, viruló arczczal, s biztos fellépése, energikus modora következtében mindenki asszonynak nézte. De hiszen hányszor férjhez mehetett volna már, kérője akadt elég, de az intelligens, férfias jellemű leány nem tudta a házasságot mint valami szükséges, elkerülhetetlen intézményt tekinteni, amely folytán családot alapít és talán a boldogságot is megtalálja.

Romantikus hajlamai a szerelmet, az idealisztikus, nagy szerelmet keresték, amely pedig olyan ritka a mai világban, hogy csak a sors kiváltságos gyermekei részesülnek e kegyadományban, ami talán nem is mindig az, mert ritkán vezet a boldogság ösvényére. Kevés ember tudja és akarja megérteni, hogy az igazi boldogság tulajdonképpen a közepszerűségben rejlik; Leonora sem akarta elhinni. De talán nem is az ő hibája volt, ha szíve nem tudott hevesebben dobogni ama köznapi férfiak közelében, kik őt nőül vették volna.

Kora ifjúságát a falusi magányban töltötte, rendkívülien művelt, szellemes, de beteges apjával. Anyját korán elvesztette, de nevelését kiváló férfiú vezette és a komoly olvasmányok korán megérlelték. Ennek daczára azonban 16 éves korában, midőn a szerelem bimbója önkénytelenül fakad az ifju leány szívében, ő is belészeretett egy szép, kedves, de üresfejű fiatal szomszéd földbirtokosba. E szerelem pár évig tartott, a fiatal ember viszonzni látszott azt, de aztán mégis más leányt vett nőül.

Leonorának tehát husz éves korában megvolt a szerelmi csalódása, anélkül, hogy a szerelemről igazi fogalma lett volna.

Mikor huszonkét éves korában árvaságra jutott, csak egy vágya volt: elmenni arról a vidékről, hová olyan szomorú emlékek kötik, ki a nagyvilágba, amit csak könyvekből ismert és ami után ismereteket szomjazó lelke annyira vágyott. Nem volt gazdag, de volt annyi vagyona, hogy jó beosztás mellett szerényen bárhol is függetlenül éléhetett öreg rokonával, ki már gyermekkor óta gondozta őt.

Külföldre ment. Beutazta Francia-, Német-, és Olaszországot, jobban mondva néhány évig felváltva ezen országokban tartózkodott. Tökéletesen elsajátította az idegen nyelveket, tanulmányozta az idegen országok s népek szokásait és eközben el is feledé, hogy még fiatal. Talán eszébe jutott néha, mikor komoly szándékkal közeledtek feléje a férfiak, eszébe jutott az utcán, színházban sétányokon, midőn látta, minő bámulatot kelt. Ez mindenesetre jól esett neki, mert a nők mindég örülnek, ha bámulatot vagy szerelmet tudnak kelteni, de Leonora szíve másként hideg maradt. Azt képzelte, ifjúkori gyermekes szerelmi csalódásával befejezte életét. Pedig mikor fejezi be életét a nő? Talán sohasem. Mert nem igaz ám, hogy az ifjúság megszűntével a női szív egészen bezárul, nem, az minden korban érez és ha lemond, még akkor is megőriz egy reményt, amiből feltételeit alkotja.

Leonora néhány évi kóborlás után a fővárosban telepedett le; itt élt öreg rokonával és csak nyáron át tett rövidebb utazásokat.

Günther Richárddal a Salzkammergutban a vasuton ismerkedett meg, Ischlben együtt szálltak fel a Lokalbahnra, mely bájos tavak mentén Salzburgba vezet. Uton hamar ismerkednek az emberek, ha különben nem ellenszenvesek egymásnak. Günther apró szivességeket tett a hölgyeknek, akik aztán barátságos beszélgetésbe eredtek az udvarias utassal. Richárd eleintén semmi benyomást nem tett Leonorára. Richárd csinos férfi volt, de első pillanatra nem volt egyébb, mint csinos. Csak ha beszélni kezdett, ha fellángolt okos kifejező szeme, ha kellemes hangja, friss üde nevetésének búbája és természetes kedvessége hatott, lehetett benne a kiváló

embert, a tehetséges író felismerni. Inkább kicsiny, de arányos termettel, elég szabályos vonásokkal, üde arcbőrrel, szép rokonszenves szájjal bírt. Legszebb volt rajta a szeme, az aczélszürke tüzes szem, mely frissen, életvidoran és mégis lélekteljesen nézett a világba, és a márványszerű magas homlok, mely gondolkozó főre vallott.

Leonora az első percztől fogva felköltötte Richárd érdeklődését.

A szép leány élénk s mégis nyugodt, átgondolt viselete, megkapó ötletei, érdekes egyénisége azonnal érdekelték az író.

Eleintén asszonynak nézte ő is, valami fiatal özvegynek, ki társalkodónéjával utazik; s maga sem tudta miért, nem örvendett, mikor meghallotta, hogy Leonora még leány. Élénk képzelődő tehetsége talán azzal kecsegtette, hogy ez a rokonszenves fiatal nő, kivel a sors ilyen véletlenül összehozta, egykoron még közelebb fog állni hozzája... ki tudja? talán barátnője lesz! Egy asszony, aki szabad, független s egyedül áll, szinte vágyódik őszinte jó barát után, kivel megoszthatja gondolatait, ki előtt kitarthatja szívét. - De egy leány? Ha már nem is egészen fiatal, ezzel bajosabb baráti viszonyba lépni; a leányok mindenütt a férjet látják... ez elfogulttá teszi őket. Leonora azonban épen nem látszott elfogultnak. Nagyon kedélyesen beszélgetett új ismerősével és azonnal reá állott annak ajánlatára, szakítanak meg utjokat, szállnának ki a Wolfgang-tónál és mennének fel együtt a fogaskerekűn a Schafbergre.

Az idő nagyon kedvező volt, a nap bujkált a könnyű felhők mögött, de azért tiszta, alkalmasnap volt arra, onnan a magasból a páratlan kilátást élvezni. Kiszálltak Strobl-ban és átkeltek a kis hajón a sötétkék tavon. A Wolfgang-tó ez oldalról tekintve, talán a legszebb. Jobbról a hóval fedett hegyek, szemben a nevető bájos Sanct-Wolfgang helység, mely fölött kimagaslik az 1800 méter magas Schafberg.

- Minő szép a világ - mondá Leonora önkénytelenül.

- Attól függ, minő szemüvegen át nézzük - felelé Richárd, azután udvariasan hozzátette: - jelenleg én is annak találok.

- És máskor nem? - kérde Leonora mosolyogva.

- Máskor is, - viszonzá Richárd vidáman - például ha nem esik, mikor a hegyek között utazom.

- Ön sokat utazik?

- Ez egyedüli szenvedélyem. Beutaztam majdnem egész Európát, az afrikai partokat és Kiszíáát.

- Milyen boldog ember! És - folytató Leonora némi habozással - mindig egyedül utazik? Richárd egy perczig hallgatott, könnyű felhő borult homlokára, azután mondá:

- Többnyire; utóbbi időben mindig.

- És nem untatja önt így egyedül utazni? Részemről semmit sem élvezek igazán, amit nem oszthatok meg mással.

- Igaza van; de azért inkább utazom egyedül, mint rossz társaságban; saját magammal még csak elkészülök valahogy.

Együtt töltötték a napot és együtt érkeztek meg este Salzburgba. Másnap újra találkoztak; együtt tettek kirándulásokat és néhány nap alatt annyira megbarátkoztak, mintha már évek óta ismerték volna egymást.

Mari néni, Leonora rokona, egészen beleszeretett Richárdba.

- Lori, - mondá egy este lefekvéskor, - ez a mi ismerősünk rendkívülien kedves ember, nem találod annak?

- De igen, - felelé a leány szórakozottan.

- De azért mégis szeretnék valami közelebbit tudni felőle... milyen jellemü, minő életviszonyok között él?

- Jellemét nem nehéz megítélni, olvasd el műveit néni és meglátod: minő ember.

- Az író művei nem mindig mérvadók, mert az író ritkán adja gondolatait egészen leplezetlenül, műveiben az ideált keresi és ezáltal önmaga is szebb színben tűnik fel. De én azt szeretném tudni, minő állása van, gazdag-e, képes-e egy nőt eltartani?

- De néni - felelé Lori - mi közünk ehhez minekünk, csak nem szándékozol talán Günthert meghódítani?

- Én nem, de annyi bizonyos, te már meghódítottad.

- Minő gondolat! mulat velem, semmi egyéb.

De Leonora nem volt őszinte nénje iránt: nagyon is jól tudta, mennyire nem közönyös ő Richárd előtt és néhány nap óta maga is észrevette, hogy valami szokatlan nyugtalanságot érez közelében. Szerelem lenne ez? Nem; hiszen csak oly rövid idő óta, alig nyolcz napja ismeri... és mégis... ha nincs vele, hangja folyton fülében cseng, lángoló tekintetét látja mindenütt...

Richárd nem titkolta érzelmeit Leonora előtt, érdeklődését leplezetlenül kimutatta iránta.

Egy napon, mialatt együtt jártak fel s alá a gmundeni esplanádon, Richárd hirtelen így szólt:

- Tehát legkésőbb holnapután önök haza utaznak?

- Nem maradhatunk tovább...

- Tehát nem akar rövid időre Münchenbe jönni? Oly boldog lennék, ha a muzeumokat együtt nézhetnék meg!

- Most lehetetlen, de talán ősszel...

- Miért halasztani, most közel, egészen közel vagyunk az én szülővárosomhoz, annyi szépet tudnék ott önnek mutatni, véghetetlen élvezet lenne nekem, ha együtt nézhetnék meg a müncheni múkincseket...

- De hiszen ez nincs kizárva más alkalommal...

- Leonora, - mondá Richárd hirtelen - ön nem tudja, minő kín nekem öntől megválni.

A leány elpirult, de nem válaszolt.

- Bocsássa meg nyíltságomat, de nem fojthatom tovább vissza szavaimat, ki kell mondanom: még soha-soha nő nem tett reám olyan benyomást mint ön; látása megzavar, szavai megigézőnek... csak öntől függ és örökre rabszolgája leszek.

Leonora szive hevesen dobogott, de leküzdve felindulását, elfogulatlanul mondta:

- Az örökre szó kissé sok lesz oly nővel szemben, kit alig nyolcz napja ismer.

- Mit mérlegeli az időt? Hétköznapi embereknél talán számításba jöhet az, de mi, remélem, nem vagyunk azok?... Vagy nem érez ön semmit, semmit irántam?

Leonora nem felelt.

- Őszinte szívvvel mondhatná, hogy annyiba vesz engem is, mint akármelyik idegen utast, kivel a vasuton találkozott? Feleljen őszintén.

- Nem, - válaszoló kellemes alt hangján a leány, - ön több nekem, mint a legelső utamba eső idegen, már azért is, mert ön az a szellemes író, kinek műveiben annyiszor gyönyörködtem. Sokat gondoltam önre, mikor még nem is ismertem, de...

- Nos? - kérde Richárd élénken.

- De azért még nem ismerem önt eléggé. Kétségtelen, hogy létezik közöttünk bizonyos rokonszenv, mely egymáshoz vonz... de ez még olyan új érzés, hogy azt hiszem, ha meg akarjuk őrizni, azt nem is szabad érintenünk.

- Ön túlóvatos, túlfélnék, nem bizik önmagában... s talán másokban sem; ezt rosszul teszi. Az életben bátraknak kell lennünk, csak az, aki mer, bír elnyerni valamit. De legalább beismeri, hogy a »rokonszenv«, mint ön magát kifejezni kegyes volt, létezik. Köszönöm ezt is, de csak egyelőre. Figyelmeztetem, hogy én ezzel be nem érem. Én többet akarok: szerelmét... remélem célzott fogok érni egy napon. Tudok várni és tudok kitartóan szeretni. De mivel a sors nemsokára szétválaszt, meg kell találnunk a módját, hogy ismét összekerüljünk. Miért nem jön ön Münchenbe lakni?

- Én, - kérde Lóri elcsodálkozva, - hogyan jut ilyesmi eszébe?

- Nagyon egyszerűen, mert én, német író létemre, nem költözhetem a magyarok szép hazájába; hivatásom Münchenben tart vissza. Ha azonban én ott, ön Budapesten lakik, nagyon kevés hasznunk lesz egymásból!

- Irhatunk egymásnak...

- Oh igen, - viszonzá kissé gunyorosan Richárd - koronként írunk majd egymásnak szellem-
dus leveleket...

- Igen és ezáltal megismerjük egymást.

- Nem, Leonora, ez hosszú és nem célszerű út; rövidebbet kell választanunk. Ha megengedi, elkísérem hazájába, ott maradok néhány hétig és ezen idő alatt vagy a világ legboldogabb, vagy legszerencsétlenebb embere leszek.

Leonora keveset aludt ez éjen. Szive hevesen vert, agyába rohamosan tódultak a különböző gondolatok. Érezte, hogy nagyon közel áll hozzá, Günthert komolyan megszeretni. Szeretni... lehetséges-e, hogy ő még szerelemre gyuladjon, ő a huszonnyolc éves vén leány, aki husz éves korában már leszámolni vélt a szerelemmel?

És miért ne? Mi különös volna ebben, hiszen még nem virult el... és tehet-e róla, hogy csak most és nem előbb találkozott Richárddal. Miért is nem hozta őket a sors előbb össze? Igen, Günther nem mindennapi férfi, megfelel az eszménynek, mit magának jövőbeli férjéről alkotott. Csinos, előkelő, erélyes, szellemes és jó. Érezte, hogy sohasem szerethetne egy férfit, kinél hiányzik a szívjóság. De Richárdnak minden szava nemesérsé, jószívü emberre vall.

Tehát férjéül válassza? Szeretni fogja? Vajjon lehetséges-e, hogy még ő is boldog legyen? És minő váratlanul, hirtelen jött mindez!... Igen, érezte, hogy szereti őt.

Másnap reggel, midőn Güntherrel találkozott, sokkal bensőbben, melegebben szorított vele kezét, mint egyébkor. Nagy, csillogó szemét szeretetteljesen pihenteté egy pillanatra a férfi arcán, aki meghatottan csak annyit mondott: köszönöm.

Nagyon szerette volna tudni a néni, vajjon mit köszön Günther Lórinak, de nem mert kérdést tenni. Egész nap azonban kíváncsian a sarkukban volt, vagy csak a fiataloknak tetszett ez úgy, mert inkább lettek volna egyedül.

Leonorát kissé idegessé tette a néni folytonos jelenléte, Günthert nagyon.

Estefelé, midőn egy perczre egyedül maradtak a szálló kis kertjében, az író ingerülten kérdé:

- Budapesten is olyan őrizet alatt él mint itt? Sohasem szokott ön egyedül kijárni?

- Hogyne! itt azonban csak nem hagyhatom a nénémet magára?

- Természetesen... természetesen, de azért ne vegye rossz néven, ha őszintén kimondom: mennyire örvendének, ha Budapesten fesztelenebbül beszélgethetnénk... Annyi mondani valóm lenne... de nem egy harmadik előtt.

Senki sem volt a kertben, s ők egyedül ültek a kis lugasban.

Richárd megfogta Leonora kezét és mikor látta, hogy a leány nem huzza azt vissza, csendesen ajkaihoz emelte és hosszan, bensően megcsókolta.

Leonora megremegett.

- Leonora - kérdé Richárd halkán - remélhetek?

Válasz helyett csak fejével bólintott a leány és édesen mosolygott zavarában.

Richárd most gyöngéden átkarolta, édes szavakat sugott fülébe, aztán lassan-lassan mind közelebb vonta őt magához, míg végre ajkuk hosszú, édes csókban forrt össze.

*

Boldog napok következtek. A szerelmesek önmagukkal elfoglalva, egészen megfeledkeztek a külvilágról. Minő gyorsan, boldogan telt el utazásuk Leonora szép hazája felé... igazi boldogságuk azonban csak Budapesten kezdődött. Zavartalanul járt-kelt itt Leonora Richárddal mindenfelé. Megmutatta neki a várost, a szigetet, elvitte őt a hegyek közé, és sziveik mindinkább egybeforrtak.

Estéknént, ha otthon Leonoránál vacsoráltak, kiültek ketten a kis erkélyre; a félhomály védelme alatt a leány lehajtotta fejét a férfi vállára és Richárd szenvedélyes csókokkal borította Leonora arcát. Máskor együtt olvastak kedvencz költőikből és ilyenkor örömmel tapasztalták, minő egyenlően éreznek, ítélnek minden felett; annyira értették egymást, mintha már régen, régen együtt éltek volna. Leonora alig mert hinni boldogságában. Néha akaratlanul is így szólt Richárdhoz. Mondd én egyetlenem, lehetséges-e, hogy ilyen nagy boldogságban részesítsen a sors? Sokszor azt hiszem, csak álmodom és ilyenkor úgy félek az ébredéstől!

- Kis bohó, miért vagy annyira pesszimista? Mitől félsz? Nem szeretjük-e egymást, nem hiszünk-e szerelmünk tartósságában? Mi fenyegetne, ha mi ketten egyetértünk? Csak szeress... mentől jobban szeretjük egymást, mennél jobban egybefornak sziveink, annyival inkább képesek leszünk dacolni a világgal.

- Nem, Richard, nem a világgal kell dacolnunk, hiszen a világ mitsem árthat nekünk... mit törődik az a mi szerelmünkkel? Én a sorstól, a végzettől félek. Lásd, nekem rögeszmém, hogy sohasem lehetek boldog. Már gyermekkoromban és később, első ifjuságomban is, mindig élt bennem valami balsejtelem. Mint husz éves leány, nagyon szerencsétlennek éreztem magamat, azt hittem, szerelmi csalódás ért, de most, mióta téged ismerlek, tudom, hogy akkoron nem is szerettem... De a balsejtelem azért most sem hagyott el, vannak perczeim, mikor félek és nem tudok hinni boldogságomban...

- Feledd a multat Leonora, pesszimiztikus gondolataid akkor jogosultak voltak, egyedül voltál, nem volt senkid, akit szeress... de most... mikor annyira szeretve, imádva vagy kis királynőm... igen, az vagy nekem, az én királynőm. Csak parancsolnod kell és én mindenben engedelmeskedem. De nem szabad kételkedned sem a boldogságban, sem bennem; érts meg jól, sem bennem, mert csak akkor lehetünk boldogok. Mondd, bizol-e bennem? Hiszed-e, hogy igazán komolyan, az egész életen át szeretni foglak? Hiszed?

- Hiszem; szeretnék-e máskülönben?

- És meg mersz-e nekem esküdni, hogy hitedet és szerelmedet bármily körülmények között is meg fogod őrizni?

- Eskümet akard? Minek? Oly kevésbé ismered még Leonorádat, nem elég neked, ha egyszerűen azt mondom: igen?

- Bocsáss, meg Leonora - viszonzá Richárd izgatottan - igen, szavad nekem elég, mert tudom, azt nem szeged meg! de ha tudnád, mennyire szeretlek és mennyire vágyom a pillanat után, midőn végre az enyém léssz egészen, örökre...

Leonora az utóbbi két hét alatt tökéletes mámorban élt, kedvesének szenvedélyes csókjai egészen megrészegetették az ártatlan leányt, aki 28 éve daczára még nem szeretett soha és nem volt fogalma a szerelem édes, boldogító mámoráról. Ha azonban perczekre józan gondolatai jöttek, csodálkozva kérdé önmagától, hogyan van az, hogy Richárd még mindig nem kérte meg forma szerint és az öreg rokon előtt is, amennyire lehet, titkolózzik? Csak egyszer beszélt komolyabban a jövőről, midőn említé, hogy azonkívül, amit tollával szerez, 25,000 márka évi jövedelme van vagyonából és így Leonora soha semmiben sem fog hiányt szenvedni. Ha kedve lesz, utazni fognak, azután úgy osztják majd be életüket, amint az nekik a legjobban megfelel.

Eme futólagos, röpke gondolatok, melyek még nem is öltöttek komolyabb formát, voltak az egyedüli öntudatlan fellegek, mik Leonora boldogságának egét elhomályosították, mert ama régi előérzet balcsillagáról mindinkább elenyészett az ő nagy boldogságában.

Egy napon, midőn egyedül voltak Leonora kis szalonjában és Richárd hosszasabban, szenvedélyesebben szorította a leányt magához és az önfeledten viszonzá csókjait, a férfi hirtelen megfogta a leány fejét és mélyen szeméibe nézve azokkal a csábító, lángoló, aczélszürke szemekkel, kérdé: »Leonora, mondd, szeretsz igazán? Biztos vagy-e annyira szived felől, hogy meg bírnál hallgatni anélkül, hogy szerelmünket veszélyeztetnénk?«

- Ha szeretlek-e? Minek kérdezed? Nem látod-e, hogy megbabonáztál, megbűvöltél? Én, a hidegszivű, ki visszautasítottam minden férfit, önfeledten fekszem karjaid között, viszonzom csókjaidat... mintha máris feleséged lennék... pedig - tevé hozzá mosolyogva - még a jeggyürü sincs ujjamon...

- Tehát szeretsz... és ez a fődolog... Mit törődünk mi ama kis arany karikával, ami annyi esetben csak súlyos láncz, mely két idegen szívet egybeköt. Hallgass reám, Leonora, imádot Nórám, oly dolgot kell neked elmondanom, mi erős próbára fogja tenni szerelmedet, de ha e próbát kiálltad, úgy örökre biztosítottuk boldogságunkat. Egy történetet kell meghallgatnod: Volt egy jó barátom: kit egyik rokonának együgyü végrendelete arra kényszerített, hogy ifju korában nőül vegye egyik unokanővérét - ki iránt közönyös volt - csak azért, mert ama rokon nagy birtokát csak ama feltétellel hagyta az ifju párra, ha az egybekél. Válás esetén pedig a birtok egy mellékág tulajdonába megy át. E módon akarta a nagybácsi hugát és öcscsét vagyonában részesíteni anélkül, hogy a régi családi birtok feldaraboltassék. Barátom 22 éves volt, midőn szülei és rokonai kényszere folytán elvette ama kevésbé szeretett, de nem is gyűlölt unokanővért. Tíz évig élt vele nagyon boldogtalanul. Tökéletesen ellenkeztek ugy hajlamaik, mint életnézeteikben is. Gyermekek nem fűzte szorosabbá frigyöket; a nő beteges, gyenge teremtés volt. Tíz évi kinszenvedés után végre elváltak, de persze csak közös megegyezés folytán, mert ha törvényesen elválnának, a vagyon a mellékágakra szállna át. Mit tettek tehát? Az asszony amaz ürügy alatt, - ami különben nemcsak ürügy, de való is, mert az asszony nagyfoku tüdőbeteg, - hogy gyenge egészsége megkivánja a déli éghajlatot, Olaszországban lakik... a férfi Münchenben; s csak nagy ritkán, formászerűen látogatja meg nejét...

Csend állott be. Leonora halálsápadt volt és visszafojtott lélekzettel figyelt.

- Azt fogod mondani Nórám, miért tűrte ama férfi nyomorult vagyoni kérdések miatt oly sokáig a békókat, miért nem dobta oda a pénzt, miért nem dolgozott, miért nem vásárolta meg szabadságát a munka árán? Felelek neked édes szívem. Először is, ha elvál nejtől, azt is a nyomorba dönti, mert az ez esetben csak csekély évi járadékot huzott volna az új örökösöktől, másodszer pedig, mert az én barátom nem tud dolgozni... Huszonkét éves korában már megházasodott és életében sohasem tanult mást, csak amihez kedve volt, ami érdekelte. Sokat tud, de nincs semminemű mestersége, csak a... tolla. Az író tolla pedig, édesem, nagyon szeszélyes valami, néha ezreket szerez, néha a betevő falatot sem tudja megkeresni. Az én barátom, aki ma már harminczhatéves, keresett, ismert író, talán sohasem vált volna azzá, ha megfosztva biztos jövedelmétől, a zsurnalisztika szolgálatában előli tehetségét; és még ma is nagyobb a hirneve, mint a jövedelem, mit könyvei hoznak neki.

Az én barátom tehát négy év óta elválva él nejtől, kit sohasem szeretett... Elválva él és mindjobban érzi, minő sivár, czéltalan az ő élete így egyedül, midőn a bohó ifjuság örömei többé nem mulattatják. Mondd, Leonorám, rossz néven vennéd-e te, a felvilágosodott, okos leány vagy, ha ezen férfi egy napon találkozáva a nővel, kiről egész életén át ábrándozott, ha megtalálva a lényt, ki feledtetni lenne képes vele élete boldogtalanságát, ha eme férfi így szólt volna magában: ime a boldogság előttem, csak ki kell érte nyújtanom kezemet és az enyém, de nem tehetem azt, mert az emberek igaztalan törvényei folytán nem vagyok szabad, házas vagyok, nőm van, aki reám nézve nem létezik, igaz... de azért mégis nőm. Pedig boldog lehetnék, mert a nő, kit szeretek, szabad egészen, független és felvilágosodott; nem tehetem ugyan feleségemmé az emberek előtt, de az lehet Isten előtt és szeretni fogom mint nőt még nem szerettek soha! - És ha a halál néhány év múlva - soká nem késhetik - megváltja szenvedéseitől ott lent Olaszországban ama szerencsétlen asszonyt, úgy feleségem lesz a világ előtt is. Felelj, Leonora - folytatá Richárd izgatottságtól remegő hangon - elitelnéd-e te ama férfit?

Leonora előbb sápadt arcza most biborvörös lett, szemei saját szerű fényben égtek és egyszerűen mondá:

- Nem, mert szeretem őt!

- Leonora! - kiáltá Richárd túlboldogan - tehát megbocsátasz, beleegyezel, velem jössz?

És magához akarta ölelni a leányt, de az szeliden kibontakozott karjaiból és szilárd hangon mondá:

- Értsük meg egymást, Richárd, én nem itéllek el, megbocsájtok, mert szeretlek, de soha, soha sem leszek a tied, a meddig a feleséged él.

- Ah! - mondá a férfi elsápadva.

- Nem tehetem. Az én fogalmaim a kötelesség és becsületről nem engednek ilyen végzetes lépést megtennem. Ha talán szabad lennél és más okból nem vehetnél nőül, talán akkor, talán birnék csak a kedvesed lenni, de az oknak nagyobbak, nemesebbnek kellene lenni a nyomorult pénzkérdésnél.

Elhallgatott... azután újra kezdé:

- Szabadságodat csak vagyonod árán vásárolhatod meg, ezt nem kívánhatom tőled, ez nagyon is nagy ár volna érettem...

- Leonora, ne magyarázd félre szavaimat.

- Igen, nagyon is nagy ár... Nem lennél többé a gazdag ember, a független, dolgoznod kellene, hogy eltarthasd családodat, le kellene mondani utazásaidról, kényelmedről... élnénk egysze-

rüen, polgáriasan, küzdve, nélkülözve, de ama felemelő tudattal, hogy a helyes úton haladunk és szivedben meglenne ama kielégítő érzés, hogy a nőt, kit szeretsz, nem alacsonyítod kedveddé...

- Ime az asszonyok! Bármily okosak, felvilágosodottak, megakadnak egy szón, e szó: kedves, bánt téged, félsz a világ ítéletétől, nem tudsz megalkudni a körülményekkel, - szakítá félbe ingerülten Richárd.

- Mit akarsz ezzel mondani, megalkudni a körülményekkel? Vagyis várjam ama szerencsétlen nő halálát és addig lopjak olyan boldogságot, melyre nincs jogom? És miért, hogy aztán gazdag asszony lehessenek, tehát a nyomorult pénz miatt!

- Női érvelés! A pénz nem nyomorult, a pénz nem megvetendő, mert anélkül bezárul előttünk a világ, de éretted még vagyonomról is le tudnék mondani, ha annak szükségét belátnám, de ez egészen felesleges áldozat lenne, mert nőm beteg, nagy beteg és hamarább meghalhat, mint gondolnánk. Nem azt kérem, hogy csak kedvesem légy és semmi egyéb, csak azt, hogy addig légy türelemmel, míg nőmmé lehetsz...

- Vagyis addig halaszszuk el házasságunkat és várjunk.

- Igen, várjunk, de nem elszakítva egymástól, te itt, és én Bajorországban. Az élet rövid és az ifjuság még rövidebb, nem vagyunk már olyan fiatalok, hogy bőkezűen elpazarolhatnánk időnket. Szeressük egymást addig, míg vérünk forrón kering, szivünk hevesen ver... Nem kell itt megtudnia senkinek, hová tűntél, máskor is tettél már évekig tartó utazásokat külföldön. Elrejtőzünk valahol, élünk csendben, egymásnak, boldogan, ameddig...

- Ne tovább, ne folytasd, ily módon sohasem bírnék neked boldogságot adni. Gyűlölöm a hazugságot és a görbe utakat, egész életemben az egyenes úton haladtam és azon akarok haladni ezentúl is...

- Az egyenes út is gyakran visz az örvény felé...

- De akkor legalább nem önhibám folytán kerülök belé. Nem, Richárd, nem, ha a szivem meghasad is, erre nem vagyok képes.

- Mert nem szeretsz, sohasem szerettél, egy leány, aki ilyen józanul gondolkozik...

- Richárd!

- ...az elárulja, mennyire számító.

- Richárd, miért keseríted meg így válasunkat! Miért kételkedel bennem? Mivel bizonyítsam be, hogy szeretlek? Mivel?

- Jer velem...

- Nem tehetem... ezt nem... de esküszöm, hogy soha másé nem leszek és megvárom, míg... míg szabad lépsz...

Günther felkaczagott. - Köszönöm szépen; igen megható, nagylelkű ajánlat...

- Ne gunyolódjál... Oh! Istenem, mivel érdemltem meg szerencsétlenségemet! Mivel? - kiáltá Leonora kétségbeesetten.

- Mert nem tudsz akarni, energiád csak látszólagos, szived, lelked ingadozó. Nem tudsz igazán, odaadóan szeretni, csak félig... nem tudsz felemelkedni a köznapias fogalmakon. Győzd le előítéleteidet, bizzál a férfiban, kinek szivedet ajándékoztad és megtalálsz a boldogságot...

- A görbe úton sohasem...

- Akkor válnunk kell.

- Örökre?

- Nem tudom. A jövő Isten kezében van. Ha egykoron szabad leszek, és akkor még nem hültünk ki egymás iránt...

- De hiszen nem mondtad-e, hogy szerelmünk örökké fog tartani?

- Igen, ha egyesülünk, de ha az élet utja elválaszt, nem állhatunk jól szívünk érzelméért. A távolság, az idő mindent felemészt, a legnagyobb bánatot és a legforróbb szerelmet is. Megöregsünk, érzéseink elkopnak és a feledés fátyola behálózza legkedvesebb emlékeinket... és ha talán évek múlva találkozunk is, már nem vagyunk többé azok... akik voltunk.

- De hiszen ez borzasztó!

- Ez a való, kedvesem, én ismerem az életet és azért szeretném, ha tapasztalataimon okulnál... a szerelmet nem szabad kihülni hagyni és csak akkor lehetsz boldog, ha az alkalmat meg tudod ragadni... ne habozz, ne tégy szerencsétlenné mindkettőnket.

- Szerencsétlen csak én leszek! Te hamar meg fogsz vigasztalódni... Most is nyugodtan tudsz beszélni a jövőről... nem szeretsz, miként én szeretlek, nem bánkódom... oh...

- Azt hiszed? Hogy mutassam meg néked lelkem sebét? Az láthatatlan, de sajog... Férfi vagyok és tudok tünni; ha nem akarsz rajtam könyörölni, mit tegyek?

Megfogta Leonora kezét és gyöngéden megcsókolta.

- Ne sirj Leonora, a könnyek nem használnak. Beszéljünk okosan. Mindaz, amit hallottál, oly váratlan, új előtted és még szoknod kell ama gondolathoz, hogy a világon nem megy minden a rendes uton. Ne határozz most... gondolkozzál felette... három napi határidőt adok, de többet is, ha akarod, várok nyolcz napot és akkor dönts sorsunk felett.

Leonora görcsösen zokogott, nem volt képes szólni. Richárd magához akarta őt ölelni, de a leány kisiklott karjai közül. Azután hirtelen letörülte könnyeit, kiegyenesedett és határozottan mondá: Ha három éven át gondolkoznám is, akkor is csak azt felelhetném neked, a mit most: a kedvesed nem bírok lenni. Menj, váljunk el. Ha a sors szabaddá tesz és akkor még nem késő... a tied leszek. - Isten veled!

- Tehát elküldesz? - kérde a férfi keserűen. - A színjáték be van fejezve. Ez utolsó szavad?

Leonora, ki könnyeitől nem tudott szólni, igent intett fejével.

Richárd csendesen nyúlt kalapja után, néhány perczig szótlánul nézett a lányra, azután némán kezét nyújtott neki.

Leonora kicsiny keze jéghideg volt. Görcsösen szorította meg Günther kezét. Oh! mennyire szeretett volna odaborulni a szeretett férfi nyakába és megcsókolni őt még egyszer, utoljára. De Günther fagyosan, mozdulatlanul állt ott, mintha már is idegenek lennének egymáshoz.

- Isten veled Leonora, - mondá szomorúan, - Isten bocsássa meg neked a fájdalmat, mit nékem okoztál. Ha a végzet úgy akarja, még találkozni fogunk.

Elváltak egy csók, egy ölelés nélkül, egy baráti kézszorítással. Még nem voltak mértföldek közöttük, de lelkeik között már is ür tátongott...

Leonora kiszaladt az erkélyre és kedvese után nézett. Az akkor lépett ki a kapun és felnézett. Udvariasan emelte meg kalapját és tovább ment; néhány lépés múlva újra visszafordult és köszönt. Leonora szoborként állt az erkélyen és kezével intett búcsút. Most az utcza sarkára ért Richárd és ott megállva, harmadszor emelte meg kalapját, azután eltűnt Leonora szeme elől a mellékutca fásorában...

ELJÁTSZOTT ÉLET.

Horváth kapitányt mindenki szerette az ezredben s azért, mikor Karlsbadba utazott a gyomorbaja miatt, sokan kikisérték a vasúthoz.

A felesége, a szép Matild, szótlanul, sápadtan állt a perronon, nagy álmodozó szemeiben fényes köncseppek ragyogtak és hogy leküzdje felindulását, idegesen harapdálta az ajkait. Részvétellel nézték őt a tisztek, mert Horváthék házi boldogsága köztudomásu volt; gerlepárnak is hívták őket. Tíz éves boldogságuk egén az első és egyetlen felhő, a férj betegeskedése volt az utóbbi években. De bárminő ingerlékenynyé, sőt hébe-korba kiméletlenné tette is a kapitányt a baja, Matild angyali türelemmel tűrte szeszélyeit és sohasem panaszkodott. Most is, hogy könnyítse férjének a válást, hősieen leküzdte fájdalmát, de mikor a vonat elrobogott, olyan ideges sirásban tört ki, hogy talán elájul, ha férjének legjobb barátja, Leinert főhadnagy sietve karját nem nyújtja neki. Szótlanul vezette Leinert a siró asszonyt, így értek ki az indóházból a kocsikhoz.

Rövid habozás után tiszteletteljes, résztvevő hangon kérdé a főhadnagy:

- Megengedi, hogy egészen hazáig kísérjem? Matild ráemelte könyes szemét, mintha nem értené, miről van szó, aztán siró hangon, mint a gyermek, ki fél egyedül maradni, mondá:

- Jőjjön.

Leinert felszállt az egyfogatuba.

Sokáig egyikük sem szólt. Az asszony csendesen sirt tovább, a főhadnagy idegesen pödörte hosszu, szőke bajuszát, ami szokása volt, ha valami lelki felindulást akart palástolni. Izgatott tekintete hol a kocsi ablakán át az utca kövezetén tévelygett, hol lopva a siró asszonyt kémlelte; de látva, hogy a kapitányné ahelyett, hogy lecsillapulna, mindig görcsösebben zokog, megszólalt:

- Csillapodjék az Istenért! még beteggé teszi magát... nincs ok az ilyen kétségbeesésre! A férje meggyógyul és néhány hét múlva viszontlátják egymást...

A kapitányné letörlé könyeit és elfult hangon felelé:

- Igaza van... gyávaság így viselnem magamat... egy katona feleségének nem szabad kislelkednie... De nem tehetek róla... rossz előérzetek kinoznak... félek...

- Mitől? - kérdé Leinert, átható tekintetet vetve Matildra, mintha az asszony lelkében akarna olvasni.

- Nem tudom - mondá összeborzongva Matild - rossz sejtelmeim vannak... mintha valami fenyegetne... Azelőtt, talán mert férjem oltalma alatt éreztem magamat, nem ismertem a félelmet, de most... egyedül...

Leinert közelebb hajolt hozzája és komoly, ünnepélyes hangon mondá:

- Ön nincs egyedül... védelmére itt vagyok én!

A kapitányné még sohasem hallotta őt ily hangon beszélni; ez a lány és mégis érczes, meleg hang és főleg a mód, ahogy e néhány szó mondva volt, ismeretlen volt előtte. Csudálkozva pillantott fel és e perczen tekintetük találkozott.

Csak egy pillanatig néztek így egymás szemébe, de ez a másodperc elég volt arra, hogy egymás lelkébe lássanak.

Mint mikor a robogó villámvonatról kipillantva, egy perczre felbukkan előttünk egy ismeretlen csudás tájkép, ami idegenszerű bűbájával megkapja egész valónkat, hogy eltörölhetetlen emléket hagyva vissza lelkünkben, a másik perczben már eltűnjék szemünk elől, olyan hatást tett Matildra is az, amit e pillanat alatt a főhadnagy lelkéből kiolvasott. Soha nem sejtett üdvöt adó szerelmet látott azokban a sötétkék szemekben, végtelen boldogság csábítgatta onnan és szívében egy ismeretlen édes érzésnek hurjait hozta rezgésbe. Czikkázó villámként világította meg rejtegetett érzésvilágukat ez a szempillantás. És mint mikor a sötétségből kilépve, hirtelen lehunyjuk szemünket a ragyogó napfény elől, úgy Matild is elvakítva attól, amit észlelt, ösztönszerűleg elfordította fejét és hogy ellensúlyozza a benyomást, kicsinylőleg, ajkbiggyesztve kérdé:

- Ön?

- Én - felelé hévvel Leinert és az asszony tekintetét kereste, de mivel Matild kitekintett az ablakon, szomoruan folytatá:

- Nem bizik bennem?

Matild nem felelt; arcát még mindig elfordítva tartá, Leinert csak picziny fülét láthatta, ami rózsaszín kagylóként tapadt szőke, fürtös fejéhez. A főhadnagy várakozásteljesen figyelt.

- Miért ne biznék férjem legjobb barátjában? - szólt végre, erősen hangsúlyozva a két utóbbi szót.

Matild hangja kimért és nyugodt volt; bátran nézett a főhadnagy szemébe, de az arcza piros volt a sirástól, nagy szeme égni látszott.

Leinert felelni akart, valami banális, semmit mondó udvariasságot akart mondani, de nem jutott eszébe semmi. A szíve szokatlanul hevesen vert, őrült, esztelen gondolatok keringtek az agyában, lelkében a felbolygatott szenvedély hullámozott és csak szenvedélyes, önfelelt szavak tódultak ajkaira.

Szerette volna azt a mellette ülő korrekt magaviseletű, gyönyörű asszonyt a karjaiba zárni és szerelmesen a szívéhez szorítva, azt kiáltani neki: De hát nem látod, hogy szeretlek, imádlak már régóta!

De nem merte.

Egy árny tolakodott közéjük, az alig elutazott jóbarát, a férj, akit megnevezve, Matild védfalul állított fel.

Hallgattak. Feszélyezte őket a ki nem mondott vallomás, amit a férfi csak a legnagyobb önuralkodással birt visszafojtani és ami minden tettett hidegsége daczára ott csillogott az asszony ragyogó, fényes szemében és megremegettette karcsu természetét.

Szerették volna megtörni ezt a kínos csendet, de nem találták meg többé a régi bizalmas, baráti hangot; mint két idegen ültek egymás mellett.

Mintha nem is ők ketten lettek volna azok, kik télen át órák hosszu során zongoráztak együtt és gyanutlanul hagyták egybeforrni lelkeiket a zene csodás varázsa alatt és lelkesülten szorítottak kezét, mikor a férj elragadtatva tapsolt játékuknak.

Jó pajtások voltak, kik fecsegték, nevettek, mulattak egymással és soha egy perczre sem jutott eszükbe, hogy... Míg most? Mi történt velük? Mi ment végbe szívében ama rövid másodperc alatt, míg tekintetük egymásba mélyedt?

Ilyen gondolatok ostromolták Matild agyát, de a talányra, ami szívet, lelkét kinozta, nem talált megfejtést.

A kocsi már közeledett lakásához, még csak néhány ház... érezte, mondania kell valamit, hogy megtörje a varázst, de e perczen tiszteletteljes szokott hangján megszólalt a főhadnagy:

- Tehetem holnap tiszteletemet?

És Matild gépiesen feleli:

- Örvideni fogok.

A kocsi megállt; a főhadnagy lesegíti Matildot a kocsiból. Az asszony búcsura nyújtja kezét és Leinert érzi, hogy az a kéz reszket.

Sietve, majdnem futva ért fel Matild másodemeleti lakására. Itt levetette magát férje arczképe előtt, ami ott függött a kerevet fölött és kezébe temetve arczát, hangosan zokogott.

*

Azt mondják, a könyek elmoszák a lélek bánatát. Matild azonban nem érzett megkönnyeb-bülést a hosszas sirás után. Az ő lelkéből nem távozott az a kinos nyugtalanság, ami ama percz óta, hogy a vonat tovarobogott férjével, erőt vett rajta. Könyei és fájdalmas töprengése mégis felvilágosították őt gyötrelmes lelkiállapotának valódi okáról. Mindig tisztábban állt előtte, hogy ő tulajdonképen nem a férjét siratja, de tehetetlenségét, gyengeségét egy fenye-gető veszélylyel szemben. És ez a veszély, mint a merész turistát a meredély, olyan erővel vonta őt magához. Nem volt lelki bátorsága távozni onnan. A meredély szélén csudás bódító illatu virág nyilott, amit közelebből óhajtott látni. Nem akarta ő azt leszakítani... oh nem... csak az illatát akarta magába szivni, csak pompájában akart gyönyörködni... De e bünös vágyat hirtelen elhallgattatá a felébredt lelkiismeret. A férjére gondolt. Vajjon megszűnt volna-e őt szeretni? És egészen boldogan veszi észre, hogy nem. A kapitány képe nem halt ki szivéből, csak sűrű, sűrű ködfátyol borítja... homályos körvonalakban rezeg lelkében az emléke...

Ekkor hirtelen leveszi a falról az arczképet, mohón nézi férjének vonásait, mintha feléleszteni akarná szunnyadozó érzéseit, aztán ajkaihoz szoritja a képet és susogja: Nem, nem, én téged szeretlek csupán, téged egyedül, és nem akarok gondolni arra a másakra!

Irni akar annak a másiknak, fel akarja őt kérni, kerüljék egymást a férj távolléte alatt, férje iránti barátságára akar hivatkozni... aztán egyszerre felkaczag. Micsoda örültség! Mi bátorítja őt fel arra, hogy irjon? Hiszen Leinert nem tett neki vallomást, egy perczre sem lépte át a tisztesség határait, és az, amit ő ama perczen szeméből kiolvasni vélt, talán csak felhevült képzeletének szüleménye?

Nem, ő nem írhat neki, de szóval... igen szóval értésére adja, hogy ne látogassa meg a férje megérkeztéig. Az első alkalmat fel fogja használni... mindjárt holnap szól vele...

Ez az elhatározása megnyugtatja és kissé megkönnyebbülve tér nyugalomra.

*

Mikor másnap Leinert öt óra tájt belépett Matildhoz, nagy társaságot talált; az ezred urai és asszonyai jöttek vigasztalni a szalmaözvegyet és élénk beszélgetésbe voltak merülve.

Nagyon érdekes esetet tárgyaltak. Egy fiatal katonatisztról volt szó, kit mindnyájan jól ismer-tek, és aki szerelmi bánatból agyonlötöte magát. Ez a szomorú ujdonság felizgatta vala-mennyiüket és különböző vélemények hangzottak. Az egyik a nőt vádolta, aki kaczerkodással magához edesgette a férfit és aztán a becsületes asszonyt adva, szivtelenül elutasította; mások a tisztet hibáztatták, aki egy becsületes asszonyt akart eltéríteni az erény útjáról. Mig végre a rövid nyaku örnagy kereken kimondta, hogy bolondság az egész, egy asszony miatt nem érdemes az embernek magát föbelöni.

- Nos Leinert? - szólt valaki - te is osztozol ebben a véleményben? Te vagy közöttünk a legfiatalabb, legjobban érthetsz az effélékhez.

Leinert nagyon komolyan nézett maga elé.

- Én az ilyen öngyilkosságban nem találok semmi érthetlent. Az öngyilkosság egy neme az örültségnek és nem teszi-e meg a szerelem is elég gyakran örültté az embert? Ha aztán az ilyen veszélyes pillanatban, mikor a szerelmi őrjöngés elérte a tetőpontját, beáll a lelki meg-hasonlás... a halál az egyedüli megváltás.

- Bravo Leinert, úgy beszélsz, mint valami filozófus! De azért nem hiszek neked. Te vizet prédikálsz és bort iszol - nevetett az őrnagy.

Leinert elmosolyodott. E percben olyan életkedv sugárzott sötétkéék szeméből, hogy csak-ugyan nehéz lett volna elhinni, hogy valaha öngyilkos gondolatokat fog forgatni a fejében. De azért vállat vonva erősítgeté:

- Nem lehet tudni... majd meglátjuk... egyszerre csak hallani fogjátok... Leinert főhadnagy... puff... szerelmi bánatában föbelőtte magát...

Mindnyájan nevettek.

- Nagyságos asszonyom - kérde a főhadnagy, a háziasszony felé fordulva, - hoz majd a siromra virágot?

- Ne beszéljen ilyen bolondokat - felelt Matild, de elsápadt.

A társaság lassanként elszéledt, az őrnagy és Leinert maradtak utolsóknak, végre ők is felkötötték a kardjukat és távozni készültek. Már az előszobában voltak, mikor a főhadnagy megszólalt:

- Ha nincs szüksége a Schumann-füzetre, szeretném magammal vinni?

- Azonnal kikeresem - felelt a kapitányné, de Leinert nem engedte és maga ment be a hang-jegyért.

Az őrnagynak sietős utja volt és ajánlotta magát.

Matild vendége után sietett.

A főhadnagy a zongora mellett állt.

- Nem találja Schumannt? - kérde Matild kissé izgatottan - itt fekszik legfelül.

- Csakugyan - viszonzá Leinert szórakozottan és folytatá: mikor játszunk négy kézre?

A kapitányné habozott; zavartan babrált ruhája csipkéivel és végre mondá:

- Ha a férjem haza érkezik.

- Mit jelentsen ez? - kérde megdöbbenve a főhadnagy.

- Semmit - felelé Matild, elkerülve Leinert tekintetét - asszonyi szeszély.

- Eddig nem volt szeszélyes!

- Most az vagyok.

- Megtiltja azt is, hogy meglátogassam?

- Nem tiltom meg... de jobb szeretem, ha ritkán jön.

- De miért? Miért? Mit tettem önnek?

- Leinert - mondá az asszony az izgatottságtól reszkető hangon - ha barátom... ha valaha barátja volt férjemnek... nem kérdez, de szót fogad. Ennek ugy kell lenni.

A főhadnagy érezte, hogy eljött a döntő pillanat. Matild remegő hangja felbátorította. Megragadta az asszony kezét és mintegy hipnotizálni igyekeztén őt tekintetével, könyörgő hangon mondá:

- Ez nem lehet... ez lehetetlen... - és halkán, szenvedélyesen suttogá: szeretlek!

- Hallgasson! - kiáltá ijedten a kapitányné, visszavonva kezét.

- Nem hallgathatok tovább... szeretlek... nem élhetek nélküled!...

- Távozzék - mondá a kapitányné, minden erejét összeszedve, büszkén, parancsolólag.

- Matild - könyörgött Leinert - ne legyen szivtelen, ön jó volt eddig hozzám.

- Nem érdemelte meg jószágomat, visszaélt bizalmammal... felhasználja férjem távollétét... ez gyávaság... én gyülölöm... megvetem önt... távozzék...

A főhadnagy ajkai elfehéredtek.

- Ön meg fogja bánni szavait... - mondá tompán, - de akkor már késő lesz.

Csendesen nyúlt sapkája után és szótlanul meghajolva az asszony előtt, lassu léptekben ment az ajtó felé.

Matild megkövülve nézett utána.

A lemenő nap utolsó sugara átszűrődött az ablak csipkefüggönyein, végig siklott a butorokon, a szőnyegen és annak egyik arabeszkje vérpirosan emelkedett ki a napfényben a sötét alaplól. Matildnak ugy tetszett, vérfoltot lát és iszonyu viziója támadt:

Leinert átlőtt mellel elterülve feküdt a földön, az arcza halotthalvány volt és a szive vére lassan csepegett le a szőnyegre...

És ő ott térdelt mellette, eszelősen tördelte kezeit és nem birta többé életre kelteni az imádott férfit.

A főhadnagy most az ajtó kilincsére tette a kezét. Horváthné rémülten felsikoltott:

- Róbert! - kiáltá kétségbeesetten.

A főhadnagy csak ezt várta. Oda rohant hozzája és szerelemittasan zárta őt karjaiba.

*

A kapitánytól nagyon jó hírek érkeztek a fürdőből; - szemlátomást javult és alig várta, hogy haza térhessen. De a felesége rettegve gondolt e perczre; férjének minden levele pokoli szenvedést okozott neki és a legellentétebb érzelmek dúltak ilyenkor szivében.

Lelkében felébredt megcsalt férje iránt a szánalom és ez a szánalom felelevenítette benne a boldog mult összes emlékeit.

Ilyenkor átkozta önmagát és kedvesét, átkozta bűnös szerelmét, ami miatt feldulta egykori boldogságát, megcsalta a férjek legjobbját; és olyan szerencsétlennek érezte magát e perczekben, hogy nem volt képes őt semmi sem vigasztalni. Hiába csillapította, nyugtatta őt Leinert. Matild majdnem gyűlölettel fordult el tőle, úgy, hogy a főhadnagy féltékenyen kérdé: De kit szeretsz hát tulajdonképen, őt vagy engem?

Ha ő azt tudta volna! Két lény lakozott benne, az egyik a jó, a tiz évig becsületes asszony: az a férjét siratta; a másik, a bukott nő, szenvedélyesen ragaszkodott kedveséhez és ez a lelki meghasonlás majdnem az örületbe kergette. Oh! minő drágán fizette meg lopott boldogságának

tiltott örömeit! Nem olyan könnyű rossznak lenni annak, ki becsületesnek született! Egy önfeledt pillanatban elkövetett ballépés még nem elegendő arra, hogy elfeledtesse hosszú évek tiszta érzéseit.

És jaj annak az asszonynak aki elbukott és nem tud könnyelmű lenni!

Leinert szomoruan tapasztalta, hogy Matild csak félig az övé és bármily odaadóan is szereti az asszonyt, nem képes annak mindene lenni. Sokszor óhajtotta, bár lenne Matild rossz, szivtelen, könnyelmű, akkor talán nem gondolna megcsalt férjére és nem kinozná önmagát és kedvesét hasztalan agyrémekkel. Néha arra gondolt, hogy áttéteti magát és megszökik végzetes szerelme elől; de nem volt lelki ereje hozzá: imádta azt az asszonyt és talán épen mert érezte, hogy annak a nőnek a lelke még nem egészen az övé: örült vágy ösztönözte őt, kedvesét egészen birhatni. Aggodalmasan látta tűnni a heteket... már csak napok választották el attól az időtől, mikor megérkezik a férj... Mi lesz akkor? Hogyan játszák ki majd a kapitány éber figyelmét? Miként fogja magát viselni Matild, képes lesz-e idegességét elpalástolni?

És a főhadnagy nem mert arra az eshetőségre gondolni, hogy Matild talán szakítani fog vele. Ha megszöktethetné, ha elvihetné őt messzire, messzire... De erre gondolni sem lehetett. Még nyolcz napjok volt, nyolcz napi boldogság, mielőtt a férj visszatér és érvényesíti jogait...

A főhadnagy ideges nyugtalansággal sietett e napon Matildhoz, de a kapitánynét feldult arczzal, halálsápadtan találta.

- Mi történt? - kérdi Leinert ijedten.

- Ő megérkezik ma este - szólt Matild tétova szemekkel - most vettem táviratát.

- Ah! - mondá a főhadnagy elsápadva.

- Mit tegyünk? - kérdé Matild idegesen - nem tudok... nem merek a szeme elé lépni.

- Mit akarsz tenni? - kérdé Leinert megdöbbenve.

- Nem tudom... szökjünk meg.

- Tudod, hogy ez lehetetlen...

- Ugy haljunk meg együtt... ölj meg...

- Micsoda örült beszéd; minek meghalni, mikor szeretjük egymást!

- Már nem szeretlek!

- Matild! Te nem tudod, mit beszélsz...

- Igazad van! - kiáltott az asszony eszelősen - mióta tudom, hogy ő este megérkezik, elvesztettem az eszemet... szeretnék megszökni... meghalni, hogy ne kelljen vele találkoznom...

- Annyira gyülölöd?

- Gyülölöm? Szánom őt - meg akarom kimélni attól, hogy megölelje hűtelen feleségét, kezét szorítson csalfa barátjával...

- Matild, te lázban vagy, az istenért, nyugodjál meg! Ilyen viselet mellett azonnal elárulod magadat. Óvatosságra van szükségünk.

- Ölj meg!... szenvedek!

- Ne kinozz... én nem szenvedek talán? Ha rágondolok, hogy nem leszesz többé egyedül az enyém és képmutató örömmel kell fogadnom barátomat, a kinek elloptam a feleségét! Azt hiszed, ez semmi? De mit tegyünk? A helyzet komoly, hidegvérre van szükségünk.

Hidegvér és Matild! Ez két ellentétes fogalom volt, de Leinert addig beszélt és csillapította kedvesét, míg végre az beleegyezett mindenbe, amit a főhadnagy akart. Este Leinert és barátjai kimennek a vasúthoz és ott találkoznak Matilddal. Mennél többen lesznek, annál könnyebb lesz az első találkozás a férjjel.

Matild kedvese távozása után ideges sietséggel rendezett el mindent férje fogadásához, de csak úgy támolygott. Csakugyan lázban volt, a térdei reszkettek, a feje égett és a halántékai hevesen lüktettek, de azért nem pihent egy perczig sem, valami benső nyugtalanság hajította előre.

Végre itt volt az ideje, hogy a vasúthoz siessen.

Gépileg tette fel kalapját a tükör előtt és megijedt önmagától. Az arcza fel volt dülva, beesett szemei sajátságos tűzben égtek, sápadt ajkai reszkettek, tekintete zavarossá vált.

- Nem mehetek... nem bírok - suttogá eszelősen.

*

Kilencz óra felé a rövidnyaku őrnagy lihegve sietett fel Horváthékhoz és kérdé a cselédet, megérkezett-e már a kapitány? Nem mehetett a vasúthoz és lakásán akarta üdvözölni barátját.

- Még nem - válaszolt a leány - de a nagysága itthon van, kissé rosszul érzi magát. Tessék besétálni.

Az őrnagy bement, a leány pedig leszaladt, mert úgy tetszett neki, kocsí állt meg a ház előtt.

Csakugyan Horváth érkezett meg. Leinert és még egy barátja voltak vele. Az első emeleten találkoztak az őrnagygyal, aki fedetlen fővel, rémült arccal futott le a lépcsőn és elállta utjokat.

A kapitány és Leinert egyszerre kiálták:

- Mi történt?

- Ne menj fel - dadogá az őrnagy - ne menj fel... hallgass meg előbb... szerencsétlenség történt... a nőd...

De a kapitány nem hallgatott reá, félrelökte és nyilsebesen futott fel, Leinert nyomban követte.

Lakásának ajtai tárva, nyitva álltak.

A szalonban a szőnyegen elterülve feküdt Matild, átlőtt halántékából lecsepegett a vér és nagy veres foltot képezett a szőnyegen.

Horváth kétségbeesett kiáltással rogyott le a holttest mellé.

- Miért tetted ezt Matild, miért? - jajveszékelt vérfagyasztóan és megindító zokogása közben is folyton csak ezt ismételte.

Leinert halálsápadtan megdőlt a falnak; támolygott, a lábai inogtak. Oh! mit nem adott volna érte, ha ő is oda borulhatott volna a drága halott mellé! És tehetetlen fájdalomában irigyelte azt a szerencsétlen, zokogó férjet, mert annak joga volt a halottat megsiratni!

AMINT Ő AKARJA.

»Minek írjunk többé egymásnak? Szerelmünk meghalt. Sohasem volt nagyon életképes és az utolsó tördőfést ott kapta az Adria kékes habjai mellett, ahol hiába vártam reád... Tudtad, mennyire szeretlek és azt hitted, jogod van könnyörtelenül bánni velem... de mindennek megvan a maga határa, a türelemnek is. Az enyém kifogyott. Nagyon sokat túrtam, mert hiszen tudod, hogy sokáig mindent elkövettem, csak hogy halálra ítélte szerelmünket életben tartsam! De hiába küzdöttem... hiába... most már mindennek vége!...

Oh, ha akkor, midőn egyedül bolyongtam a tengerparton, a hová neked is jönnöd kellett volna, aztán lemondta szeszélyből, vagy isten tudja miért, ha akkor, mikor annyira vágytam utánad és hivtalak... ha akkor eljössz hozzám egy napra, egy órára csak... mindez másképp lenne most... De te végig sebezted szívemet és egyedül hagytál lázongó gondolataimmal. Volt időm gondolkozni és én gondolkoztam. Illuzióim lassan szétfeszültek és tisztán bontakozott ki előttem a való... tisztán láttam, hogy ez a szerelem csak kint és gyötrődést fog hozni reám mindenkor, mert nincsen sem jelene, sem jövője. Az életviszonyok, a távolság elválasztanak egymástól, boldogságunk csak röpke perczekből áll, miket kín és vágyteljes hónapok követnek... Mondd, boldogság ez?

Lehet, hogy te beéred vele; a férfi másképp szeret, mint az asszony. Őt elfoglalja hivatása, ezer kárpoztást nyújt neki az élet és a szerelem, csak egy töredékét képezi gondolatvilágának. De az asszony, ha szeret, egész szívével, lelkével, minden gondolatával csüng szerelmén. Én sem tudok félig szeretni. Megkísérlettem, de nem lehet. Te ott, én itt - mond: élet ez? Nekem nem; mert ha távol voltál, csak félig éltem, minden kihalt körülöttem és életem nem volt egyéb, nyomorult tengődésnél. Te, kit egy idő óta ünnepelek, nem vetted észre, mint tünnek az órák, napok, a hónapok; nekem, távol tőled, bizony lomhán haladt az idő. Mert igazán szerettelek, mert egészen birni akartalak...

Neked, hogy nagy és szép dolgok alkotására folyton újabb benyomásokat szerezz, azt mondod, szabadnak kell lenned, hogy utazhass, szórakozhass kedved szerint. Folytonos változatosság kell neked... te a világra vagy és lángoló lelked az egész világot óhajtja magának. De ilyen körülmények között mond, mi marad meg számomra?

Lemondások, csalódások, sok sok bánatos érzés és még reménység sem, hogy egykor másképp lesz!

Ne gondold, hogy szemrehányásként mondom mindezt neked, én csak be akarom bizonyítani, hogy közöttünk a szakadás elkerülhetetlen. Nem szerelmedben kételkedem; tudom, hogy szerettél és talán még most is szeretsz, de nem szeretsz eléggé, mert ha igazán szeretnél, legyőznéd az akadályokat, melyek elválasztanak. Szerelmed gyenge; könnyen és hamar is el fogsz feledni. Én pedig nyugodtabb leszek, ha tudom, hogy nem szabad többé szerelemmel gondolnom reád. De mit beszélek még szerelemről? Nem halt-e meg szerelmünk? Nem voltam-e jelen haldoklásánál ott az Adria partjainál? Isten veled! Ütött a válás órája, de ne váljunk el mint ellenségek. Én barátnőd maradok.

És ha egykoron, sok, sok idő múlva, a sors majd összehoz, mint régi barátok nyújtunk egymásnak kezét. De egyelőre ne írj, ne iparkodjál elhatározásomban megingatni, ne zavard lelki nyugalmamat hasztalan, célt úgy sem érnél, mert a boldogságot *amint én akarom*, úgy sem tudod vagy akarod nekem megadni.

Élj boldogul!

Valérie.«

Endrey Pál a szerencsés emberek közé tartozott. Anélkül, hogy mélyebb érzései, erősebb akarata vagy tanulmányai lettek volna, csodálatosan élénk vérmérséklete és ügyessége által korán szerephez jutott a társadalomban. Pompás megfigyelő képessége és raffinált rutinja révén hasonlíthatatlan érzéke volt minden iránt, ami érdeket tudott kelteni. Kitűnően értett hozzá, miképpen lehet megtörtént szenzációs eseményekhez, melyek a közönség képzeletét anélkül is foglalkoztatták, festői háttért és izgalmas folytatást költeni, anélkül, hogy köznapivá vagy izléstelenné váljon. Sőt ellenkezőleg: e tárgyak mind mintegy megfinomodva kerültek ki tolla alól, bevonva bizonyos diszkrét zománczával a költészetnek, melynek erejét nem lehetett elvitatni tőle. E mellett szellemes, ötletes és fordulatos is tudott lenni - szóval, nagy feltűnést keltő regényeket írt és mivel e túlmodern művek alakjaiban mindenki önmagára vagy környezetére ismert, könyvei hamar népszerűkké váltak. Különösen az asszonyok szerették, kik az érdekes könyvek íróját rendszerint regényhősnek szeretik elképzelni; Pál pedig csinos külsejével és sima modorával ugyancsak megfelelt annak az eszménynek, amit a nők maguknak egy világfi-íróról alkotnak.

Egyedül volt dolgozószobájában, midőn Valérie levelét megkapta; figyelemmel olvasta végig, aztán újra előlről kezdte, és így tartott az egy darabig, míg végre szemei öntudatlanul tapadtak a betűkre és ő a levél tartalmát csak lelki szemeivel futotta újra át.

Ám rövid gondolkozás után gondtalanul, majdnem megkönnyebbülve dobta el magától a papírlapot és vállat vont.

- Valerienak igaza van, jobb az így. Ő tulkövetelő volt, szerelmemmel nem érte be... lekötni pedig nem hagyom magamat. Ezt az egyet nem!

Aztán czigerettát sodort, leheveredett alacsony, széles kerevetén, feje alá gyürt néhány kis selyempárnát, ama számtalan, fantasztikus színű kis vánkosok közül, melyek a kerevet hosszában felállítva voltak és füstkarikákat fujva a levegőbe, tovább gondolkozott.

...Pedig szerettem Válit... ez a viszony sokáig tarthatott volna... ha Váli okosabb. De ő mindegyütt kisérteteket látott, bizalmatlan volt, azt akarta, mindig mellette legyenek... szóval... eh! mit tudom én! lekötni akart egészen... óh! óh! és így eljöttünk volna ismét a végére. Fini! Ugyan hányadszor?

És Pál eközben akaratlanul is végig járatta tekintetét az apró asztalokon szanaszét heverő fényképeken, melyek egykori hódításaira emlékeztették. Csupa szép női arc mosolygott feléje: színésznők, énekesnők, férjes asszonyok, naiv leánykák, kik egykoron hevesen dobogtatták meg szívét, míg most közönyösen, egykedvűen tekint reájok. Íróasztala felett, majdnem életnagyságban Valerie képe csüng; erre nem nézhet nyugodtan; szíve mélyében megmozdul valami... valami ideges nyugtalanság, valami sajnálatféle... de nem akarja ez érzést figyelembe venni, egyedül visszanyert szabadságának akar örülni most. Van is oka, mert ez a nő veszélyessé válhatott volna reá. Szerették egymást forrón, szenvedélyesen és volt egy percz, midőn Pál is azt hitte, nem élhet ez asszony nélkül, de ez nem tartott sokáig. Valerie leplezetlen, odaadó szerelme, ahelyett, hogy fokozta volna, lehütötte az övét. Az elkényeztetett, blazirt világfi természetesnek találta, hogy őt szeressék, imádják és azt hitte, Valerie majd beéri szerelmének morzsáival is. De rosszul számított. Valerienak nemcsak szíve, de lelke is volt, nem akart egy férfi játékszere lenni.

Most tisztán látta ezt Pál... és kezeit dörzsölte örömeiben, hogy megszabadult.

- Ő szép, jó, kedves és okos, szötte tovább gondolatait az író, - a férfi, aki nőül veszi, boldog lesz vele... De én... én... nem vagyok férjnek való! Nincs az az asszony, a kiért feláldoznám szabadságomat! A részegítő, boldogító szabadságot? Soha!

Pál hirtelen mozdulattal felugrott a kerevetről, úgy, hogy az apró vánkások messze gurultak szerteszt és cigarettájának hamuja beporozta finom posztó-kabátját; aztán nagy gonddal öltözködni kezdett.

Estélyi ruhát öltött, virágot tűzött kabátja gallérjára, egy perczig kedvtelve nézett az állótükörbe, ami visszatükrözte elegáns alakját, érdekes arcját, magas homlokát, éles tekintetű szemét. Ugy látszik, meg volt magával elégedve, még egyet sodorított sötét szőke, felkunkoródó II-ik Vilmos-bajuszán, feltette tükörsima czilinderét és fütyörészve hagyta el lakását.

Társaságba ment és onnan barátjaival a vendéglőbe, ahol hajnalig pezsgöztek. És már rég nem látták Pált olyan jókedvében, annyira szellemesnek, vignernek, mint ezen este.

*

Valerie, miután hosszú levelét Pálnak megírta volt, hasonlókép megkönnyebbülten sóhajtott fel. Annyit sirt, szenvedett, töprengett, míg odáig jutott, hogy most úgy érezte magát, mint egy veszélyes, rettegett műtét után, amit végre szerencsésen keresztül állott és melynek üdvös hatásában nem kételkedik.

Nagyon szerette Pált, szerette szenvedélyes, lángoló szívének minden dobbanásával, de századvégi gyermek volt ő is, aki felbonczolta, taglalta érzelmeit és annak a férfinak a szerelmét is, kinek szívet odaadta.

És mivel reájött, hogy Pál szerelmében nagyon is sok az önzés és nincs arányban az ő önzetlen feláldozó szerelmével, elhatározta kitépni ez érzést szívéből, mielőtt boldogtalanságának lenne kutfejévé. Lehet, hogy titkon azt is remélte, hátha Pál megijed a szakítástól és bűnbánólag leborul majd a lábai elé, hogy örökre az övé legyen. Az asszonyi szív rejtélyes és sokszor meglepő ellentmondásokkal van tele. Azonban, ha élt is az asszony szívében egy ilyen kis remény, neki e perczben nem volt tudomása róla.

Hideg érvekkel elhallgattatta lázongó szívet és ahelyett, hogy gyáván a busulásnak, siránkozásnak adta volna magát, a társas élet hullámai között szórakozott. Bátran, mint a kereszties hadak harczosa, belevetette magát az élet csatatüzébe, csak hogy ő nem a keresztért harczolt, de elvesztett lelkinyugalmát akarta visszanyerni.

Mindjárt első este a színházba ment és régen volt oly szép, mint mikor páholyába belépett. A lelki rázkódtatás, a belső izgalom, háborgó érzései, szokatlan kifejezést adtak arcának, bátor lelke sugárzott szemeiben és szépségének sajátyszerű varázst kölcsönzött.

A messzelátókat mind ő rá szegezték. Észrevette, észre; és örült neki nagyon.

- Még ifju vagyok és szép - gondolta - elemésszem magamat egy férfi miatt, aki csak játszott a szívemmel?

Tekintetét lassan körüljártatta a földszint közönségén és az első sorokban egy ismerős, rég nem látott arcra bukkant.

Fehér Kelemen, volt akit még mindig messze-messze országokban vélt. Hogy miért ment volt oly nagy utra Fehér Kelemen, nagyon jól tudta azt Valerie, mert hiszen elég fáradságába került óvatos, kiméletes módon tudtára adni egykor, hogy felesége sohasem lehet. Pedig jó barátságot tartott Kelemennel és ha lelkét már meg nem perzselte volna a szerelmi láng és az író veszedelmes szeme, talán beléje is szeret. Fehér igazán hozzá illő párti lett volna. Tetőtől talpig gentleman ember volt és hozzá gazdag is. Ha Pálhoz megy, sokkal szerényebb életviszonyokkal kellett volna beérnie. Mindez átczikázott a szép asszony agyán, midőn Fehér nyugodt, komoly arcját megpillantotta és mikor aztán a felvonásközben Kelemen feljött a páholyába, nagy örömmel nyujtott neki kezét. Miért volt ma kedvesebb, felbátorítóbb vele szemben, mint egyébkor? Csak daczból a másik iránt? Vagy pedig, mert az asszony szive

sohasem fogékonyabb újabb szerelemre, mint épen egy szerelmi csalódás után?! Mit érzett e perczen, maga sem tudta, de midőn magán érezte Kelemen tekintetét, komolyan el volt határozva, hogy nem gondol többé azokra a sötét, lángoló szemekre, melyek lázba hozták egykor egész valóját.

És mint a javító-intézetből kiszabadult bűnös, aki javulását akarja bebizonyítani, gondolatban ő is egyre Fehér előnyeit taglalta Pál rovására. Lefekvésközben is folyton Kelemenre gondolt, bár meg kell vallani, hogy mindazonáltal... Pálról álmodott.

*

Pál ezalatt élte a világát. Többet mulatott, mint valaha. Szorgalmas is tudott lenni, de mint minden írónak, sőt neki még gyakrabban, meg voltak a meddő perczei, mikor nem volt képes írni. Egy hosszabb regénye, melytől nagy sikert várt, volt sajtó alatt és ebbeli várakozásában és részben, mert sehogysem tudta megtalálni a kellő hangulatokat, pihentette a tollát.

Ő is, miként Valerie, el volt tökélve, hogy nem gondol többé a felbomlott szerelmi viszonyra, de bármiként is igyekezett Valeriet elfeledni, ez csak félig sikerült neki.

Reggel, ha postája megérkezett, ujjai akaratlanul is Valerie levelét keresték, hiszen annyira megszokta volt minden másod-harmadnap Valerie hosszú arisztokratikus betűit a levélborítékok között. Annyira hozzá szokott a szerető asszony szellemes, néha rövidebb, néha hosszabb, de mindig pontosan megjelenő és mindig szeretettől átlengett leveleihez, hogy most nehezen nélkülözte azokat, bár nem vallotta azt be önmagának.

Ideges nyugtalansággal vetette magát a társasélet mulatságaiba, tánczolt, udvarolt, mint egyébkor és csodálkozva vette észre, hogy semmi sem mulattatja igazán. Ha aztán kifáradva, elfásulva hazatért, sokszor rajtakapta magát, hogy perczekig elmereng Valerie arczképe előtt és vágy ébred szívében az asszony után. Ez annyira felbosszantotta, hogy végre eltávolította az arczképet, de a lelkébe vésődött képet azért nem volt képes kitörölni. A sajtó alól kikerült új könyvének nagy és lármás sikere egy perczre kellemesen szórakoztatta, de aztán az is ellene fordult. Ujra a szeretett asszonyra kellett gondolnia, a kivel azelőtt olyan édes volt irodalmi sikereit megosztani. Mikor ez érzés öntudatára ébredt, tisztában volt vele, hogy eddig csak áltatta magát s hogy szabadságát, függetlenségét még mindig nagy veszély fenyegeti. Ez elől ki kell térnie, ez világos s azért elhatározása sem késett soká. Gondolkozott... kereste, ami visszaadhatná nyugalmit és végre is megtalálta. Nagy és végzetes változást kell tennie az életében - ez az egész. Egy nagy fordulatra van szüksége, mely kiragadja eddigi gondolataiból s ez meg fogja menteni. Azon fogja kezdeni, hogy visszaküldi Valerie leveleit, mint a hogy a képét is elrejtette. Ezt már régen meg kellett volna tennie; Valerie ugyan nem kérte vissza a leveleit, de azért Pálnak úgy tetszett, hogy kötelességet mulasztott. Azonnal elő is kereste a csomagot. Azonban, amikor kezei között tartotta az egykor várva várt s annyi kellemes izgalmat keltett leveleket, még sem állhatta meg, hogy találomra ki ne huzzon egyet közülök. Mielőtt átfutotta volna, egy perczig ingadozott. Mit törődik ő már azzal, ami ott irva van?! De aztán vállat vont és így gondolkozott: Ej! mit, ha másnak nem, jó lesz egy kis lelkierőgyakorlatnak! Nyugodtan széthajtotta a papírt és olvasni kezdett.

»Egyetlen Pálom! Bálból érkezem haza... milyen száraz, unalmas órák voltak ezek... mint minden percz, amit nélküled kell eltöltenem!... Éjfél van... végre én is meg fogom találni a nyugalmit, de mielőtt álomra hajtánám fejemet, a lelkem megcsókol téged. És csak azt óhajtanám, hogy te ott a távolban éreznéd, milyen forrón, teljes szívéből, egész lelkéből csókol téged

Valeried.«

Semmi egyéb. Csak egy csók volt az, amit neki az a szerelmes asszony küldött, de annak hevét most a szakadás után, egy év múlva is érezte Pál...

Gyorsan visszatette a levelet és nem bolygatta tovább a csomagot.

*

Valerie nem volt meglepetve, hogy három hónappal új találkozásuk után Fehér ismét megkérte a kezét. El lehetett erre készülvén, nem is idegenkedett többé attól a gondolatától, hogy Fehér nejevé legyen és mégis mikor ki kellett volna mondani az igent, három napi gondolkodási időt kért. Nem mintha kételyei lettek volna, helyesen teszi-e, ha életét arra a derék emberre bizza. Nem. De e három napra szüksége volt, hogy még egyszer megvizsgálja szívét és végképen kigyomlássa onnan a múlt emlékeit. Örömmel tapasztalta azonban már az első este, hogy a jövő biztos alapu, kecsegtető boldogsága mellett a múlt elhalványul szívében és annak emlékét csak mint egy álmot őrizte meg lelke, álmot, mely szép volt, bódító, de csak álom volt.

Tehát Pált nem szereti többé... az izzó szenvedély kihült... csak hamu, hamu maradt a helyén!

Valerie úgy örült az ész győzelmén szíve fölött, hogy a második napon már-már azon gondolkozott, hogy be nem várva a határidő leteltét, irni fog Kelemennek. Mikor e napon sétálni ment, könnyü szívvél, boldogan járt az utcákon. Kimondhatatlan elégedettség szállta meg, maga előtt látta lebegni a boldogságot és érezte, hogy csak a kezét kell kinyújtania érte.

Az emésztő szenvedély, lelkiharcz, kételyei, a bánkódás, mily messze távol volt most mindez ő tőle; gondtalan, csendes boldogság előérzései ringatták a szívét. »Boldog leszek - gondolja - az akarok lenni és úgy lesz.« De e perczen egy könyvkereskedés előtt elhaladva, régi szokása szerint megáll, hogy nézze a megjelent új könyveket és az irodalmi újdonságok között megpillantja Pál sok port felvert, »Hazugságok« című híres új regényét.

A fehér selymes papíru czimlapon bronzszinü betűkkel áll írva e szó, mely mintegy felelni látszik Váli titkos gondolataira.

Villámcsapásként hat ez az asszonyra, tekintete megrettenve tapad a könyvre, úgy néz arra, mint valami ellenségre, aki hirtelen, váratlan bukkant fel előtte és azt mondja neki: Oh! te azt hitted, erősebb vagy nálamnál, legyőztél?! Diadalodnak hasztalan örvendsz, az erősebb én vagyok... Ime elegendő, hogy csak a nevemet pillantsd meg egy papírlapon és a szíved remegni kezd... Három hónapi erőlködésed kárba vész, mert az érzések, a miket magadra erőltetsz, nem igazak: »Hazugságok!«

- Nem igaz! - szólal fel Váliiban daczosan egy hang - a szívem nem remeg, könyvedet közönyösen nézem, a meglepetés megdöbbenett, de nem félek tőled!

Ám nem tud mozdulni a kirakat mellől; a veres betűk delejként vonzzák őt magukhoz. A kísértés erős, nem bír neki ellentállni; bemegy és megveszi a könyvet.

- Csak kíváncsiság, semmi egyéb - gondolja hazamenet - és ha elolvasom, mi rosszat teszek vele?

Egész éjjel és egész reggel folyton a »Hazugságok«-at olvassa. Pál szólt onnan hozzája, Pál hangját véli hallani. Bosszus lesz önmagára. Miért is kellett neki e könyvet épen most meglátni és megvenni?... Kelemenre gondol és úgy érzi, mintha ezzel a tettevel valamit vétett volna ellene. Izgatottan jár fel s alá és nyugalma vissza nem tér délig. Ekkor hozták be neki az újságot, amelyben olvassa, hogy Pál, a nagyhirű író, miután befejezte gyorsan híressé vált regényét, Indiába utazott a kormány által támogatott néprajzi expedicióval.

Váli egy pillanatilag mereven nézi a betűket, aztán leteszi a lapot és hosszan felsóhajt. A megkönnyebbülés sóhaja ez. Szerelmi regénye most már egészen be van befejezve, mert ha

Pál ennyire belenyugodott a szakításba, úgy Kelemennek mi sem áll többé utjában szívéhez. Olvasta volna korábban e hirt, bizonyára nem tüzi ki a három napos határidőt. Ekkor eszébe jut, hogy a harmadik nap letelt s mikor meghallja az előszoba csengőjét szólani, megismerni véli a csengetésről, hogy Kelemen érkezik. E pillanatban mégis összerezzen. Egy kis zavar vonul át a szívére, kétségtelen: az utolsó az életben. Jól érzi és tudja, hogy ezentul derült nyugalommal fogja mindenkor fogadni Kelemen látogatását, s ha eddig nem szerette is, ezentul nem nyújt okot és alkalmat arra, hogy Kelemen boldogtalannak érezze magát. És örült rajta, hogy ez az elhatározása oly nagy nyugalmat árasztott el benne.

Az ajtó most felnyílik és a küszöbön megjelenik... Pál. Szótlánul, mereven áll ott egy pillanattig, arcza sápadt, szeme izgatottan fénylik. Hidegen, udvariasan akar köszönni és belekezdeni betanult beszédébe:

- Nem akartam Európát elhagyni anélkül, hogy eleget ne tegyek egy lovagias kötelességnek, ime asszonyom: elhoztam leveleit!

De amint megpillantja Váli remegő alakját, arcza kigyulad és szó nélkül siet feléje.

És Váli e perczen elfeled mindent: szenvedéseit, csalódását, női büszkeségét, Fehér Kelelent... csak őt látja, Pált, az imádott férfit.

Pál egészen közel lép hozzá. Váli nem hátrál és így nézik egymást egy fél pillanattig. Ekkor Pál ösztönszerűleg kitarja karjait és Váli öntudatlanul a nyakába borul.

Szorosan átölelve tartják egymást, sokáig egyikük sem tud szólani, végre az asszony izgatottságtól fuldokló hangon rebegi:

- Miért jöttél vissza, miért? Hogy újra boldogtalanná tégy?

- *Hogy boldoggá tegyelek! Boldoggá úgy: ahogy te akarod!*

VASZILESCU STEFANE.

Jonescu Petru idegesen fészkelődött székén; már több mint félórája várakozott kellemetlen érzések között a miniszter előszobájában. Mert a demokraticus érzelmű Petrunak nagy lelki küzdelmébe került, hogy bekopogtasson oskola-pajtásánál Vaszilescu Stefanenál, aki 30 év előtt épen olyan elnyűtt nadrágban lapdázott a mahala (külváros) poros utcáján, mint ő, most pedig közoktatásügyi miniszter abban a czifra palotában, ahol egész nap le és fel járnak a lépcsőn a folyamodó szép tanítónők. Most is valami asszonyféle lehetett odabenn a miniszternél, mert koronként a nehéz tölgyfa-ajtón keresztül negédes női kacaj hallatszott.

Ez bántotta Jonescu Petrut. Lám... lám, ő itt vár... vár kinosan és odabenn azalatt valami előkelő látogató gondtalanul nevetgél!... Kis vártatva felnyilt a miniszter szobájának ajtaja és azon kecses, lenge alak suhant ki. Jonescu Petru erős heliotrop illatot érzett, ruhasuhogást hallott és felpillantva, egy gyönyörű szép leány kipirult arcát, csillogó szemét látta, de nem sokáig gyönyörködhetett benne, mert a szép jelenség hirtelen eltűnt a kijárat ajtaján. Jonescut pedig előszólította a hivatalszolga.

Sápadtan, izgatottan lépett be egykori barátja elé a kérvényező, mert bármily közönyt is szinlelt ő a nagyok iránt, azért mégsem akadályozhatta meg, hogy gondosan kikefélt, kopott kabátja alatt a szive hevesen ne dobogjon. Mintegy ködben látta maga előtt a fiatal miniszter nyulánk alakját, amint ott állt megdülve az íróasztala mellett és épen a belépőnek a névjegyét olvasgatta. E perczen felpillantott. Gonddal borotvált, különben komoly kifejezésű halvány arcza derült, majdnem vidám volt és valami örömtelt izgatottságtól látszott felhevülve lenni.

- Te vagy az Petru? - kiáltá, barátságosan nyujtva kezét a zavartan ott álló Jonescu felé. - Ez derék. Tudod-e, hogy te vagy az egyedüli a régi pajtások közül, aki nem keresett fel, mióta miniszter vagyok? Mivel szolgálhatok?

Az ennyi kegytől még jobban megzavarodott Jonescu gépiled hebegte:

- Domnule ministru (Romániában a minisztert nem szólítják kegyelmes urnak) domnule ministru...

- Hagyd a czimezést Petru... magunk között vagyunk. Örülök, hogy látlak. Hogy vagy?

- Csak úgy lassan, mint a szegény ember, akinek kicsi a fizetése és sok a gyermeke - felelé a magához tért Petru keserűen.

- Még mindig a városnál vagy?

- Még mindig... dolgozom három helyett, de nem használ. Nincsenek pártfogóim, összeköttetésem, nem tudok csúszni, mászni...

A miniszter e tapintatlan szavak hallatára összeránczolta szemöldökét, de azért barátságosan folytatá:

- Miért nem kerestél fel előbb, szívesen segítségedre lettem volna.

- Köszönöm - viszonzá önérzetesen Jonescu - magam miatt sohasem kérek. Ha főnökeim méltatlannak találnak az előmenetelre, ám legyen, nem tolakodom. És ha most ide bátor-kodtam, egyedül a hugomért teszem... a szegény hugomért. Három év óta elnyerte már a tanítónői diplomát, de álláshoz csak nem jut... De ha miniszter ur becses pártfogásába venné...

- Szívesen, szívesen - felelé kegyesen a miniszter - csak adja be a folyamodványát.

- Az már megtörtént; a hugom maga nyújtotta be azt a titkár urnál, a titkár ur semmi reményt nem adott és ha folyamodványát most ismét elvetik, Isten tudja mikor lesz üresedés a fővárosban...

A miniszter közbe vágott:

- A hugod ide pályázik?

- Ide, a sárga kerületbe.

A miniszter arcza megnyult, keskeny, fehér kezeit kelleetlenül dörzsölte egymáshoz és vontottan mondá:

- Sajnálom, kedves barátom, igazán sajnálom, de ezt az állást már eligértem.

- Eligérted? - kérde Jonsescu, nagy megdöbbenésében tegezve a minisztert.

- E perczben - válaszolá majdnem mentegetődzve Vasziulescu - ha félórával előbb jössz...

A demokrata elkeseredésében egészen önfeledten kiáltott fel:

- Csak nem annak az előkelő dámának, akit az előbb távozni láttam? Az csak nem szorul állásra?

- Édes barátom - viszonzá mosolyogva a miniszter - az az előkelő dáma egy szegény nevelőnő volt.

- Oh! - véle kételkedőleg Petru.

Rendreutasítólag folytatá Vasziulescu:

- Akár hiszed akár nem, úgy van és a dolog megtörtént. Megigértem.

Jonsescu Petru lesujtva hallgatott.

- De azért lesz gondom a hugodra is - folytatá ismét szívélyesen a fiatal államférfi. - Ugy tudom, Botosaniban is van üresedés.

Botosani! Micsoda vigasz volt ez Petrunak! Mit használ neki, ha a hugát ki is nevezik Botosaniba! Nekik a bukaresti kinevezés lenne előnyös. Lizika tovább is velük maradna, segítene feleségének a háztartásban, nevelné a hat gyermeket, megosztaná velük a fizetését. Elküldje-e a fiatal leányt a messze Moldovába, az idegenbe? Kitegye őt a sok veszélynek, csábnak, ami az ilyen védtelen leányt környez?

Lesujtva távozott a miniszteriumból Jonsescu Petru és átkozta önmagát, amiért elve ellen először életében megalázkodott egy hatalmas előtt és pedig egészen hiába. Bár ne is jött volna! A hely el van igérve! Elkésett!

Alig ment el Petru, a miniszter is távozott. Még lett volna ugyan teendője, de nem tudott dolgozni, izgatott volt. Ez a két utolsó látogató megzavarta. Petru régen feledett emlékeket ujitott fel benne. Eszébe hozta gyermekkorát, amit egy alacsony kis házikóban töltött kint a mahalában, a Dimbovicza partján, ahol nyers bőr szaggal teli a levegő, mert timárok laknak arra felé. Az ő apja is timár volt, Jonsescué is. Szomszédságban laktak és jó barátságban éltek. A két fiu együtt járt be az oskolába. A szülők urat akartak belőlök nevelni, de míg a tehetséges Vasziulescu mindenütt az első volt, Jonsescu csak a legnagyobb erőmegfeszítéssel tette le vizsgáit. Aztán mint irnok a városhoz került, Vasziulescu pedig ügyvédi irodába. Gyorsan megnyerte ott főnökének jóakarátát és alig telt bele néhány év, ügyvédi irodát nyitott. Brillións védbeszédei, sima modora, vas szorgalma folytán hamar keresetté, népszerűvé vált.

Guricza d'auer (aranyszájú) így hívták őt általán. Az ifju Romániában, ahol olyan rohamos fejlődésnek indult minden, a tehetséges fiatal nemzedék számára akkor nagy tér nyílott.

Vaszilescu tudta a pillanatot kihasználni. Mihamar a képviselőségre vágyott, ámde ehhez nem volt elég pénze. Egykori főnöke, ki megsejtette a fiatal ügyvéd nagy jövőjét, majdnem hogy két kézzel kínálta neki a leányát. Vaszilescu sohasem törődött a leánynyal, aki nem volt szép, de fiatal és nagyon gazdag. Az utolsó pont döntött. Elvette a leányt, bár nem szerette. De mit törődött ő a szerelemmel? Volt is neki ideje szerelemre gondolni! A struggle for life, az ambíciózus álmok, minden gyöngédebb érzést elfojtottak benne. A nő mellékes, nagyon futólagos szerepet játszott eddig életében. Mézes heteiben a választóra gondolt és alig hogy megválasztották képviselőnek, megkezdte szereplését a parlamentben. Heves ellenzéki lett, nem annyira meggyőződésből, mint számításból. A kormány akkor gyenge lábon állt; a hatalmas veresek ingadoztak. Vaszilescu célszerűnek látta segédkezni a támadásban, hogy aztán annak idejében elkérhesse jutalmát, a miniszteri tárczát.

Ugy is történt, a kormány heves küzdelem után megbukott és a fiatal képviselő nemsokára elnyerte jutalmát. Ez a gyors siker még a rohamosan haladó Romániában is feltűnést keltett; de azért bármint is iparkodtak eddig némely körökben, a fiatal parvenut ignorálni, ezentúl senki sem tagadhatott meg tőle bizonyos tiszteletet. A siker mindig imponál.

- Szegény Petru! - gondolá a miniszter magában, mialatt lefelé haladt a lépcsőn és akaratlanul is összehasonlítást tett a szegény pajtás fakó existenciája és az ő szindús élete között.

Kilépett az aranyozott végű, fekete rácsos kapun és néhány lépést tett a lármás Calea Victória felé, azután hirtelen mást gondolt, beleült egy arra haladó bérkocsiba és kihajtatott a chaussé-ra.

Lanyha októberi nap volt, majdnem nyári meleg. A miniszter vágyott ki a szabadba... itt akart csak rá gondolni a szép Bardescu Helénre, akit elveszettnek hitt már és aki ma olyan váratlanul megjelent előtte.

Vaszilescu Stefane szivarra gyujtott, hátra dőlt kocsijában és félig lehunyva szemét, elmerengett. Micsoda bűbájjal babonázta meg őt az a leány? Az igaz, hogy szép, csodálatraméltóan szép volt, de hisz látott ő már életében elég szép nőt és mégis hidegen hagyta őt valamennyi... Helén iránt pedig az első látásra lángra gyult. Bardescu Helén a gyermekeinek volt bejáró tanítónője. A sikerekhez szokott férfi azt képzelte, csak a kezét kell majd érte kinyújtania és a szép leány az övé lesz. De Helénnél legyőzhetetlen ellenállásra talált és ez még csak jobban fokozta szerelmét. A negyven éves férfi, aki eddig csak nevette a szerelmet, most igazán szenvedett a leány hidegsége által. Elvesztette munkakedvét, ideges, izgatott lett. Mikor aztán Helén egyszerre kimaradt a házából és végképen eltűnt a látóköréből, majdnem megkönnyebbulést érzett. Lázasan tevékenysége közben feledést remélt... de nem... ma, mikor a leány olyan váratlanul felbukkant előtte, a szerelem, a vágy birhatásáért hatalmasabban ébredt fel szívében, mint valaha. Mi történt Helénnel? Megbánta volna előbbeni visszautasító modorát? Mi adott bátorságot neki, hogy a történetek daczára felkeresni merte a minisztert? Szép volt, észbontóan szép, kaczerán mosolygott és ragyogó szeme telve volt biztató ígérekkel. Kinevezését kérte, ám legyen; de a szerelmes miniszter nem volt hajlandó azt bizonyos feltételek nélkül megadni és a leány viseletéből ítélve, volt oka a reményre. Édes gondolatokba merülve, Vaszilescu Stefane sétakocsizása hosszúra nyult; már egészen besötétedett, mire hazaért. El is késett az ebédről, pedig az este vendégeik voltak: néhány nőrokon, Albu Grigore, a délczeg lovaskapitány és a miniszter pár jó embere, jelentéktelen bolygók, kik a napot környezik.

Mikor a miniszter a szalonba lépett, felesége, az előkelő külsejű Livia, unottan, közönyösen beszélgetett a lovastiszttal és azonnal jelt adott, hogy asztalhoz üljenek, de egy szóval sem tett szemrehányást a férjének. Bámulatos egy asszony volt, mindig egyformán kimért, előzékeny és hideg, de minden körülmények között korrekt magaviseletű. A férje titokban jégcsapnak nevezte és nem is álmodta, hogy ő maga tette nejét ilyené. Házasságuk elején oh mennyire

vágyott szeretet után ez a szegény fiatal nő! De mihamar észrevette, hogy férje csak érdekből vette el és egészen közönyös iránta. Szenvedett sokat, sirt titokban, mindent elkövetett, hogy ezt a közönnyt megtörje, de midőn észrevette, hogy férje ebbeli törekvéseit még csak észre sem veszi és belátta, hogy szerelmét sohasem fogja felébreszteni, büszkén magába vonult. Figyelmes, udvarias, de közönyös, jéghideg lett férje iránt ő is. Lassan átalakult nagyvilági hölgygé, a társaságnak, a jótékony egyleteknek éltető szelleme lett, nyitott házat vitt és szerepet játszott. Férje, aki sohasem szerette őt, most kezdett büszke lenni társadalmi sikereire; hideg természetében pedig védgátat látott a kísértések ellen, aminek a nagyvilági asszonyok kitéve vannak. Mert ez az ambíciózus, hiu férfi semmitől sem irtózott volna annyira, mint a megcsalt férjek szánandó szerepétől.

Vaszilescu Stefane keveset beszélt az ebéd alatt; gondolataiba látszott merülve lenni.

A bolygók tiszteletteljesen figyelték minden mozdulatát, hallgatását különböző államügygel hozták kapcsolatba és nem merték őt zavarni. De ebéd után a fiatal miniszter lerázta kissé az ország gondjait, vendégeivel átment a tekeszobába billiárdozott, az asszonyokkal fecsegett, de szórakozott volt... Helénre gondolt.

*

Jonescu Petrut lázas türelmetlenséggel várták odahaza. A felesége és Lizika százszor is kiszaladtak a kapu elé, nem jön-e már s vajjon mi hirt hoz nekik? Jonescu a külváros egyik girbe-gurba utcájában lakott, közel a lovassági kaszárnyához. Csendes utca volt ez, csak a prekupeczek (árusok) kiáltásaitól volt hangos, főleg reggelenként. Estefelé legfeljebb egy-egy saccagiu (vizehordó) hozott élénkséget az utcába, ha ugyan élénkségnek lehet nevezni azt, mikor egy fáradt gebe egy tompán guruló, zöldre festett vizes hordót huz maga után, amiből vizcseppek hullanak az ut porába és egy mezitlábos piszkos oláh mélabúsan kiáltozza mellette: »ápa! ápa!« (viz).

De azért a rossz kövezetű utcában az alacsony házak között patriarchális élet folyt. A lakók mind ismerték egymást sőt még azt is tudták, ki jár ebbe és ki abba a házba. Mert hiszen majdnem minden házban maga a tulajdonos lakott, egy-kettő kivételével, ami katonatiszteknek volt bérbe adva.

Lizika mindjárt rosszat sejtett, mikor az ablakon át lehorgasztott fővel, nehézkes léptekkel látta közeledni bátyját. A demokrata gondolatokba látszott merülve lenni és majd fellökött egy szép nőt, aki sietve jött ki Kokoana Tinka fakerítéses házából. Felijedve, Petru valami bocsánat félét mormogott, aztán hosszasan, csodálkozva nézett a meglökött hölgy után.

Felesége és huga kiszaladtak elébe a kapuba.

- Nos? - kérdé mindkettő egyszerre.

- Semmi - felelé rosszkedvűen Jonescu.

- Vái! - kiálták csüggedten a nők és követték Petrut a szegényes, de tiszta szobába, ahol Tonescu töviről hegyire elbeszélte látogatását a miniszternél.

- Lássátok - végzé beszédét - ilyen a szegény ember szerencséje. Ha talál végre egy jóakarót, aki pártfogolná, mások már megelőzték.

- És ki az, akit élém helyeznek - kérdé Lizika remegő hangon.

- A nevét nem tudom, de az előbb megint találkoztam vele és majd fellöktem azt az elegáns dámát, mikor kijött a Tinka házából.

Lizika, aki az ablakból látta ezt a jelenetet, meglepetve kiáltott fel:

- De hiszen ez Bardescu Helén volt!

- Te ismered?

- Együtt jártunk a képezdébe, de sohasem rokonszenveztünk. Helén hiu, nagyravágyó leány volt, sokat képzelt szépségére, az igaz, hogy szép...

- Már az igaz! - jegyzé meg Petru - csodaszép!

- Csakhogy rosszra használja a szépségét! - vágott közbe csipősen Jonescuné.

- Hogyan? - kérde a férje.

- Na bizony, mintha nem tudnám, hogy a Tinka lakójához, Albu kapitányhoz jár látogatóba. Akárhányszor láttam őt már estefelé oda bemenni. Szép dolog mondhatom! És az ilyen kisasszonyokat nevezik ki fővárosi tanítónőknek, míg a becsületes leányokat Botosaniba küldik!

- A miniszter bizonyára nem tudja - vélé Petru.

- Meg kellene neki mondani - buzdult fel az asszony - és ez épen neked lenne a kötelességed - folytatá, mintha hirtelen valami jó eszméje támadt volna. A közerkölcsiség ellen van, hogy ilyen nőket tanítónőknek nevezzenek ki. Én a te helyeden Petru, azonnal visszamennék a miniszterhez és felvilágosítanám.

- Ugyan hová gondolsz! Soha sem mernék a miniszter elé ilyen dolgokkal előállani. Kinevetne az efféle asszonyi pletykáért! Aztán súlyos dolog az egy leánynak a becsületében gázolni! Felelőséggel jár és ki tudja, ki pártfogolja Bardescu kisasszonyt?! Nem, nem... ilyesmire ne is gondolj, ezt verd ki a fejedből.

De Jonescuné egész este és egész éjjel csak arra gondolt. Nem ment ki a fejből, minő jó volna ha sógornőjének 250 léi havi fizetése lenne! Mennyi jutna abból az ő gyermekeinek, ha Lizika velük marad és minő szerencsétlenség lenne, ha valahová vidékre neveznék ki! Az asszony nem nyugodott; másnap is folyton ez gyötörte, míg végre nagy elhatározással leült férjének ódon íróasztala mellé, gömbölyü ügyetlen betüivel, sok törléssel megfogalmazott egy levelet, százszor is elolvasta, javitgatott rajta, aztán szépen rendesen leírta, borítékba tette, megcímezte és maga vitte el a főpostára.

*

A Strada Casarmeiban, ahol Jonescuék laktak, esti hét óra után már mély csend uralkodott.

Egész nap esett és a levegő tele volt köddel, párával; az utca hegyes kövei fénylettek a pislogó gázlángoknál, melyek meglehetősen gyér számban voltak Strada Casarmeiban feltalálhatók és misztikus sötétségben hagyták a külvárosi utcát, melynek lakói ilyenkor már mind aludni látszóttak. A keskeny járdán csak itt-ott ácsorgott valami cselédféle, egy-egy fütyörésző tisztiszolga, vagy hazasiető békés polgár.

Kertté alakított udvar közepén állott Kokoána Tinka háza; nyáron, mikor a fák lombosak voltak, majdnem egészen eltakarták azt, most azonban a leeresztett függönyök daczára, messzi kivilágított a kis ház homlokzatának három ablaka. Albu kapitány, a délczeg lovas-tiszt, úgy látszik otthon volt, a szolgája a kapu előtt ügyelgett egyideig, aztán elunva magát, éppen be akart térni a szemközt levő korcsmába, mikor egy esőköpenybe burkolt férfi megszólította:

- Ugyan barátom, ez a Strada Casarmeib?

- Szolgálatára Domnule.

- Köszönöm... átkozottul sötét van erre, nem tudja: merre van a 20. szám?

- Éppen átellenben, az uramat tetszik keresni?

- Ki az urad?

- Albu kapitány... de nincs honn.

- Pedig az ablakok világosak odaát.

- Nincs otthon - ismétlé röviden a szolgál és bement a korcsmába.

Az idegen mormogott valamit és átment az utcza tulsó oldalára. Megállt Tinka házának fakerítése előtt, hosszasan nézte a kivilágított ablakokat, aztán szeme némileg hozzászokva a sötétséghez, néhány házzal tovább felfedezett egy fölhumzott ernyőjü birzsát (bérkocsi), melynek kocsisa a bakon bóbiskolt.

Ez a kocsi gyanus volt.

- Hé birzsár! - szólítja a kocsist az idegen - szabad vagy?

- Várok valakire domnule - felelte a kocsis és ostorával a Tinka háza felé mutatott.

- Visszajöhetsz azonnal, csak ide a közelbe vigy el.

- Nem lehet domnule, a kokoána minden perczben kijöhet.

Az esőköpenybe burkolt ur odébb ment és gondolá: - Igazat mondott volna a névtelen levél?!

Mióta Vaszilescu Stefane viszontlátta Helént, a legjobb hangulatban volt. Mindenféle tervet szöött, miként közeledjék a leányhoz, míg végre abban állapotodott meg, hogy egy gyémántgyűrüt küld neki. Ki is választotta azt egy délelött, mikor azonban hazaért, furcsa kis levelet talált az asztalán. A levélben ez állott:

»Miniszter ur! Alázatosan figyelmeztetem, hogy ön egy méltatlant akar a sárga kerület tanitónőjévé kinevezni. Bardescu Helén könnyelmű, rossz erkölcsü teremtés, aki szégyent hoz az iskolára és akire ártatlan leányokat bizni nem lehet. Kalandjait az egész Strada Casarme tudja, mert oda szokott járni esténként a 20. sz. házba, kedveséhez, bizonyos Albu kapitányhoz. Ismerve miniszter ur szigoru elveit, remélni merem, nem hagyja figyelmen kívül egy aggódó anya figyelmeztetését, ki félti gyermekeit a romlott tanitónőtől, stb.«

A miniszter máskülönben édes-keveset törődött volna az ilyen levéllel, talán végig sem olvassa. De Helénről volt benne szó, Helénről, kit hozzáférhetetlennek hitt, kiért hónapokon át hiába epedett! És most, mikor végre közel érezte magát céljához, mikor reménye volt, hogy a leány az övé lesz, ez a haszontalan levél egészen váratlanul megzavarta édes álmait. Azt állítja, hogy Helén Albnak kedvese! Nem, ez nem lehet! De mégis! A szegény tanitónő, ha nem szerette volna azt a másikat, visszautasította volna-e őt, a hatalmas, irigyelt államférfit, akinek mindene megvolt és csak annak a szépséges leánynak a szerelmére vágyott?! Ez lenne hát hidegségének - mit ő erénynek vélt - a magyarázata?

De akkor minek jött most kérni hozzája? Ha a kapitánynak a kedvese, minek öntött belé reményt bűvös mosolyával, csengő kacajával? A kinevezéséért csupán? Nem, Helén ennyire számító nem lehet; ez a névtelen levél hazudik... Vaszilescu idegesen gyürte a levelet zsebébe... Nem akarja azt figyelembe venni... De a jó kedve azért oda van. A miniszteriumba hajtát. Háromtól ötig, hideg, merev arcczal fogadja a látogatókat. Szentelen hangon kérdez és felel, elutasít vagy reményt ad, de azért szeme előtt folyton egy csábos leány arcz lebeg, két fekete csillag, íves, finoman rajzolt szemöldökök alatt, egy piczi vérpiros száj, ami eddig folyton nemet mondott, és most édesen rámosolyog. Hallja Helén kaczer nevetését, maga előtt látja karcsu, lenge termetét... Kimondhatatlan vágy ébred benne, minden vére a fejébe tódul... De zsebében ott zizeg a névtelen levél.

Végre az utolsó látogató is távozik; a miniszter sietve aláír még néhány okmányt, utasításokat ad titkárjának és elhagyja a miniszteriumot. Lent már várja őt elegáns fogata. Utközben eszébe jut, hogy a felesége ma egyik barátnőjénél ebédel, kivel a »Méhkas« gyűlésébe mén; az estéje tehát szabad.

A »Méhkas« jótékony egylet szegény gyermekek felruházására. Az előkelő hölgyek havonként egyszer összegyűlnek egyik vagy másik egylethölgnél, s ilyenkor éjfélig együtt tanácskoznak, kiki elhozza a szegény gyermekek számára gyűjtött és készített holmit, megvitatják a teendőket és főleg tél előtt nagy tevékenységet fejtenek ki. Vaszilescu Livia volt a »Méhkas« egyik legbuzgóbb tagja.

A miniszter egyedül lévén, gyorsan megebédelt, aztán felölti nagy esőköpenyét, és a nedves idő daczára sétálni megy. Eleintén czéltalanul bolyong, aztán azon kezd gondolkodni, merre is lehet a Strada Casarmeia? Eszébe jut, hogy az a távoli lovas kaszárnya felé van... Régen valamikor járt arra. Kocsiba ül és a lovas kaszárnyához hajt, itt kifizeti kocsiját és gyalog nekimegy a sötét utcák útvesztőjének. Valami titkos erő vonzza... Látni akarja a házat, ahol Helén állítólagos kedvese, Albu kapitány lakik. Sohasem szerette ezt az embert; mindig bizonyos fölényvel nézett le reá, az eszes emberek ama fölényével, mely lenézi a férfiban a csupán külső előnyöket. A kapitány egyike volt ama tuczat-embereknek, kiket mindenüvé meghivnak, mert dekoratív külsejüknél fogva diszeül szolgálnak a szalonoknak. A miniszter alig beszélt vele életében tiz szót: házában annyi ember megfordult, akit csak felületesen ösmert és mint feleségének meghívottait üdvözölt csupán.

Inkább ösztönét, mint bizonyos czélt követve, ment Vaszilescu Stefáne a Strada Casarmeia felé, de a kapitány kivilágított háza, a szolgálta különös viselkedése, a titokzatos kocsis felköltötték jogos gyanuját. Elhatározta, hogy várni fog, tudni akarta, csakugyan Helén-e a kapitány látogatója?

Nem téveszti a házat szem elől, de nehogy gyanut keltsen, hol az utca egyik, hol a másik oldalán jár fel s alá. De nincs mitől tartania, senki sem figyel reá. Az utca üres, a köd mindig sűrűbb lesz, a kocsis elaludt a bakon, a katona bent iszik a kocsmában. Több mint egy órája vár már a miniszter, koronként nagyokat tüszent a nedvességtől, de nem veszi el türelmét. Az a három kivilágított ablak nem engedi őt távozni, bizonyoságot akar szerezni magának.

A toronyóra most kilenczet üt. Vaszilescu megáll a házzal szemben és számlálja az ütéseket. E perczen odaát megnyílik a kis üvegfedeles perron az ajtó és sárgás fénysugár omlik ki a sötét udvarra.

A miniszter izgatottan figyel. Két sötét alakot lát a perronon, néhány másodpercig mozdulatlanul állnak, beszélni látszanak, aztán kezet szorítanak, a férfi visszamegy és a nő sietve egyedül megy végig az udvaron. Ezalatt Vaszilescu átsiet az utcán és épen akkor ér a tulsó oldalra, mikor a hosszú köpenyt viselő, elfátyolozott nő kilép az udvar fakerítésének kapuján és a kocsis felé igyekszik. Vaszilescu egy lépést tesz feléje és elfojtott hangon szólítja:

- Helén!

A nő nem néz hátra, csak siet... az utca egészen homályos erre.

- Helén! - szól újból a miniszter és egészen melléje kerül. A sötét alak egyre hallgat. - Bardescu kisasszony! Egy perczen csupán, kérem, álljon meg!

De a nő nem látszik hallani őt, már elérte a kocsit. A kocsis még mindig szunyókál. A nő hirtelen be akar szállani a kocsiba, de Vaszilescu e perczen megragadja a karját:

- Honnan jön? - kérdi keményen.

A nő halkan felsikolt, elfordítja fejét, de éppen e mozdulata által a kocsilámpája az arcába világít és a miniszter a fátyol daczára ráismer.

- Livia! - kiáltja. Hangja tompán, bambán hangzik. Meglepetése olyan nagy, hogy néhány másodpercig nem képes egyebet szólni.

A felesége ezalatt összeszedte magát, hidegen, gúnyosan végig méri a férjét és halkán mondja:

- Igen, Livia és nem Helén! A kisasszony ugylátszik elkésett a találkáról... de még jöhet...

Vasziulescuban felforr a harag; dühösen kiáltja:

- Mit keres itt?

Livia egész nyugodtan francziául feleli:

- Ne csináljon botrányt... otthon majd felelek.

Odaszól az eközben felocsudott kocsisának, a birzsár lovai közé csapkod és a kocsi tova rohog.

Vasziulescu Stefáne egyedül marad vissza a sötét, nedves utcában és leirhatatlanul szenved. A szégyen, a megalázás, a düh fojtogatják... soha nem gyanított érzések hullámanak lelkében. A feleségét soha sem szerette és mégis most úgy tetszett neki, könnyebben tűrné, ha Helént vesztette volna el! Livia megcsalta! Livia, a jégcsap, a kifogástalan delnő, gyermekeinek az anyja, az asszony, kinek a nevét adta, kire a becsületét bizta! És kivel csalta meg? Egy üresfejű lovastiszttel, minő száz van az országban! Minő szégyen, minő megalázás és minő botrány lesz ebből! A botrány! Ettől félt leginkább. A botrány, ami árnyékot vet a miniszter nimbuszára, elhalványítja a dicsfényt, kiszolgáltatja őt a világ mende-mondájának. Oh mennyire gyűlölte e perczen azt az asszonyt, mennyire megvetette őt a csaláságáért és nem jutott eszébe, hogy őt is a hűtlenség vezette ide. Az önszánalom minden másfelé kerekedett és Vasziulescu Stefáne annyira sajnálatraméltónak tünt fel önmaga előtt, hogy e perczen örömet cserélt volna a homályban élő Petruval is, mert annak nem kellett félnie az ellenségek rossz akaratától.

*

Néhány nap mulva a sajtó egy párbajról emlékezett meg, ami egy fiatal, ékesszólásáról ismeretes államférfiú és a hadsereg egyik délczeg tisztje között folyt le s mely alkalommal az előbbi bebizonyította, hogy nemcsak szavai találók, de golyója is. Vesziulescun megsebezte ellenfelét. Néhány ellenzéki lap átlátszóbban tárgyalta az ügyet, de a kormányparti lapok elhallgattak és a nagy közönség közül csak kevesen tudták, hogy Vasziulescu miniszter és Albu százados párbajáról volt szó.

Rövid idő mulva pedig az »Indépendance-Roumaine« Echo mondainjában s a többi lapokban is benn állott, hogy Vasziulescu Livia asszony, a közoktatási miniszter jótékonyágáról ismert bájos neje, megrongált egészségének helyreállítása végett gyermekeivel a téli hónapokra a Rivieriára utazott. Vasziulescu Stefáne ily módon vélte leginkább a botrányt kikerülni.

Eleintén minden áron válni akart, de az apósa erélyesen közbevetette magát s később hideg megfontolás után, ő maga is belátta, hogy közös érdekeik megkivánják a színleges együttélést. Nem is számítva a válópörrel járó botrányt, ami csak árthatott volna a közoktatás miniszterének, számtalan hátrány hárult volna még Vasziulescun: a háztartása felbomlik, a nagy hozományt vissza kell adni, a gyermekek elvesztik anyjukat... szóval ezer nehézség támad, amit kikerülni, ha együtt maradnak; s a különbség előbbeni s mostani életmódjuk között úgy sem lesz nagy. Hidegség, közöny uralkodott közöttük már régóta. Csendes megegyezéssel

egyik fél sem követelt gyöngédséget a másiktól. S miután a miniszter a párbaj által a becsületnek eleget tett, úgy vélte, van joga gyermekei anyjának megbocsátani.

Mikor végre minden rendbe jött, a családja elutazott, s a sok izgatottságtól némileg magához térve egyedül maradt tágas, fényüzéssel berendezett házában, gondolatai ismét Helén felé szálltak. Az utolsó hét alatt ideje sem volt rágondolni vagy vele foglalkozni. Lázasan, öntudatlanul töltötte napjait: tanácskozott a párbajsegédekkel, ügyvédjével, az apósával és agyát csak egy eszme foglalkoztatta: a válás vagy nem válás problémája. De ezen is túlesett. A vihar lassan lecsendesült lelkében, minden ismét a régi kerékvágásba tért, csakhogy ő most inkább mint valaha szomjazta a gyöngédséget, Helén szerelmét. Hogy a leányt hiába gyanúsították, rágalmazták előtte, azt ő tudta legjobban, mi sem állt tehát most már utjában, hogy őt magáévá tegye. A házasságtörés eddig sem okozott lelki furdalásokat Vaszilescu Stefanénak, a történetek után pedig éppen feljogosítva érezte magát arra. A legnagyobb fényüzéssel akarta körülvenni Helént, el akarta őt árasztani minden jóval... hiszen kárpoztással tartozott neki, amiért csak egy percig is gyanúsítani merte és világos, hogy a leány megbánta előbbeni visszautasító magaviseletét.

*

Bardescu Helén egészen zsenge korában vesztette el az anyját, s alig hogy bevégezte a képezdét, az apja is meghalt. A szép leány, kit apja a bálványozásig szeretett és kényeztetett, egyszerre egyedül, minden támasz nélkül maradt. Rokonai vidéken éltek és alig ismerte őket, szerencsére azonban volt egy jó szomszédnőjük, aki mindég szerette Helént és apja halála után az árvának azonnal felajánlott házában egy kis szobát. Helén örömmel fogadta ez ajánlatot és alig rendezkedett el új kis otthonában, kenyérkereset után látott. Eleintén nehezen ment a dolog, de később egykori tanárnőinek ajánlatára jobb családoknál nyert alkalmazást és sok pénzt szerzett. Vaszilescu házába is így jutott be, de onnan egyszerre csak kimaradt. Miért, azt ő tudta, meg talán háziasszonya Mme Lebeau is, mert ő volt Helén egyedüli bizalmasa, tanácsadója. Mme. Lebeau egy francia táncmesternek volt az özvegye, roppant sokat adott az illemre, a jó modorra és bizonyos grandezzával játszotta a negyedben a háztulajdonosnő és tiszteletreméltó özvegy szerepét, mi azonban nem gátolta gyöngéd érzelmeit egy nálánál sokkal fiatalabb állatorvos iránt. A jó asszony első fiatalságában, mikor még csak törve beszélte a francziát, harmadrangu színésznő volt a Teatru Daciában... de Mme Lebeau ezekről az időkről nem szívesen beszélt... nem törölhetett ki azonban emlékéből bizonyos ifjúkori tapasztalatokat, amik elnézővé tették őt mások szívügyei iránt. Ilyen befolyás alá került a szép árva, mikor leginkább szüksége lett volna, hogy szenvedélyes természetét fékezzék és könnyelműsége hajló vágyait az anya intő szava, az apa szigora egyensúlyozza.

Körülbelül 14 napra a fentebb említett párbaj után Helén hivatalos felszólítást kapott, hogy a közoktatási minisztériumban a vezértitkárnál jelentkezzen. Helén semmi áron sem akart elmenni. Nem akarta többé annak a minisztériumnak a küszöbét átlépni, ahol Vaszilescu Stefáne miniszter. A párbaj óta valósággal gyűlölte őt. De az özvegy apránként meggyőzte a leányt, hogy nagyon helytelen cselekedet lenne, ha nem járna kinevezése után, ami nála végre is életkérdés. A tapasztalt asszony tisztán és világosan kimutatta, hogy a privát ügyeket mindég külön kell választani a hivatalos ügyektől és ha egy szegény, védtelen nő nem akar éhen halni egy kuczkóban, kénytelen néha egy s más felett szemet hunyni. És mi lenne a szegény nőből, ha a női furfangot - egyedüli fölényét az erős nem felett - előnyére fel nem használja? És addig beszélt Mme Lebeau, míg végre Helén leküzdve háborgó érzéseit, rászánta magát, hogy a történetek dacára elmegy a vezértitkárhoz, ahol végre is nem fog a miniszterrel találkozni.

Kellemetlen érzéssel ment fel másnap délben Helén a minisztérium lépcsőin és elfogultan lépett be a vezértitkár szobájába. A vezértitkár nem volt egyedül; hideg udvariassággal

fogadta Helént, azonnal csengetett és megparancsolta a belépő szolgának, kérdezné meg a miniszter urat, elfogadja-e Bardescu kisasszonyt? Helén megzavarodott. Ellenkezni próbált, hogy neki semmi mondani valója sincs a miniszternek, de a titkár nagyon röviden kijelentette, hogy a miniszter beszélni óhajt a kisasszonynyal. A tanítónő elnémult; a hivatalnok merevsége, az idegen urak jelenléte megfélemlíték; szökni szeretett volna, de nem mert és kis vártatva gépileg, mintegy hipnotizálva követte a szolgát, aki tiszteletteljesen feltárta előtte az ajtót. Helén belépett. Oh minő más érzésekkel lépte át ezt a küszöböt két hét előtt! Akkor szépségének tudatában hódítólag, kaczerán mosolyogva lépett a miniszter elé. Bölcs barátnője által felbátorítva, bátran kezdett a merész játékba... azt hitte, a miniszter beéri majd mosolyaival, apró kaczerkodásokkal... Könnyelmű leány volt ő akkor, aki meggondolatlanul játszott a tűzzel... Vaszilescu szerelmét nagyuri szeszélynek vette, ami éppen olyan hirtelen kialszik, mint fellobban és ügyesen kivezetéséhez segíti a szegény tanítónőt. De csalódott. Vaszilescu szerelme komolyabb volt, annyira komoly, hogy megvívott a férfival, aki utjában állott... Ezt hitte legalább Helén.

És most szemtől szembe állnak egymással.

Helén nem mert felnézni; összeszorított ajakkal, zavartan állva maradt a szoba közepén.

- Foglaljon helyet, kisasszony - mondja Vaszilescu barátságosan és rámutat egy vörös bársony zsölyére.

Helén leült.

A miniszter egészen közel hozzája egy másik zsölyében foglal helyet és csöndes, nyugodt hangon, ami némileg megnyugtatta a leányt, folytatja:

- Ön két hét előtt kineveztetését kérte kisasszony. Akkor nem lévén kellőleg tájékozva, nem tehettem önnek biztos ígéretet, ma azonban már informálva vagyok és azért kérettem önt ide, hogy megkérdezzem: még mindig óhajtja-e kivezetését?

Helén csodálkozva néz reá.

- Miniszter ur, - feleli - az állásra ma éppen úgy rászorulok, mint két hét előtt.

- Nem egészen - véli Vaszilescu finom mosolylyal - két hét óta sok változott...

A miniszter keskeny, fehér keze idegesen babrál a karosszék vörös zsenilia rojtjaival és sötét szeme átható tekintetét vetett Helénre. A szép leány kérdően pillant reája, de szívét valami nyugtalanító érzés szorongatja.

...Sok változott - folytatja, minden szót hangsúlyozva a miniszter - ma például csak öntől függ, hogy boldog legyen és semmiben se szenvedjen hiányt...

- Nem értem! - dadogja Helén, aki ellenkezőleg érteni kezdi a minisztert.

Vaszilescu egy perczig hallgat, sokat mondólag néz a leányra és végre kissé rezgő hangon mondja:

- Akkor tehát világosabban kell hogy szóljak... Helén, ön tudja, hogy szeretem...

A leány felszisszent.

- Mi jogosítja fel önt, hogy így szóljon hozzám? - kérdi élesen.

A miniszter nem ijed vissza, szeliden megfogja a remegő leány kezét és csillapítólag mondja:

- Mi jogosít fel, édes gyermekem? Ön maga.

És a tanítónő tiltakozó mozdulatára folytatja:

- Oh! Ne higgye, hogy feledtem, minő kegyetlenül bánt velem hónapok előtt... nem... nagyon is sok fájdalmat okozott nekem akkor hidegsége... de utolsó látogatása mindent jóvátett... eltörölt bennem minden kellemetlen érzést, túlboldoggá tett. Minden szava, mosolya, tekintete új reményt öntött belém... Ön oly bájos, ellenállhatatlan volt és ha egy véletlen esemény akkor zavarólag közbe nem jő, már régen lábai előtt látna szép Helén.

Vaszilescu suttogva, szenvedélyesen beszél, Helén sápadtan, tehetetlenül hallgatja. Szólni akar, de nem tud, valami - a harag-e vagy a felháborodás - vasmarokkal szorongatja a torkát; kezét ki akarja húzni a miniszter forró kezei közül, de erőtlennek, gyengének érzi magát. Mintha lidércnyomás kínozná, olyan tehetetlenül vergődik néhány perczig. A miniszter mitsem vett észre és egészen közel hajolva hozzá, úgy hogy forró lehelete a leány arcát érinti, folytatja:

- Szeretlek Helén... szeretlek!... tudom, nem ez a hely, hogy ezt neked megmondjam, de ez volt az egyedüli mód, hogy viszontlássalak, hogy megbeszéljük: hol és mikor találkozunk...

Bardescu Helén benuitsága végre megszűnik. Erélyes kézmozdulattal kiszabadítja kezét, büszkén kiegyenesedik és kétszer odakiáltja a miniszternek:

- Soha... soha...

- Helén, mit jelentsen ez? Miért szól így hozzám?

- Mert gyűlölöm... gyűlölöm - feleli szenvedélyesen a leány.

- Nem gyűlölt két hét előtt...

- Két hét előtt - feleli Helén önérzetesen - igaza van, nem gyűlöltem... akkor elég dőre voltam azt hinni, hogy egy miniszter nem fogja kegyét a szegény leánytól a múlt eseményei miatt megvonni. Ámde mit tett ön? Kegyesen, biztatólag fogadott, félig-meddig ígéretet tett, aztán kifürkészte privát ügyeimet és mivel úgy vélte, valaki útjában van... röviden végzett vele.

- Nem értem önt...

- Pedig Albu kapitány sebe még nem hegedt be...

- Mi köze a kapitánynak a mi szerelmünkhöz?

- Mi köze?... Szeretem őt...

- Szereti?... Szereti?...

- Imádom - mondja lelkesedéssel Helén - és ön meg akarta ölni őt... Hiszi-e már, hogy van okom önt gyűlölni? Oh még most is borzadok, ha rá gondolok ama rémes perczre, midőn a párbaj után viszontláttam őt. Viaszsárgán, eszméletlenül feküdt. Az orvosok feladták életét és én sirva, imádkozva nem mozdultam mellőle három nap és három éjjel... és átkoztam önt...

- Ön Helén? Ön?

- Én! - feleli kihívóan a leány és öröme telik benne, hogy fájdalmat okozhat kedvese ellenének. És addig imádkoztam és könyörögtem az Egek urához, míg meghallgatta imámat. Ő meg van mentve... élni fog...

Helén szavainak hatását lesi és fürkészőleg néz a miniszterre, de meglepetve veszi észre, hogy az alig figyel reája. Gondolataiba elmerülve Vasziilescu valami felett töprengeni látszik, küzd magával és míg a leány kigyult arczczal, hadarva, mintegy dicsekedve a szeméibe vágja neki, hogy csak a kapitányt szereti, ő miatta utasította vissza a miniszter szerelmét, azért maradt ki a házából, hogy egészen Albnak élhessen... Vasziilescu azon töpreng, kimondja-e a szót, ami ezt a leányt talán örökre elidegenítené kedvesétől?... Ha szólna, ha felvilágosítaná őt a párbaj valódi okáról? Ha Helén megtudná, hogy a rajongva szeretett férfi, kire leánybecsületét bízta,

nem egyéb egy szerencsevadásznál, aki minden alkalmat kihasznál; a megcsalt leány, hogy boszút álljon kedvesén, talán az övé lenne?

Igen... ez kétséget nem szenved... a kijátszott leány, aki már semmit sem veszthet, bizonyára örömmel fogadná akkor a gazdag, hatalmas miniszter szerelmét... És ő, a megcsalt férj, minő fényes elégtételt venne magának felesége elcsábítóján! Előbb halálra sebezte, aztán elveszi gyönyörű szép kedvesét!

A miniszter arcza felderült, elégtelt mosoly játszadozik ajkán, már szólni akar, de hirtelen végig cikázik agyán, hogy ehhez a diadalhoz csak úgy juthat, ha e leány előtt felfedi házának szégyenét. El kell árulnia gyermekeinek anyját... a féltve őrzött titokról fellebbenti a fátyolt... És mit ér el?... Talán övé lesz egy nő, ki más szeret és csak kétségbeesésében veti magát karjai közé... Helén sohasem szerette... de ő szereti ezt a leányt, szereti, mint nőt még eddig nem szeretett soha! Eddig egész életét a munkának, kötelességnek, becsvágyának áldozta, csak azért fáradt, küzdött, hogy feljusson a magas polczra. Feljutott. Elért mindent: hatalmat, vagyont, dicsőséget, csak egyet nem izlelt meg: a szerelmet, ez nem létezett számára. S akkor az a csábos leány felébresztette benne azt az édes érzést, ami nélkül az élet sivár, szintelen, ami boldogságot adhat a kunyhó lakójának és végtelen nyomorulttá teheti a gazdagot, de a szerelmi boldogság sokáig elérhetetlen délibábként lebegett a miniszter előtt... most azonban csak tőle függ annak megvalósulása... Vaszilescu Stefane küzd magával. A kisértés nagy, Helén szerelme a díj, az ár érte háza szégyenének bevallása. És kétség lopózik a szívébe, vajjon érdemes-e, hogy meghozza a leánynak az önmegalázás áldozatát? Ha Helén annak daczára visszautasítaná?

Ott állt előtte a szép leány; szemei megvetően fénylenek, ajkai gyűlöletteljes szavakat szórnak... és hirtelen úgy tetszik Vaszilescunak, ez nem az a nő, akit ő szeretett. Ez nem az ő Helénje többé... az erényére büszke, elérhetetlen leány, kire ő sóvárogva nézett fel. Egy szenvedélyes szép asszony csupán, kinek már más birta szívet, kegyeit... és a mámor, ami két héten át fogva tartotta a miniszter egész valóját, lassan-lassan elpárolog... Megtisztult agya, egyszerre nagyon helyesen kezd érvelni... szíve még fel-fel sziszszsen, jogait követeli, de józan esze már felülkerekedett.

És Vaszilescu Stefane arcza egyszerre olyan merev, fagyos kifejezést ölt, hogy Helén megdöbbenve elhallgat.

Most már nem a szerelmes férfi áll előtte, de a szigorú, hatalmas miniszter. Kényelmetlenül érzi magát Bardescu Helén, most jön csak annak tudatára, hová ragadta szenvedélye; tétovázva áll és nem tudja, miként távozzék.

A miniszter csenget.

- Van valaki az előszobában? - kérdi a belépő szolgától.

- Egy ur várakozik már félóra óta - feleli tiszteletteljesen a szolgál.

- Vezesse be! - parancsolja a miniszter és hidegen bólint Bardescu kisasszony felé, ki zavartan suhan ki az ajtón, melyen most régi ismerősünk Jonescu Petru lép be.

Petru arcza rákvörös; nagy dologra határozta el magát. Fel akarta világosítani gyerekkori barátját Bardescu Helén viselt dolgairól. Most már teheti, mert az egész Strada Casarme tudja, hogy a párbaj óta Helén éjjel-nappal a kapitánynál van és csak koronként megy haza. A botrány nyilvános, a leány viselete több mint merész. Kokóana Tinka ugyan azt állítja, hogy a kapitány meghatva a leány nagy szerelmétől és hálából a hú ápolásért, házasságot ígért Helénnek, de ez más kérdés, még pedig nagyon problematikus.

Áll azonban, hogy Bardescu kisasszony viselkedése nem méltó a »sárga kerület« jövendőbeli tanítónőjéhez és az ilyen nő miatt a miniszter nem mellőzhet becsületes leányokat, mint Lizika.

Ezt akarná Petru egykori pajtásának elmondani, de a távozó nőben ráismer Helénre és ez megzavarja. Hebegve áll a miniszter előtt és zavarában báránybőr süvegét csavargatja kezei között.

- A hugod miatt jössz Petru? - szól a miniszter kegyesen. Légy nyugodt, egy hét múlva már taníthat a »sárga« kerületben.

- Csakugyan?... Lehetséges-e? - dadogja Petru tulboldogan. - Oh, minő kegy! Tehát nem megy a hugom Botosaniba?

- Oda mást küldök - feleli Vasziulescu Stefane és kárörömmel gondolja: »Oda majd kinevezem Helént... egy időre legalább elválasztom őket egymástól.«